
מעריב
ט"ו בטבת
Feine Schweizer Zartbitter-Schokolade mit Hasel
Mandelcrème-Füllung
CHOCOLAT CAMILLE BLOCH
טורינו, קמיל בלוך שוויצריה. עילית השוקולד.
יותר מ-50 שנה חלפו מאז פתח קמיל בלוך האב את שעריו של מפעל השוקולד שלו. מפעל משפחתי קטן בלב איזור כפרי, טובל בנוף עוצר הנשימה ובאויר הצלול של פסגות הרי היורה השוויצרים.
מאז עברו יותר מ-50 שנה. שוקולדים חלפו מן העולם ושוקולדים חדשים באו, אבל קמיל בלוך חיה ונותר שם של איכות. שם נרדף לטיב אצל אניני השוקולד השוויצריים. עצור שוויצרי ברחוב, בקש אותו למנות שלושה שמות של סוגי שוקולד איכותיים, שעליהם היה ממליץ, והוא יאמר לך:
רגוזה, קירשלי, טורינו.
שלושתם - מבית קמיל בלוך.
מהו סוד ההצלחה של טורינו? במילה אחת: איכות. עד היום מיוצר שוקולד טורינו בשני טעמים בלבד: חלב עם מילוי קרם אגוזים ושקדים ומריר עם מילוי קרם אגוזים ושקדים. תהליך היצור המיוחד של השוקולד והמילוי נשמרים בסוד במפעלי קמיל בלוך. עד היום, למרות כל הנסיונות, לא הצליח אף יצרן לחקות את הטעמים האלה. מפעלי עלית זכו להימנות על הבודדים בעולם שקיבלו רשיון יצור לשוקולד טורינו והוא מיוצר בפיקוח מומחי קמיל בלוך היום אפשר להתענג עליו גם בישראל ברגעים שמגיע לך משהו מיוחד
חדש
טוב לי עם עלית
1. שוקולד חלב במילוי קרם אגוזים ושקדים. 2. שוקולד מריר במילוי קרם אגוזים ושקדים. 3. טורינו חטיף. 4. מיני טורינו באריזות שי - בקרוב.

רואים תוצאות
פי 2

שיטת הקילוויטין® להרזיה ולפירוק השומנים.

סחרליס טדי, בנקאי, הפחית 8 קילו ב-10 ימים. רעייתו אורלי, פקידת בנק, הפחיתה 13 קילו ב-20 יום. הם עשו זאת יחד, בשיטת הקילוויטין הבלבדית למרזי מורית.

לרזות מהר יותר

בלי לוותר על האוכל. זהו יסודה של נוסחת הקילוויטין המהפכנית. נוסחה שהיא סוד הגיזרת מעוררת הקנאה של עשרות אלפי אירופאים ואמריקנים.

שיטת הקילוויטין פותחה בשוויץ ע"י צוות רפואי בראשותו של ד"ר לנדלמן ומיוצרת ע"י חברת הענק השוויצרית PHARMAKON, בהתאמה מיוחדת לשיטת מרזי מורית.

היא משלבת מרכיבים תזונתיים חיוניים עם מרכיבים להרזיה מהירה ולפירוק השומנים. כדי שתוכלו לאכול מהכל ולרזות. בלי להתאמץ.

קילוויטין®. הנוסחה המרזה לפני הארוחה

שיטת הקילוויטין מותאמת לנתוניך ע"י הצוות הרפואי של מרזי מורית ומשתלבת בתכנית ההרזיה שלך בין הארוחות. השיטה כוללת:

- ביסקוויט ההרזיה הכפול (במילוי שוקולד שוויצרי טעים) - לסיוע בהליך המסת השומנים והענקת תחושת שובע.
- כמוסות לפירוק השומנים - עם תמציות טבעיות מיוחדות להרזיה.
- משקה עשיר במינרלים וויטמינים - לעיכוב ספיגת הפחמימות וזרוז פירוק הפסולת מהגוף.

תוצאות פי 2 - כשמרזים בשניים

בהרזיה, רק ההוכחות מדברות. זוגות רבים כבר רזו במרזי מורית, בתוך התאמת התפריט להרגלים המשותפים של בני הזוג ובמחיר זוגי מיוחד.

הכל בזמן קצר, ובקלות.

חייג עכשיו או שלח אלינו את התלוש

לכבוד
מרזי מורית בע"מ
המלך ג'ורג' 35 ירושלים ת.ד. 4456
91043

נא שילחו לביתי חינם: חומר הסבר לשיטה; הסבר על הביסקוויט, הכמוסות והמשקה השוויצריים קילוויטין®; הסבר על התכשירים לסילוק ריכוזי השומן "מרזית"®; הוכחות מצולמות להצלחה; שאלון הרשמה מדעי - ללא כל התחייבות.

שם ______

כתובת ______

______

סחרליס אורלי
ממבשרת ירושלים,
רח' השלום 56
הפחיתה 13 ק"ג ב-20 יום
הצירה 41 ס"מ בחיקפים
משקל התחלתי: 71 ק"ג
משקל בסיום: 58 ק"ג

סחרליס טדי
ממבשרת ירושלים,
רח' השלום 56
הפחית 8 ק"ג ב-10 ימים
חצר 12 ס"מ בחיקפי הכרס
משקל התחלתי: 80 ק"ג
משקל בסיום: 72 ק"ג

קילוויטין®
הנוסחה המרזה
השוויצרית
בשבילך.

מרזי מורית
רואים תוצאות

המשביר לצרכן
25.12-30.12.88

מכנסי ג'ינס
ליגות
רק 29.90

השבוע אשראי ללא ריבית
ב-3 תשלומים עד 2.3.89

על קניה מעל 180 ש"ח
למשלמים ב-"ישרכאט" ו"ויזה"
לא כולל מוצרי חשמל ואלקטרוניקה

מבצע רגליים חמות

15% הנחה
גרביים ונעלי בית
כולל מוצרי "מרקס אנד ספנסר"

3 ימי מוצר
כולל מוצרי St Michael MARKS & SPENCER

יום ראשון 25.12.88	יום שני 26.12.88	יום שלישי 27.12.88
מעילים ז'קטים צמר לנשים וגברים	שמיכות חורף ממולאות פוך ופוך סינטטי	כותנות לילה פיג'מות לנשים, גברים וילדים
20% הנחה	20% הנחה	20% הנחה

מבצע הנחות סוף החודש

טרמוסים	2 במחיר של 1	סטים לקפה/תה	מחממי אוכל לשולחן	מסחטות מיץ
THERMOS ½ ליטר רק 9.90	מגים "לפיד-נעמן" 2 ספלי קרמיקה רק 4.90; 2 ספלי פורצלן רק 6.90	4 חלקים רק 9.90; 12 חלקים רק 22.90; באריזת מתנה	20% הנחה	"מירד" מוצרי עזר למטבח LEIFHEIT 25% הנחה

פרסום חרשת

סופשבוע

ט"ו בטבת, תשמ"ט 23.12.1988

This Magazine is a Supplement to Maariv International Edition

בשער: רן פקר, אחרי הכנפיים. כתבה בעמוד 10. צילום השער: שמואל רחמני.

עורך: עמי דור־און
סגנית עורך: דניאלה בוקשטין
סגנית עורך: אודית הראל
עורך גרפי: יורם נאמן
מעצבות: אורלי אנשל, שרי אנסקי
מודעות: אודי דגן

זה העופרת
לבטל במהרה
עיכוב הנישואין
ותנשאי במהרה
מאוזן מאוזן
מלקטוש
ביקוטוש

אש, עופרת, קמע – וחתן.

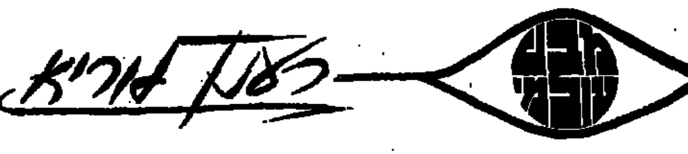
מוקה לימון בשטח הפרטי

אולגה, היפה של יהושע חנקין.

איתן ורטהיימר, הבן של.

"אוי, איזה כאב ראש פתאומי"

פסיכואנליזה יהודית־ערבית

שתי חברות בטראומה על ספת הטיפולים של שני פסיכולוגים קליניים. ד"ר חנוך ירושלמי, ישראלי־יהודי, וד"ר שפיק מסלחה, ישראלי־ערבי, חוקרים את השפעת האינתיפאדה על יהודים וערבים משני צידי הקו הירוק. מסקנותיהם מפחידות. בצד הישראלי רואה ד"ר ירושלמי שברון מיתוסים בסיסיים, אדישות לסבל הזולת – בכל התחומים, הרחקה, אטימות כלפי כל מה שמחוץ ל"אני", קיטוב חברתי, וחמור מכל – נטייה לאמץ את האלימות כדרך חיים. ד"ר מסלחה משווה את העם הפלשתיני לאדם שקם זה עתה מתהליך ממושך של אבל שהחל עם אובדן אדמותיו, ב־48'. הלם והכחשה הובילו לכעס ופנייה לכוח שמובילים, עתה, לקבלת המציאות ואחריה – אולי לנסיון אמיתי להידבר. טיפול. זה מה ששני הצדדים צריכים.

מאת עמוס לבב
צילם: בני גלזר

ד"ר חנוך ירושלמי (מימין) וד"ר שפיק מסלחה: "אם אתה נקרע מבפנים בנאמנויות שונות, בערכים הומניסטיים, אם אתה עומד בפני דילמות כל הזמן, אתה מסכן את בריאותך הנפשית".

החברה היהודית והחברה הערבית הושכבו על ספת הטיפולים בקליניקה בכפר ערה שבמשולש. שתי חברות שעוברות טראומה קשה, אכזרית, מתמשכת. בעיצומו של הטיפול הרימו שני הפסיכולוגים הקליניים את ראשיהם, ועיניהם הצטלבו. מבטם אמר דאגה. ד"ר חנוך ירושלמי וד"ר שפיק מסלחה לא אהבו את הממצאים שהעלו.

אחר־כך הצטרפו השניים אל בני משפחותיהם שכבר היו ישובים ליד השולחן, לארוחת צהריים. לרגע קל נעלמה הדאגה, השיחה קלחה ושלוות צחוק בקעו מעם השולחן עמוס התקרובת. הוריו של חנוך ניהלו שיחה, באמצעות מתורגמן, עם הוריו של שפיק, והרעיות של חנוך ושל אחיו של שפיק (הוא עצמו רווק), לבושות בג'ינס בלתי־פורמלי, הצטרפו אל בעליהן שהתיישבו בתום הארוחה בחדר האורחים, לשיחה מקצועית. רק הילדים הבלונדיניים של חנוך התפלשו לבדם בחוץ בערימת חול. הילדים הערבים לא הצטרפו אליהם.

ד"ר שפיק מסלחה שב לא מכבר ארצה לאחר שסיים לימודי דוקטורט בברקלי שבקליפורניה. היום הוא עובד עם ד"ר חנוך ירושלמי בשירותי הייעוץ לסטודנט באוניברסיטה העברית. ד"ר מסלחה הוא הפסיכולוג הקליני הערבי היחידי בירושלים. בארץ בכלל ישנם רק שני פסיכולוגים קלינים ערבים.

ד"ר חנוך ירושלמי מתעניין מאוד בממצאי ביניים של מחקר שעורך ד"ר שפיק מסלחה בקרב ילדים ערבים במחנות הפליטים דהיישה, קלנדיה, ג'בליה וג'לזון. ביחד עם יוסף נאשף הוא בודק את החלומות שלהם. "עד כה בדקנו 75 חלומות", הוא אומר. "75 חלומות של 24 ילדים בני 11, בנים ובנות. התוצאה ברורה – הקונפליקט היהודי־ערבי הופיע ברוב החלומות".

חלומות? סיוטים! בשפה המקצועית מגדיר ד"ר מסלחה "סיוט – חלום שמתעוררים ממנו. חלום לא נעים". כמו אותו חלום של ילדה קטנה: "חלמתי שהמתנחלים באו, תקפו את המחנה שלנו, הרגו שני אנשים והטילו פחד על המחנה, כי הם היו חמושים. אחר־כך הצטרפו אליהם חיילים שהיכו את הנשים והכריזו על עוצר. הייתי מפוחדת מאוד".

ד"ר מסלחה: "כאן החלום הסתיים. רוב החלומות שבדקנו מסתיימים כך – ללא פתרון. ב־70% מהחלומות מופיע עימות עם חיילים ישראלים. בשלושה מקרים, כמו בדוגמה האחרונה, המתנחלים הופיעו כתוקפים. בשני מקרים היו אלה 'סתם ישראלים', ובארבעה מקרים – 'סתם יהודים'. כלומר, הצד השני מזוהה כחייל. האוייב מזוהה בחלומות כחייל, לאו דווקא כיהודי, המלחמה היא בצבא כובש, הוא האוייב, לא היהודים".

חלום נוסף: "חלמתי שהחיילים נכנסו לבית, שברו את החלונות והדלתות והארונות, שברו את היד של אבא, היכו את הבנות והכריזו עוצר לחמישה ימים. הרגשתי מאוד מפוחדת כי הם נכנסו באופן פתאומי".

ד"ר מסלחה: "הפתאומיות גם היא מאפיינת את תרכית החלומות. ב־35 מהם – החיילים יזמו את התקיפה. רק בשלושה מקרים היו אלה המתנחלים. ברוב המחלט של החלומות מופיע פחד עצום. רק בחמישה חלומות לא הופיע הקונפליקט".

עוד חלום: "חלמתי שהמתנחלים נכנסו לבית והתחילו להכות אותנו. כשראיתי את תרם יורד מאחיותי, הרגשתי פחד, צרחתי והתעוררתי".

ד"ר מסלחה מדווח גם על גידול ניכר במספר הרטבות הלילה. בצד מסקנתו העיקרית, שהילדים חשים עצמם קרבנות של תוקפנות יזומה על ידי חיילים חמושים, הוא מצא כי המסגרת המשפחתית הפסיקה להיות המגן. האב כמעט אינו מופיע בחלומות, הוא כבר אינו אוטוריטה. "זו מהפכה", אומר ד"ר מסלחה. "הילד לא מזדהה עם אביו אלא עם יושבי מחנה הפליטים. גבולות המחנה – אלה גבולותיו של הילד, ולא גבולות המשפחה הגרעינית. האחיות מופיעות בחלומות יותר מאשר האב".

ד"ר ירושלמי: "יש חלום מפורסם של פרויד. הוא סיפר שחלם כי הלך עם אביו ברחובות וינה וגוי היכה את האב. הרבה דברים קרו לפרויד, בהבנת עצמו, הקשורים לחלום הזה שבו היכה הגוי את אביו, כובעו של האב נפל, והוא רק התכופף, הרימו והמשיך ללכת".

והאם הערביה, ד"ר מסלחה? כיצד היא מופיעה?

"היא מופיעה כמישהו שמנסה להגן, אבל גם היא קורבן התוקפנות. היא משתדלת להגן על ילדיה ללא הצלחה".

פיצוץ בתים מופיע בחלומות?

(המשך בעמוד הבא)

"בחברה שלנו פועל כיום מנגנון הכחשה. אנשים פשוט מתחילים לומר על המציאות שהיא לא קיימת. יודעים שיש בשטחים הרוגים ופצועים, אך במובן הרגשי־מנטלי זה לא קיים".

"זה כמו אדם שחש כי מפעפעת בתוכו מחלת נפש. זה כל כך מפחיד אותו שהוא מכחיש את קיומה. לכן הוא גם לא משתף פעולה עם הרופאים, וזה פוגם באפשרות לטפל בו".

"אם אתה רואה אלימות זמן רב, אתה נהפך אדיש לה. כמו הקטל בדרכים. זה נהפך לעוד עובדת חיים. לא מדברים על זה".

ד"ר שפיק מסלחה (מימין) וד"ר חנוך ירושלמי ליד ביתו של שפיק בכפר ערה שבמשולש.

(המשך מהעמוד הקודם)

ד"ר מסלחה: "היו חלומות שבהם המחנה כולו נשרף, או בית־הספר. והילד מגיע ומנסה לכבות את השריפה".

האין חשש שהמרואיינים ממציאים חלומות "בשבילכם"? מספרים לכם מה שהם חושבים שאתם מצפים לשמוע מהם?

"כדי לבורר את האפשרות הזו, אמרנו להם שהם לא חייבים לספר לנו רק חלומות, אלא גם לספר לנו סיפור. ואכן, הופיעו סיפורים פרי דמיונם. גם הסיפורים סבבו סביב הקונפליקט".

בעוד ד"ר חנוך ירושלמי בודק את השפעת האינתיפאדה על יהודים, בדק ד"ר שפיק מסלחה את השפעתה על ערבים. לדעתו, שונה השפעתה על ערביי השטחים מהשפעתה על ערביי ישראל שבתוך הקו הירוק. "אנו, ערביי ישראל, צופים במתרחש מהצד, כמעט כמו היהודים, אולי עם יותר מעורבות רגשית", הוא אומר.

אז יש בכם גם פחות שנאה מאשר אצל ערביי השטחים?

"לא הייתי שם את זה במונחים כאלה. שם הם פשוט חיים במציאות אחרת".

ד"ר חנוך ירושלמי יושב כל העת בצד ומאזין לדברי חברו בעניין רב. גם הוא בדק את השלכות האינתיפאדה על החברה היהודית־ישראלית, והוא מנתח את מימצאיו עם הרבה יותר מעורבות רגשית מאשר ד"ר מסלחה. כתורש לאחר תחילת ההתקוממות אף חתם על עצומה, ביחד עם 480 אנשי מקצוע מתחום בריאות הנפש, שבה נאמר: "אנו מאמינים שפעולות הכיבוש מביאות להשחתת הנוער, יוצרות חברה פגומה ובעייתית ודוחפות אותה לנקיטת עמדות גזעניות".

ד"ר ירושלמי חושב שהשנה החולפת ומאורעותיה לא רק שלא החלישו את המסר שהיה בקול־קורא הזה, אלא אף חיזקו אותו. "המגע היום־יומי עם האלימות, כפי שהיא מתבטאת בשטחים, ההסתגלות הלכאורה־נורמלית שאנשים בונים לעצמם – גורמים לקהות במובן היכולת לפתח אמפטיה עם הזולת, במובן היכולת להזדהות עם סבלו של האחר", הוא אומר.

לדעתו של ד"ר ירושלמי, שחיקה ביכולת האמפטיה אינה יודעת גבולות, והיא חרגה זה מכבר מגבולות הקו הירוק. "היא כבר לא מבודדת ולא סובבת רק את הערבים", הוא אומר. "הישראלים נעשים אדישים לסבלו של הזולת. הם אדישים גם לבעיות אקולוגיות, למראות הנפגעים בתאונות הדרכים. אדישות. סקטור אחד במשק כבר לא מזדהה עם בעיותיו של סקטור אחר. אנשים שמפוטרים במפעל סמוך כבר לא מעניינים את חבריהם העובדים במפעל השכן. אדישות. אדישות לסבלו של הזולת".

ועוד חמור מזה, ד"ר ירושלמי חושש שאנו מאמצים לעצמנו את האלימות כדרך חיים קבילה ומסתדרת יפה מאוד עם מבנה האישיות הלאומי שלנו. "אותם כוחות תוקפניים של האדם הם שגורמים לו להפוך את האלימות לדרך חיים", הוא מזהיר. "האלימות היא גם דרך טבעית ולגיטימית לפורקנם של תיסכולים".

פורטרט של משפחה

כאשר נכנסים הוריו של ד"ר מסלחה לחדר, קמים כל הבנים והבנות על רגליהם. את אחד, ד"ר טאופיק מסלחה, רופא, מפרש נכונה את מבטינו ואומר בחצי חיוך: "אבא עבד כפועל במחצבות, וכאשר הגיעו סוף־סוף מים לאדמותיו, חזר אל השור והחמור. אבא הוא פלאח".

ואילו אח נוסף, ד"ר רפיק מסלחה, אף הוא רופא, מוסיף בחיוך רחב: "פער דורות כזה לא תמצא בשום מקום בעולם". משפחת מסלחה, תמונה קבוצתית. האב פלאח שאינו מדבר כלל עברית; האם – עקרת בית, שילדיה ונכדיה וביתה הם כל עולמה. גם היא אינה דוברת עברית; האחים הגדולים – כולם פועלים או בעלי מקצוע, אנשי הצווארון הכחול; שלושה האחים הצעירים – משכילים, שני רופאים וד"ר לפסיכולוגיה אחד.

ויש לזה גם הסבר בפיהם: "אבא ניסה לעזור לגדולים, אבל הם בכל זאת נאלצו לצאת לעבודה מוקדם, כדי לעזור בפרנסת הבית. אחרי־כן הם גם עזרו לאחיהם הקטנים ללמוד בחו"ל. בהרבה משפחות ערביות תמצא את התמונה הזו: האחים הגדולים לא משכילים, הקטנים כבר כן".

כן, אבל זה היה מאז ומתמיד...

"נכון, אבל כאן בכל זאת קיים הבדל משמעותי. כאשר מדכאים התקוממות, האויב הוא בלתי מוגדר ולא ממוקד. כל אחד יכול להיות האויב. כל מצב יכול להיות מאיים או בלתי מאיים. גם ההוראות שנותנים לחיילים הן – מנקודת הראות של בריאות הנפש – הכי גרועות שאפשר. עמימות היא שם המשחק, הדברים בלתי ברורים. במקרה כזה לאנשים אין ברירה אלא לפנות לקיצוניות. או שהם נסוגים מבחינה רגשית, או שהם מזדהים באופן מוחלט עם המשימה ומזהים כל אחד כאויב. והשאלה היא – איפה כל זה נעצר? מי האויב היום? מי האויב מחר?"

באמת מי?

"מחר יכולים פועלים שובתים להיות האויב. ראית איך המשטרה פשטה על בית־התרשת 'אליאנס'? ראית איך הם פשטו על טייבה והרסו 15 בתים? הם הרי פשטו על הכפר הישראלי כאילו זו עזה".

כפיו של ד"ר ירושלמי חזון קשה. הוא צופה אצלנו תהליך מסורר אישיות, במובן הלאומי כמו גם במובן האישי. "אינטגרציה פנימית היא מרכיב חשוב של בריאות הנפש", הוא אומר. "אם אתה נקרע מכפנים בנאמנויות שונות, בערכים הומניסטיים, אם אתה עומד בפני דילמות כל הזמן, אתה מסכן את בריאותך הנפשית".

הנוסחה הזו כמובן שאינה פועלת על כולם. מי מחוסן בפניה? אלה שמזדהים באופן מוחלט. עליהם זה לא פועל. "הבעיה היא", אומר ד"ר ירושלמי, "עם האנשים היותר דינאמיים באישיותם, היותר איכפתיים, אלה שחושבים בצורה עצמאית, בעלי יושר אינטלקטואלי, אלה שהחברה זקוקה להם יותר מאשר לאחרים שלא חושבים – ומזדהים עם מטרות שונות באופן עיוור".

הפסיכולוג הקליני טוען כי אחד המשברים הקשים במלחמת וייטנאם היה שברון המיתוס. החיילים האמריקנים אמרו: "לא, לא, זה לא מה שאבא שלי עשה כאשר הוא נלחם בנאציזם באירופה". דבר דומה מתרחש עכשיו אצלנו, ממש מתחת לחוטמנו. החיילים אינם מאמינים שזו מלחמה על קיום ישראל. "חוסר היכולת להזדהות גורם למשבר נפשי", אומר ד"ר ירושלמי. הוא משרת כפסיכולוג במילואים ומשוחח רבות עם חיילים. הוא מוצא עצמו נאבק מול האדישות גם בצבא וגם ב"אזרחות". כן, הוא יודע גם יודע שתמיד יימצאו אנשים רגישים. "אבל צריך לחשוב על האנשים שעצמאותם האינטלקטואלית קטנה", הוא מזהיר.

בהתמשכותה והתמדתה של האינתיפאדה הוא רואה סכנה בתחום הסתגלנות, האדפטציה, אם נשתמש במונחיו המקצועיים. "כשאתה חושף מישהו לגירוי חזק במשך זמן רב", הוא מסביר, "הוא מקטין את רגישותו לגירוי הזה. אם אתה רואה אלימות זמן רב, אתה נהפך אדיש לה. כמו הקטל בדרכים. זה נהפך לעוד עובדת חיים. לא מדברים על זה, מדלגים על הידיעות בעניין זה המופיעות בעיתון".

בפסיכולוגיה, אומר הפסיכולוג, קיימים כמה מנגנונים רעים. אחד מהם הוא מנגנון ההכחשה. "אנשים פשוט מתחילים לומר על המציאות שהיא לא קיימת. יודעים שיש בשטחים הרוגים ופצועים, אך במובן הרגשי־מנטלי זה לא קיים. בדיוק כמו אדם שחש כי מפעפעת בתוכו מחלת נפש. זה כל כך מפחיד אותו שהוא מכחיש את קיומה. לכן הוא גם לא משתף פעולה עם הרופאים, וזה פוגם באפשרות לטפל בו".

וזו בדיוק בעייתה של החברה הישראלית היום. בבחירות האחרונות היא הוריעה שהיא מסרבת לקבל טיפול, שהיא מעדיפה את המצב הקיים. אין בעיות. איך אומרים היום במקומותינו? "לא צריך להפריז".

לכן צופה ד"ר חנוך ירושלמי, בקומו מעם ספת הטיפולים בבית היפה על הגבעה שטופת השמש בכפר ערה, שהקיטוב בארץ רק יגבר. "הדילמה מפוררת את החברה הישראלית", זוהי הדיאגנוזה שלו. "אלה משלימים עם המצב, אלה מסרבים להשלים עמו".

פתרונות? אחד, לא מומלץ, זה להסתלק מפה. אחר, מאוד לא מומלץ, כבר טמון בתחום הרגשי: "אני אתחמק מהשרות, אברח לתפקידים בלתי אחראיים, אהיה ראש קטן פי כמה וכמה. פתרון אחר, מאוד־מאוד מומלץ – "אהיה אקטיבי, אנסה להשפיע".

אבל בכל זאת אנו שומעים על גידול משמעותי במספר המתנדבים ליחידות קרביות. ד"ר ירושלמי לא רק שאינו מופתע, אלא שזה גם מסתדר היטב עם הניתוח שלו. "המניע מבוסס על חיפוש האינטימיות", הוא מסביר. "הסתתרות מאחורי המסך של היחידה המובחרת, האינטימיות המשפחתית־קיבוצית, השהיה במחיצתם של חבר'ה טובים".

ד"ר ירושלמי, מקצוען, מסרב להגדיר זאת כבריחה מהמציאות. אנחנו, הדיוטות האוחזים רק בעט סופרים, מעיזים לנחש שהמתנדבים למעשה בורחים מעזה. ד"ר ירושלמי אינו מגיב.

(המשך בעמוד 42)

רון פקר. בלי כנפיים

במשך שנים הוא היה ילד [illegible], שומר בסוף לביקור על החיל. מיתוס מטופח, גם עכשיו. אבל [illegible], והוא מודה שהפרידה היתה בצע שלא יאליך לעולם. מאז שהשתחרר, [illegible] לאיבור. שמועות, אומרים אחרים. האיש ה[illegible] הזה עוד [illegible] בשנים הזאת. אבל אף אחד לא יקרא לי".

מאת סימה [illegible] צילום: שמואל רחמני

(המשך מהעמוד הקודם)

אותו. עשרות שנים הוא פונק כילד־הפלא של חיל האוויר. הטייס מספר־אחד בחיל, אמרו. אולי הטייס הטוב ביותר בעולם. מיתוס שטופח, ולא רק על ידו. מועמד טבעי לכהונת מפקד חיל האוויר. והיו שאמרו, קצת יותר בשקט: טייס טוב, מפקד טוב, עם יחסי ציבור מעולים. מה שברור הוא שרן פקר הורגל שאת הדברים הטובים עליו כותבים ואומרים בכותרות גדולות. את הדברים הרעים לוחשים בשקט. שלא ישמע. והוא מתייחס לביקורת הזו כפי שיתייחס לדברים אחרים שאציין באוזניו ש"אמרו עליו": לא כל־כך לדברים עצמם, כמו לעצם העובדה שמבקרים אותו.

"בטח שיש אנשים שאומרים עלי דברים. תלוי איפה תסתובבי. את יכולה להסתובב בין אנשי חיל האוויר ששירתו תחתי, שהייתי מפקד שלהם בזמן לחץ. אלה שלא שירתו תחתי – אומרים שאני קשוח, קשה, לא מתחשב. לא ייתכן שעל אדם שהיו לו דעות שלא פחד להביע אותן, שפיקד על יחידות, שהיו לו גם הישגים וגם כישלונות – לא יהיו חילוקי דעות. לאדם כזה יש גם גרופי'ס וגם כאלה שפחדו ממנו. שהוא דפק אותם. אבל אין אחד מהפיקודים שלי שיגיד שאני לא ישר. כמה אנשים מסתכלים לך ישר בעיניים כשהם מדברים איתך?" הוא אומר בלהט ומסתכל לי ישר בעיניים, "אני תמיד מסתכל ישר בעיניים. אם יושב אצלי חייל, מנכ"ל, כל אחד. אני תמיד מסתכל בעיניים. ואני תמיד אומר את האמת. יש לי דעות ברורות בהמון שטחים, אבל אני לא חושב את עצמי לאידאולוג. כשעזבתי את חיל האוויר נלחמתי על חיי. יש לי שלושה ילדים ושתי נכדות, ולא היה לי כלום.

"אני היום כמו ילד בן שבע. כשאני נפגש עם אנשי עסקים בני גילי, הם כבר עשו לביתם. אין לי נגרם שום דבר. אבל הם כאן", מרים פקר את ידו ומחווה על נקודה נעלמת מעל ראשו, "ואני כאן", משפיל את היד לעבר ריצפת החדר. "ואני צריך לקחת הרבה יותר סיכונים, הרבה יותר ריסק. לעשות שיקולים מחושבים. אם אעשה שתי שגיאות, כמו שעשה יאק (יעקב נבו – ס.ק.), אהיה כמוהו? כשהוא פשט את הרגל טילפנתי אליו. הלכתי לבקר אותו. יאק היה מהדור של טייסי הקרב שתרמו הכי הרבה לחיל האוויר. והוא תרם הכי הרבה מבחינת הלחימה. הוא המציא את קרב האוויר. ופתאום שכחו לו הכל. הלכתי אליו להאנגר שלו בנמל יפו. הוא ישב שם, משייף בעץ. הוא חיבק אותי ובכה. לא שכחתי לו מה שהוא היה".

אני שואלת את פקר אם הוא עצמו חי בתחושה ששכחו מה שהוא היה. אם הוא מרגיש ששכחו לו הכל.

"מה פתאום?" הוא מתפלא. "מה שרציתי לומר הוא שאיש שעושה, שיוצר, שיש לו דעות, שיש לו חברים מכל מיני תחומים – הספורט, האמנות, הצבא, ההתיישבות העובדת – זה מעורר קנאות, התנגדויות. אני חושב על הנתיב שעשיתי בנושאי בטחון, צבא, כלכלה. על תפקידים שעשיתי. שנתיים וחצי בהרוואורד, שנה בחיל האוויר הצרפתי, בפו"מ האמריקני. גיבשתי דעות. ובדברים שאני לא בטוח, אני מודה. איפה שאין לי דעה – אין לי".

אבל, הוא מתעקש, בנושא שבו זיכה את הציבור בהופעותיו הטלוויזיוניות – דווקא יש לו דעות ברורות. אמנם הוא לא ידע, לדבריו, ש'רחף' מייצגים את הליכוד כאשר ז'ורבין הציע לו להצטרף לסוכנות הפירסום שלו, והוא אפילו לא ידע על קירבתו של אליעזר ז'ורבין עצמו לליכוד. באמת שלא. ובכלל, ז'ורבין לא שאל אותו דבר וחצי דבר על עמדותיו הפוליטיות. "אם הייתי יודע שאני נכנס לתוך תעמולת הבחירות, הייתי אומר לו שניפגש יום אחרי הבחירות. לא שאני מצטער. נכנסתי כתנאים קשים מאוד. זה כמו להיכנס לטייסת בזמן מלחמה – ואני הרי קיבלתי טייסת פאנטום בזמן מלחמת ההתשה – וכאן זה היה בקלחת של הבחירות. הייתי מוכרח להשתלב מיד בפעילות. ועמד לי נסיוני במצבי לחץ והתחלתי מיד לפעול כמקצוען".

ואז, רק אז, התברר לרן פקר שמעבידיו החדשים יועצים למיפלגת הליכוד במערכת הבחירות. ומה זה משנה? – "כל מי ש'רחף' היה מייצג, היה בשבילי אותו דבר. אני בכלל בן כפר־ויתקין. גדלתי על ברכי מפלגת העבודה. אבא שלי מפא"יניק".

ולמי הצבעת בבחירות האחרונות?

"לליכוד. אבל אין לזה קשר עם העובדה שאני עובד פה".

גם להופעה שלו בשני מישדרים של הליכוד אין, לדבריו, קשר עם עבודתו ב'רחף'. "הופעתי ביוזמתי. הם פנו אלי כקצין בכיר. ואני אמרתי שאני מוכן להופיע בשני תנאים בלבד: רק על הצד הבטחוני, כי בזה אני מקצוען, וללא שום התבות".

אני שואלת אותו, לא בתור אידאולוג אלא בתור מקצוען, אם הוא באמת חושב שיש איזו משמעות לכמה קילומטרים בעידן של טכנולוגיות כל־כך מתקדמות.

לא, הוא לא חושב כך. "נכון שמבחינה טכנית וטכנולוגית אין משמעות לכמה קילומטרים. אבל כדי לשגר טיל, מישהו צריך ללחוץ על הכפתור הארום. ובזה שאנחנו מוכנים לוותר על קרקע שבשביל הערבי מבטאת עוצמה, חוסן לאומי וכבוד, זה יכול לשמש חיזוק לזה שהולך ללחוץ על הכפתור. עכשיו, כשאנחנו חזקים, הם לא יעזו לעשות את זה. אבל אם ניסוג הם יגידו: אל"ף, הנה, הם מוותרים על שטח, ובי"ת, תיראו את המפה המצחיקה הזו של גבולות שישים־ושבע. בואו נחסל את הפרונקל הזה אחת ולתמיד. ורק מפני זה רציתי להתריע. ללא שום לחץ, וללא שום הזדהות טומבית עם איזושהי מפלגה. הייתי עושה את זה גם למפד"ל ול'צומת' בנושא הבטחוני".

פקר ממשיך לשטוח את מישנתו הביטחונית: המוטו שלו, הוא מסביר, הוא שגבול הבטחון של מדינת ישראל צריך להיות הירדן, ושאסור לנו להסתכן ולגלות מראש את הקלפים על מה אנחנו מוכנים לוותר, אלא לשבת לשולחן הדיונים במשא־ומתן ישיר עם הרבה רצון ופתיחות.

יכול להיות, אני שואלת, שהקלפים שיש לך הם בעצם כמו אלה שמחזיק המערך, רק שהטקטיקה, לדעתך, צריכה להיות שונה?

אבל פקר מחזיק את הקלפים כל כך קרוב לגוף שקשה להציץ בהם. אני מנסה אחרת אתה, אולי, בעד ארץ ישראל השלמה?

הכיסא שבחדר המרווח שבבניין המרווח של "רחף" נראה פתאום לא נוח, ופקר משלב את ידיו על עורפו ומותח את מרפקיו לאחור, סוקר ממושכות את תיקרת החדר, מתמתח ואומר: "אני לא מעוניין להיכנס לנושא הפוליטי. יש לי דווקא דעות ברורות בעניין הזה. אני כער להיזהר מלפגוע בבטחון מדינת ישראל".

> "אני? שוביניסט? אני חושב שהקומפלימנט הגדול ביותר שגבר יכול לתת לאשה, זה להגיד לה שהיא אשה. אשה צריכה, כמובן, להיראות יפה, חכמה, מטופחת, מאופרת. ונקייה".

"אם הייתי צריך לדרג את התכונות שמאפיינות את פקר", אומר קצין גבוה בחיל האוויר, "הייתי אומר כך: יש לו אנרגיה פנימית עצומה, יש לו עור עבה, כמעט אנטי גרעיני, והוא מאוד הישגי. בעיקר בתחום ההישגים שאפשר לראות ולמדוד. הוא מזדהה עם התפקיד שלו במהירות שיא ובעוצמה יוצאת־דופן. ולא משנה איזה תפקיד. הוא זקוק מאוד לאנשים. הוא לא מסוגל להיות לבד. והוא זקוק לחיבה מתמדת, לפידבק מאנשים לגבי ההישגים שלו. וההישגים זה בכל התחומים. מאיכות הבדיחות שהוא מספר ועד רמת הטיסה שלו".

"חבל, חבל לי על רן", אומר אחד מחבריו, דווקא לא פקוד שלו. "חבל לי שהשתחרר והלך לאיבוד. פשוט הלך לאיבוד. אני לא מצליח להבין מה רן יכול לעשות ב'רחף' או בעסקיו של ז'ורבין. מה הוא עושה שם בכלל? הוא שוב הולך לתחום שהוא לא בשבילו. אני רק מקווה שז'ורבין יהיה בשבילו מנוף שיחזיר אותו לתחומים שבאמת מתאימים לו. לצד הארגוני, הניהולי. משום שבשורה התחתונה רן הוא אדם מאוד חיובי. זה אדם שלא רק תרם את כל זמנו ומירצו למדינת ישראל, אלא שיעשה את זה שוב מחר בבוקר. צריך לעזור לו ולאחרים לגלות אותו ולשים אותו במשמות הנכונים. חבל שנסיונו ויכולתו שהוכחו בכל כך הרבה מקרים יילכו לאיבוד.

"רן הוא לוחם בלתי רגיל, כריזמטי, שהנהיג אנשים בשעות קשות מאוד ובצורה ראויה להערכה. ההיבט הטיסתי בכלל לא רלוונטי אחרי כל־כך הרבה שנים. אבל הדרך שבה ניהל ארגון גדול כמו בסיס תל־נוף, הקמה ופיתוח של דברים – ראויים להערכה רבה. אני יכול להדביק את רן ל'אליאנס'. הם לא היו שורפים צמיגים, הם לא היו סוגרים את המפעל אם רן היה מנהל אותו. הוא היה מנהל אותו נכון. שיתנו לו לנהל את רכבת ישראל. את רשות שדות התעופה. אלה הדברים שהיה יכול לעשות מצויין. הוא יביא את האנשים הנכונים, יידע לקבל את העצות הנכונות, להניע את האנשים הנכונים. והוא, אולי, לא זיהה את הכיוון הזה שהוא צריך ללכת בו, אבל איפה כל אלה שיכלו לזהות אדם עם תכונות כאלה ולשים אותו במקום הנכון? התבזבזו שנים טובות, אבל אולי עדיין לא מאוחר מדי".

רן פקר: "אני תמיד מסתכל ישר בעיניים, ואני תמיד אומר את האמת".

"את רן לא צריך לשים בשום מקום". אומר בתקיפות תת־אלוף (מיל.) אהרון (יאלו) שביט, חבר ושכן של פקר. "הוא איש עם שתי רגליים על הקרקע. אז בסדר, הוא עוד לא מצא את עצמו בחיים האזרחיים. אני רואה את זה על־פי התנודות של תעסוקותיו מאז שהשתחרר מהצבא. אבל זה דבר שלוקח זמן. כל חייו הוא יועד לתפקיד של מפקד חיל האוויר. ובסוף הוא נאלץ לעזוב בצורה לא חלקה. זה דבר שמשאיר משקעים. והוא עדיין בתהליך של חיפוש. עדיין לא התרגל לעבודת צוות. הוא אינדיווידואליסט. והוא צריך למצוא לזה פתרון. וזה שהוא צריך לדווח לבוס שמעליו, זה חלק מהלימוד".

שמונה שנים אחרי שעזב את חיל האוויר פתח עתה רן פקר, בן 52, פרק חדש בחייו. הפרק הקודם הסתיים עם פירוק החברה "מורן אוויאיישן", שהיתה בבעלותו ועסקה בטכנולוגיה מתקדמת. "לא, לא כשלון", הוא אומר. "קרה לנו הדבר הכי מכובד שיכול לקרות. כתוצאה מהתמורות שחלו במשק אמרנו, אני ושותפי – גיורא אורן וגד רכס, שניהם יוצאי חיל האוויר – בואו נסתכל קדימה ונראה אם יש זכות קיום גם לחברה קטנה שבנוייה בעצמה על ייצוג חברות קטנות. התחזית היתה קשה. ואז, מעמדת כוח, אמרנו בואו נתארגן מחדש. באחד בינואר כל אחד מאתנו ילך לדרכו, ויקח חברה אחת על עצמו. אני לקחתי את השלוחה הישראלית של החברה האמריקנית לאספקת ציוד למטוסים א.א.אר. הם הכניסו לי הביתה טלפון ופקסימיליה וביקשו שאהיה יועץ שלהם בארץ ובעולם בנושאי תעופה. הנשיא מטלפן אלי פעמיים, שלוש בשבוע, ואנחנו משוחחים".

> "חשוב לו מאוד הכבוד החיצוני. האוטו, למשל. זהו חלק מה'אני פה'. האוטו החליף אצלו, במידה מסויימת, את המדים. הצורך להתפרסם. זהו נסיון להיאחז, להישאר במרכז העניינים".

> "הוא אוהב כבוד, כמו כולנו. השאלה היא עד כמה אנחנו אוהבים להתפשט בשביל הכבוד הזה. רובנו מתפשטים קצת. הוא מוכן להיות עירום".

כשפנה אליו אליעזר ז'ורבין וביקש ממנו להצטרף ל'רחף', אמר לו פקר: "אליעזר תשמע, אני עובד של חברה אמריקנית מהגדולות בעולם. יש לי משרד יפה, ב.מ.וו. עם טלפון וכל מה שצריך, ואין לי מושג בפרסום". ואליעזר ענה לו: "אני כבר 36 שנים במקצוע. עדיף לי לקחת מישהו עם כושר מנהיגות, יכולת קבלת החלטות, ניסיון בניהול ושאת נושא הפרסום הוא ילמד, מאשר לקחת איש פרסום שאין לו התכונות האלה".

מה ששיכנע את פקר לא היתה התמורה הכלכלית שהציע לו ז'ורבין, כי הרי חברה ישראלית לא יכולה להציע מה שחברה אמריקנית מסוגלת לתת. "היתה לי הרגשה שאם אי פעם ארצה לשנות כיוון ולא לגמור את חיי בין הברגים והמנועים, להזדקן ליד המתכת הקרה, אולי עכשיו זה הצ'אנס האחרון. והאתגר היה לחזור לאנשים, לניהול, לאתגר האנושי. לדברים שיש לי בהם נסיון. וזו היתה אחת ההחלטות – שאינה קשורה בחיי אדם – הקריטיות בחיי. הייתי במעמד טוב בחברה האמריקנית, תנאים כלכליים נוחים, בוסים שיושבים בשיקאגו, כך שהייתי עצמאי לגמרי. והאתגר שאליעזר שם בפני היה החזרה לנושא של אנשים".

אני מזכירה לפקר אתגר אחר שעמד בפניו, פעם, כשעזב את חיל האוויר אחרי שהפיקוד עליו נלקח ממנו. אז ראה אתגר גדול בתחום הכלכלה הפרטית. אני שואלת מה קודם אצלו למה. כשלון קודם לאתגר החדש, או אתגר חדש קודם לכשלון.

"זה קרה רק פעמיים בחיים", הוא אומר. "ורק פעם אחת מחוסר ברירה. נורא רציתי להיות מפקד חיל האוויר. אבל מי שמחליט חשב שיש טובים ממני. ואני לא הצלחתי להגשים חלום. אני אולי הקצין היחיד בעולם שמתוך עשרים ושבע שנות שרות היה רק שמונה חודשים במיפקדה. כל היתר, עשרים ושש שנים, הייתי ביחידות. פיקדתי על טייסת מיראז'ים, פאנטומים, על בסיס תל־נוף, בית־הספר לטיסה. יש לי ארבע מאות גיחות מבצעיות. הפלתי שיבעה מיגים". כשפקר מדבר על חיל האוויר, על חברים, על מבצעים, משתנה קולו בצורה מדהימה. החזה שלו מתמתח, והקול הופך עבה, נמוך. כאילו הוא יוצא ממקום אחר. מהבטן.

"כשאתה בדרג המבצעי", הוא אומר, "אתה הרבה פעמים ממריא למשימות. נידמה לך ששם, למעלה, בדרג המדיני, יושבים אנשים חזקים. אסטרטגים. שיודעים מה הם עושים. נושא הפרשה של כן להיות מפקד חיל האוויר, לא להיות, העלילה שהפיצו עלי – פתאום נחשפתי לכל האנשים האלה. למדתי להכיר אותם מקרוב. ושם התמוטט עלי עולמי. ראיתי מבצר שהוא מגדל קלפים. מגדל שחרב לנגד עיני. וההחלטה הסופית שלי נעשתה לפני שמונה שנים, ביום חמישי בערב, וביום שישי כבר הייתי משוחרר".

העלילה שאותה מזכיר פקר הסעירה בזמנו את צמרת חיל האוויר ופרצה בתרועה רמה לתקשורת. פקר חזר אז משנתיים וחצי של לימודים באוניברסיטת הרוואורד ועמד לקבל את תפקיד ראש להק אוויר – סגן מפקד החיל. מתחת לדלת ביתו שולשל מיכתב שתוכנו לא היה חדש לו, כמו גם לרבים אחרים בחיל האוויר. במכתב הועלתה האשמה כבדה שיוחסה לפקר שנים רבות לפני־כן.

המקרה ארע לאחר מלחמת ששת הימים בטיול־טייסת בגדה המערבית. במיפקדת המימשל הצבאי ביריחו נודע לפקר כי שבוי ירדני סיפר בחקירה, שבזמן המלחמה תפסו הוא וחבריו טיס ישראלי שצנח, שפכו עליו שמן והציתו אותו חי. פקר זיהה שמדובר בסרן שבתאי בן אהרון ז"ל. הוא לקח את השבוי לחקירה פרטית. ברוך_צרדית עצר את הג'יפ וצער עם השבוי לכיוון גבעה סמוכה. לדבריו, התחיל השבוי לרוץ בריצת זיגזגים לכיוון מזרח. פקר הוציא את אקדחו וירה על החיל הבורח. זה התרחק, ופקר הוציא תת־מקלע ופתח באש.

לפי פקר – השבוי נעלם. לא נימצאה גופה. פקר טוען שדיווח על כך למפקד הבסיס שלו. שש שנים מאוחר יותר, לפני שהתמנה פקר למפקד בסיס תל־נוף, נשלח מכתב אנונימי לשר הבטחון דאז, משה דיין ז"ל, ובו הואשם פקר ברצח השבוי. אותו מכתב אנונימי נשלח גם לפני מינויו של פקר כסגן מפקד חיל האוויר. פקר, שיודע היטב את זהותו של הכותב האנונימי, כפי שיודעים גם אחרים, טוען שאנשים מסויימים חששו שקידומו יזיק לעתידם בחיל האוויר ולכן העלילו עליו רצח.

למרות שחקירה לא העלתה דבר, המליץ הפרקליט הצבאי הראשי שלא לקדם את פקר בצה"ל ושלא למנותו לסגן מפקד חיל האוויר. פקר עזב את חיל האוויר, לא לפני ששלח מאות מכתבים לעתונאים, אנשי ציבור וחברים שבהם פרש בהרחבה את עמדתו, כשאינו חוסך ביקורת נוקבת גם מפיקוד חיל האוויר.

"הוא יכול היה להיות מפקד חיל אוויר לא נורמלי", אומר יאלו שביט. "מי שלא מסכים עם זה, שילך לראות את הביצועים של המתחרים".

"פקר לא התאים להיות מפקד חיל האוויר", אומר קצין גבוה בחיל. "ולא בגלל סיפור השבוי. יש לנו ציפיות ממפקד חיל האוויר שיהיה לפחות סגן של אלוהים. לא פחות מזה. ואני לא יכול לומר שהציפיות תמיד מתממשות. אבל מצפים ממפקד כזה שיהיה אדם יצירתי. שמלבד החלק הניהולי יתווה גם את דמות חיל האוויר העתידי. שיסתכל כמה שנים קדימה. הוא צריך לעבור על רכש, על הכשרה, על פיתוח ועל מוסר עבודה, ולא רק לפתור בעיות יומיומיות. וזה בדיוק מה שחסר לרן. הוא כן מעולה בניהול שוטף".

"חשוב לו מאוד הכבוד החיצוני", אומר לי מישהו. "האוטו, למשל. זהו חלק מה'אני פה'. האוטו החליף אצלו, במידה מסויימת, את המדים. הצורך הזה לפרסם ולהתפרסם. זהו נסיון להיאחז, להישאר במרכז העניינים, כשלמעשה יום אחרי שהשתחרר – הוא כבר לא היה שם. כמו כולנו. ההסתכלות היחידה של אנשים היא על מה שהם עושים היום. לא על מה שהם עשו בעבר".

"עם המכונית שלו", מסביר אחר, "הוא משדר לעולם את המעמד והאופי שלו בכל רגע. כשהוא איש עסקים מכובד, הוא יסע ב'אודי 100', כשהוא יותר נרעו וחופשי, פרילנסר, הוא יסע בב.מ.וו. 318, אינג'קשן, כמובן. הוא לעולם לא יסע ב־318 ללא אינג'קשן, אם יש כזו בשוק".

פקר נוסע עכשיו במיצובישי. בלי טלפון במכונית. במכתב לקבוצת הכדורסל של "מכבי" תל־אביב ושפורסם בעתונות – כתב פעם פקר: "'טוב יותר' זה רק דבר אחד: נצחון! חברות, קבוצות, הנהלות, שחקנים, מאמנים, כולנו – נמדדים רק לפי קריטריון אחד: נצחון בשטח. כל היתר פחות חשוב. הננו חייבים לגדל דור של מבצעים, מצליחנים ומנצחים, כי האלטרנטיבה היא שנמצא עצמנו מסובבים בדור של מסבירנים, מוצאי־תרוצים ומאשימים. מי שמנצח לא צריך להסביר. לוח התוצאות עושה את העבודה בשבילו. רק המפסידים נהפכים להיות תרצנים ללא תקנה".

אני שואלת את פקר על הצלחות שהיו לו מאז שהשתחרר. ועל כשלונות.

"יש לי כשלונות כל יום. הרבה מאוד כתוצאה של חוסר נסיון. אין אדם, אפילו גאון, שייכנס לשטח חדש ולא יעשה כשלונות. הצלחות? זה שאני עדיין שורד. אני חושב שזו אולי ההצלחה שלי. אני לא יכול לרשום הצלחה בסדר גודל שאגיד: הנה, הצלחתי. פה ושם היו הישגים, אבל לא הצלחות".

חשוב לו מאוד מה שאומרים עליו. היום כבר פחות. כן, הוא חושב שהוא מאוד רגיש. "אם בכיתי פעם?" – שתיקה. "בהחלט. כן, בטוח. אפילו כמה פעמים. בנסיבות שקשורות בחיי אדם, ופעם אחת שלא

(המשך בעמוד 42)

שבע "כתיבות" לחתן אחד

מאת אביבה לורי

דוד גרייה קצת מלחש, קצת מנחש, אוסף את הכסף – ומבטיח חתן לכל מי שרוצה להיות כלה. קצת אש – לשרוף את הכתיבות (פתקים קטנים וסתומים), קצת עופרת – לעטוף בעיתונים ולקבור באדמה, קמיע אחד עם מילים סודיות – שמותר לענוד גם לשירותים, והרבה הבטחות. מלקוטש־בוקוטש על ראשך, 150 שקל ביד – ותוך שנה יהיה לך חתן. ככה הוא אומר, בלי קבלות, "כי האיש שעושה את הכתיבות לא נותן קבלות".

בחדר ההמתנה של דוד גרייה משכונת נוה־שלום בנתניה אין סימני אזהרה למה שהולך להתרחש בחדר הקבלה עצמו. זה יכול היה להיות חדר המתנה של רופא נשים, עורך דין או יועץ מס. אבל זה חדר המתנה של "עושה הנפלאות" התורן. אב רוחני לנשים מתבגרות שטרם מצאו את איש חיקן הנצחי, או בשפת העם – עוד לא התחתנו.

הלכנו לברוק איך עושה הנפלאות יכול לשפר את מזלנו. את התור קבעה לנו פקידה. שבוע מראש: "נא לבוא כלבוש צנוע", היא אמרה בטלפון. "אפשר במכנסיים. גם אם את במחזור. אם זה בשביל מישהי אחרת, צריך להביא תמונה. בשביל 'פתיחה ראשונה' המחיר הוא עשרים שקל. אחר־כך זה כמו שאת הולכת לרופא. הוא נותן לך אנטיביוטיקה או תרופה אחרת ואת משלמת בעבורה. חוץ מזה את משלמת קופת־חולים, הבנת"? הבנתי. ביום המיועד הצטיידתי בלבוש צנוע וכסף מזומן לפתיחה ראשונה.

דוד גרייה מקבל קהל בבית קטן בסוף נתניה. במטבח מאולתר יושבת הפקידה המסבירה בטלפון ומצווה על הבאות ליטול ידיים לפני הפתיחה. בחדר ההמתנה, הקירות מקושטים כמו במסיבת סיום של בית ספר עממי. כמה פלקטים עם פסוקים מן התנ"ך: "אשת חיל מי ימצא" ו"ה' ישמרך מכל רע", בתוספת תמונות קיטש של חיות מפתירות מהג'ונגל. ספסל עץ אחד, שתי ספות, שולחן קטן מכוסה במפת תחרה סינטטית ועליו מונחים ספרי תהילים. מתחת לספרי התהילים כרטיס ביקור של "דישה", ספרית מדופלמת במחירים נוחים.

באופן מפתיע, חדר ההמתנה היה ריק. מתוך הלישכה של גרייה נשמעו קולות עמומים. מן הסתם חשבנו, המצב הכלכלי פגע בפרנסתם של איצטגנינים וגם כאן ניכרים סימני ההאטה. מאוחר יותר הוסבר לנו שטעינו. שעות הלחץ הן בעיקר אחרי הצהריים. הגיוני.

דוד גרייה פתח את הדלת לרווחה. אשה בלונינית יצאה משם בצעדים מהירים ומבט מושפל, כמו מביישת על שנתפסה בקלקלתה.

האיש גרייה הזמין אותנו ללשכתו. הציפיה לקוסם זקן, כפוף וחיוור התבדתה. גרייה הוא אדם צעיר, לא חיוור, תימני, לבוש חילוני המציג את

(המשך בעמוד 19)

"תבואי בעוד יומיים והכל יהיה מוכן בעזרת השם. תקבלי דפים עם הוראות מדוייקות. אני רק מבקש ממך להתקשר אלי מיד כשאת מכירה מישהו כדי שאוכל לבדוק אם הוא בן המזל שלך"

מימין: ככה שורפים כתיבה. משמאל: העופרת שעוטפים בעיתונים וקוברים באדמה. למטה: הקמיע. מותר לעמד גם בזמן הווסת.

צילם: ראובן קסטרו

יהונתן גפן

אולי אחרי ערפאת

אולי הגיע הזמן שגם אנחנו נכיר במדינת ישראל. בלי גמגומים ותרגילים מלוכלכים, פשוט נצהיר קבל עם ועולם: "אנחנו מכירים בעצמנו ועומדים על זכותנו ההסטורית לחיות, ולהפסיק למות, ולשלום על ישראל". אולי הצהרה קצת בוטה, אבל הגיע הזמן שנצהיר אותה. ויפה מלחמה אחת קודם.

טרקטורו! טרקטורו!

לא מכבר קראתי כותרת מרנינה באחד מהעיתונים: "שרון: תיק בכיר או שאני חוזר לטרקטור". ומאוד מעניין אותי אם אפשר לגייס מהר מאתיים אלף אנשים שיתקבצו לערב חורף אחד בכיכר מלכי ישראל, ויצעקו בקצב אחיד עד לב השמיים: "טרקטורו! טרקטורו! טרקטורו טרקטורו! טרקטורו!".

הפגנת יחיד

הצרה עם ההפגנות היא שהן דומות יותר מדי אחת לשניה, וכשאתה רואה התגודדות בכיכר־מלכי, אתה לא בדיוק יודע אם זה בעד או נגד מה – ומי. כבר קרה שבאתי להפגנה בעד תוקה לישראל ולקח זמן עד שהבנתי שמדובר בהפגנה של נשים מוכות. ורק בגלל שאני ג'נטלמן כמו אוסקר ווילד ומתנגד להכאת נשים ללא סיבה – השתלבתי יפה. הפגנות לא חסר לנו. ובכיכר כבר יש יותר שלטים מעוכים ממלכים.

ולפעמים, אדם אחד, בזמן הנכון במקום הנכון, הוא הפגנת המחאה הבוטה ביותר והפרובוקטיווית ביותר. דורון אטלס שכרע ליד קברו הטרי של מפקדו לשעבר, מג"ד גולני אמיר מיטל ז"ל, לא אמר מלה, אבל החולצה שלו צעקה בקול רם יותר מכל קריאה קצובה בככר מלכי, שבה נערכה לפני כחודש הפגנה רבת משתתפים נגד השתמטות בחורי הישיבות משרות בצה"ל.

דורון לא אמר מלה, רק כרע ליד קבר מפקדו לשעבר, הסתכל על ערימת זרי הפרחים של הפלוגות השונות בגדוד, ועל גב חולצת הטי הלבנה שלו צעקה הכתובת הזאת:

"13 מנדטים ללא משרתים בצה"ל, והם יקבעו את גורל המדינה".

13 מנדטים לחיפוי על אלפי בחורים צעירים שמעולם לא יהיו בשום פלוגה ולא יניחו שום זר על שום קבר של שום מג"ד. 13 מנדטים לאלה שלא משתתפים במשחק אבל מתעקשים לקבוע את החוקים. תמונתו של דורון פורסמה בעיתונים ביום הלוויתו של המג"ד, וזאת היתה ההפגנה החזקה ביותר שהופגנה אצלנו. והחולצה הזאת, לפי דעתי, צריכה להיות חלק מהפק"ל של כל חיילי גולני. טלית קדושה של כל חייל חילוני שנשבע למות למען מדינה שמתחלקת ללוחמים ולתלמידי חכמים. לנעדרים בפעולה קרבית, ולנעדרים מכל פעולה קרבית.

ואם יש אלוהים, עניין שמוטל בספק מיום ליום, אני בטוח שביחד עם כל הפתקאות בסידקי הכותל (הכותל הוא תיבת הדואר של היושב במרומים) הוא קרא גם את החולצה של דורון, ושומר אותה בזכרון ליום הדין, או לפחות עד לבחירות הבאות.

אמן.

עזית, כלבה פיצוץ!

הביטוי המושרש בשפתנו "חיי כלב" כדוגמה לחיי השפלה בלתי נסבלת, הולך ומקבל משמעות ואמינות מיום ליום. לפני חודשיים ראינו על המסך הקטן כיצד משמידים כלבים באקדח מסמרים בצער־בעלי־חיים, ובפעולה האחרונה בלבנון התבשרנו שיש כלבים שחייבים בשרות פעיל, אלא אם כן הם מצהירים שהם דתיים ושומרי עצמות, ואחת המשימות של חלק מהכלבים היא להתפוצץ בתוך מערה עתירת מחבלים.

למרות שנשמע איזשהו גמגום חלוש של הכחשה, הרי שלפי הפרסומים בתקשורת ברור שיש לנו עוד יחידה סודית שמבצעיה עדיין עלומים, אבל עוד הרבה אגדות ינבחו עליה – סיירת כש"מ, כלבים שיעים מתאברים.

ההבדל הגדול, כמובן, בין שיעי לכלב, הוא שהשיעי יודע שהוא הולך להתפוצץ, ועושה זאת על דעתו, ואילו הכלב גוייס ופוצץ בניגוד לרצונו, ובכפייה גמורה.

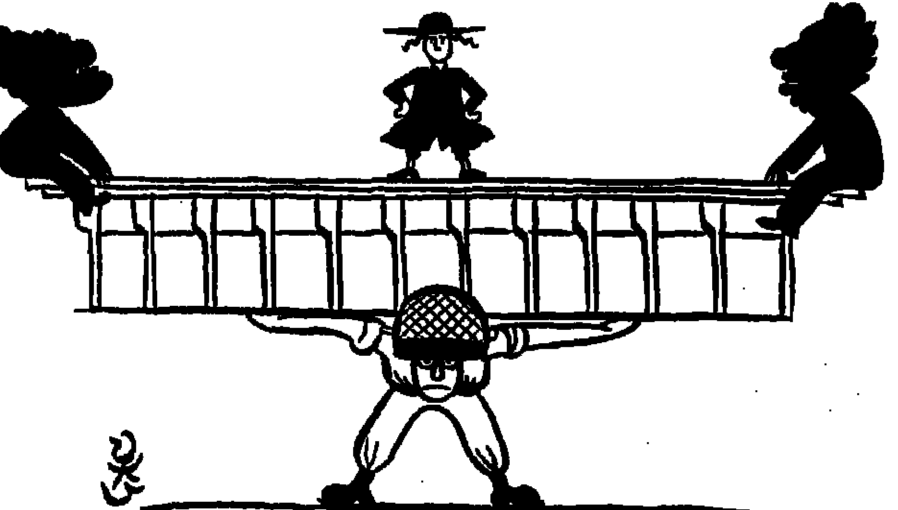
הכלב לא יכול להגיד שאין לו עניין במאבקים המזויינים שלנו, וגם ככה די חרא לו להיות כלב, ואין לו כל עניין להיות גם חייל. ואם הוא כבר בשרות פעיל, בטח אין לו עניין להתפוצץ. אבל כל מה שיוצא לו מהפה זה נביחות קטועות ומאוד לא ברורות, שהמפקדים כנראה מפרשים אותן כ"כן המפקד!" ושולחים את הכלב להתפוצץ. מוטה גור, שהמציא את עזית הכלבה הצנחנית, אומר בעיתון: "צריך לזכור שבמדינות רבות בעולם משתמשים בכלבים לצרכים מבצעיים".

אבל אף אחד לא שואל את הכלב, ופני הדור כפניו, לפני הפיצוץ. במקום שכו מפוצצים כלבים בניגוד לרעתם, יום אחד יפוצצו גם אנשים לצרכים מבצעיים. בכתבה נרחבת על כלבי הקמיקזה, בעיתון "חדשות", נכתב שהכלב היעיל ביותר למטרות מלחמה בטרור הוא השפארד הגרמני, ואין צורך להוסיף עד כמה כל זה גרמני. ומתועב. ומכיוון שלכלבים אין בדרך כלל טורים אישיים במוספי השבת, אהיה אני להם לפה, ולדיקה דומיה לזכר הכלבים שנרצחו בדם קר, ופוצצו בשלט־רחוק, אחרי שחיו כמו כלבים ומתו כמו שיעים.

אומרים על הכלב שהוא ידידו הטוב ביותר של העולם. ידידות פיצוץ ממש. והכלב, עם ידידים כאלה, באמת לא צריך אויבים.

כל הארץ דגלים דגלים

המתנחלים עלו על גימיק חדש: לנסוע בשטחים עם דגל גדול על האוטו. דגל מדינת ישראל שיסביר למקומיים שאנחנו באנו כמקום המקומיים. דגל מטבעו הוא דבר מרגיז. אנחנו רואים דגל של אש"ף, ומגיבים בדרך כלל כמו פר לסמרטוט ארום. אנחנו מבקשים מהמקומיים בנימוס לשרוף את הדגל שעל חוט החשמל או לקשור את העיניים ולעלות על האוטובוס לאנצאר. והמקומי מבעיר קצה של מוט ארוך ושורף את הדגל שעל חוט החשמל. לפעמים נגרם קצר, וגם המקומי נשרף.

מעניין כיצד היינו מגיבים אם בארץ כלשהי היה יהודי מצווה לשרוף את דגל המדינה שלו. אבל הדגל שלנו כחול ולבן, ואנחנו נראה להם מאיפה משתין המקל. בחדשות בטלוויזיה אנחנו רואים יהודי רחב גרם עוצר את המסחרית שלו במחסום, ועל מכסה המנוע דגל ענק, והמגרדור מסתבך לו בזיפים.

"אסור לנסוע כאן עם דגלים", אומר החייל במחסום.

"זאת הארץ שלנו", אומר המתנחל הרגלן.

"אני מצטער", אומר החייל, "אבל יש הוראה מפורשת".

"אני חבר של מיצנע", אומר המתנחל, "ואני לא מאמין שמיצנע נתן הוראה שאסור לנסוע עם דגלים".

"מיצנע לא פה, ואתה חייב להוריד את הדגל".

"זה לא מתאים למיצנע", אומר המתנחל.

כאן נשמעה צעקה בוטה של המתנחל, בסגנון אאוט, ועברו לכתבה אחרת. מעניין איך זה נגמר שם. בטוח שלא אמרו לו לשרוף את הדגל, או משהו כזה.

לדעתי זה דווקא חיובי שהמתנחלים יסעו עם דגלים, וככה נוכל לזהות אותם, כשהם חולפים בכבישי ארצנו, ונדע לעקוף אותם בזהירות, כי עם דגלים לא מסתבכים.

ואולי גם מחנה השלום יתקע לעצמו ענף זית באנוות, ובצורה כזאת – אולי יראו סוף־סוף גם אותנו.

שבע "כתיבות" לחתן אחד

בנתניה. בתצלום הקטן – השלט שמורת על הכתובת. משמאל: ביתו של דוד גרייה, עושה־נפלאות תורן

(המשך מעמוד 14)

עצמו כדתי מאמין שעושה את מלאכתו לשם שמיים, על כך תעיד בוודאי כיפתו הסרוגה ותיבת דואר אדומה גדולה התלויה אצלו על הקיר ועליה כתוב: "מתן בסתר".

המפגש בלשכתו של גרייה התנהל בטכסיות מתוכננת בדייקנות. לפני הכל, הוא הורה על כיסוי ראש, הושיט מטפחת צבעונית שהיתה מונחת בצד למקרי חירום ופתח בקול של מומחה: "קחי ספר תנ"ך ביד, עיצמי את העיניים וחיזרי שלוש פעמים על הפסוק: 'לישועתך קוויתי ה'". חזרתי על הפסוק בעיניים עצומות. "עכשיו תתרכזי בבקשה שלך", אמר גרייה. התרכזתי היטב וביקשתי ממי שזה לא יהיה לזכות סוף סוף בזכיה הגדולה בטוטו/לוטו/פיס – עדיין בעיניים עצומות. "עכשיו תפתחי את התנ"ך במקום כלשהו", (נזכרתי בפתיחה ונפרדתי בלבי מעשרים שקלים). "עכשיו מותר לפתוח את העיניים" – פתחתי את העיניים ואת התנ"ך בספר מלכים ב' פרק י"ב.

גרייה כתב את שמי ואת שם אמי, והתחיל לצרף צירופים תוך כדי ריפדוף בספר שחור מוסתר מעיני. אחר־כך ביקש לעצום שוב את העיניים ולשלוף מתוך קופסת עץ צבועה, פתק. פישפשתי כמו עיוור בתוך הקופסה בה היו מגולגלים פתקים רבים. הוצאתי באקראי אחד מהם. בפתק היתה אמורה להיות כתובה סיבת בואי. לפני טכס הפתיחה הרשמי הוא רשם דבר מה על פתק ניר קטן והניח אותו כצד.

"עכשיו", אמר בקול חגיגי, "תגידי לי בבקשה מהי משאלתך". כאן המקום לציין שאת סיבת בואי האמיתית (טוטו/לוטו/פיס), לא גיליתי בקול. לעומת זאת גימגמתי משהו על בדידות וציפיה ארוכת שנים לחתן מיוחל יגיד). בשלב הזה דוד גרייה עדיין מגשש. הוא יודע כ...פס בוודאות מדוע כל־כך הרבה נשים באות אליו, אבל הוא לא יגלה זאת עד לשלב בו יהיה בטוח לחלוטין. עכשיו הגיע רגע האמת. הפתק ששלפתי מן הקופסה נפתח ובו נפרש לאורך פסוק חכם אותו לא הבנתי. גרייה קורא־מצטט בקול רם משהו על חרדה ובקשה להצלחה. משהו מאוד לא מחייב, שיכול להתאים למצבים רבים. אני מסכימה איתו מיד. דוד גרייה מרוצה מעצמו, שולף את הפתק שכתב קודם לכן ומראה לי. שם כתוב: "את שואלת על הצלחה". "נכון", העזתי, "אבל אני התכוונתי למשהו מאוד ספציפי. לחתונה".

"זה ברור", אומר גרייה, "מיד הבחנתי אצלך בבעיה. מובן שחתונה פירושה הצלחה" (?).

השלב השני הוא שלב השאלות האינטימיות: "תסלחי לי אם אני אשאל אותך כמה שאלות אישיות, אבל זה הכרחי, האם היית פעם במצב של כמעט נישואים"?

אני עונה מיד בכן משכנע. גרייה תופס תאוצה, כותב משהו על פיסת נייר ומניח בצד.

"האם האיש הזה איתו היה לך קשר של כמעט חתונה התחתן בינתיים?" – אני עונה בכן מבוייש של לא־יוצלחית. "מתי זה היה", שואל גרייה. אני מנסה לחשב מהר את האפשרויות ועונה בחצי פה: "לפני... כערך... שבע שנים". גרייה מחייך באושר, חוגג את נצחונו ומראה לי את הפתק שהכין כעור מועד, עליו רשם: "זה קרה לפני כשש שנים". קוסם אמיתי. אחר־אפס לגרייה.

עכשיו בא תורה של השאלה האינטימית השניה: "האם היה לך קשר עם אדם נשוי או כזה שהיה בתהליכי גירושים"? מה יכול להיות, חשבתי לעצמי ואמרתי כן. "זהו", צוהל גרייה, "דרכיך רעות. היית יכולה להתחתן כבר לפני שנים (את זה כבר עשיתי) אלא שבגלל ההתנהגות שלך יש עליך עיכוב. עין הרע".

מה עושים גרייה, שאלתי מתוך יאוש מוחלט. "אין בעיה, צריך לבטל את עיכוב הנישואים הרובץ עליך. תגידי אמן". אמרתי. "עכשיו בעזרת השם, הכל יסתדר". כדי לחזק את דבריו מראה לי גרייה ערימת

(המשך בעמוד הבא)

"פתי יאמין לכל דבר שטות"

הרב שמואל אבידור הכהן גיחך בלא בושה לשמע הסיפור. שאלתי אותו אם ביהדות יש ניסים מהסוג שעושה דוד גריית. אמר הרב: "היהדות היא למעלה מכל נס. אבל היהודים כנראה עושים ניסים – עובדה שאנשים כאלה מתקיימים ועובדה שיש להם קליינטורה. אלה הם עובדי אלילים שמנצלים אנשים במצוקה. פעם אחרונה שאני ראיתי קמיע היה כתוב בו: פילד"ש. פתי יאמין לכל דבר שטות. קמיע כזה זה שטויות".

ואם קוברים עופרת באדמה, יכול להתרחש נס?

"אם קוברים באדמה מת, הוא נרקב. אם קוברים זרע, הוא צומח ואם קוברים נייר או עופרת הם מונחים שם. חוץ מזה שום דבר לא קורה. אנשים במצוקה מוכנים לשלם כל סכום כדי לשמוע שטויות כאלה. אם נותנים להם עצה בחינם, הם מתאכזבים נורא. אם מבקשים כסף – סימן שזה רציני. אלה אנשים חולים, שרלטנים אבל זאת אינה יהדות. הרמב"ם קורא למי שמאמין בכוכבים, מזלות וקמעות, טיפשים או רשעים".

בענין קיצור שולחן ערוך מאת הרב חיים דוד הלוי, עליו מסתמך דוד גרייה אומר יחיאל ספרא, קריין לטעמי המקרא בקול ישראל: "הקיצור היחידי הרשמי והמוכר לשולחן ערוך נכתב על־ידי שלמה גנצפריד ובו אנו מוצאים את הקטע הבא: 'שלא לנחש, לעונן (לנבא בעננים עונות בשנה), ולכשף. ועוד אמרו רבותינו ז"ל, איזהו המעונן זה האוחז את העיניים. פרוש: כאילו אוחז עיני בני אדם וסוגרן שהוא מטעה אותן ובאמת אינו עושה כלום אלא בקלות ידיו ובתחבולות הוא מטעה אותן... ולכן מי שיש בידו למחות, מחוייב למחות".

יחיאל ספרא מוסיף את דעתו על דברי הרב גנצפריד: "כל הסיפור הזה הוא עורבא פרח. גובל בשערוריה. היהדות אינה מכירה בקמעות ומעשי כשפים מן הסוג הזה. אלה הם שקרים ממדרגה ראשונה". בקשר לקמיע שהוא, לפי גרייה, נייר קדוש, אומר ספרא שאף פיסת נייר אינה קדושה אלא אם נכתבת על נייר קלף על ידי סופר סת"ם. "אם זה היה כל־כך פשוט אפשר היה לומר ש'הצופה' או 'המודיע' הם קדושים כי השם המפורש מוזכר שם יותר מפעם אחת. עיתון שמצטט קטע מתפילה לא הופך אותו לסידור. בענין בישול השום, זה שום דבר".

מגדלי אמירים

הצמרת של נוה אמירים

נוה אמירים - שכונת צמרת

"נוה אמירים" איננה סתם שכונה. "נוה אמירים" כמו "נוה אביבים" הפכה למושג בתרבות הדיור בישראל. בהרצליה, על גבול רמת השרון, במרחק כ-2 ק"מ מצומת הכפר הירוק תוכל ליהנות מרמת מגורים אכסקלוסיבית ונוחה במיוחד. תמצא כאן תכנון חדשני, עיצוב ארכיטקטוני מעולה, מדשאות מוריקות רחבות ידיים, מרכז מסחרי מודרני, מרכז ספורט כולל בריכת שחיה ומגרשי טניס, גני ילדים ובית ספר בקירבת מקום.

מגדלי אמירים - המגדלים שבצמרת

- 17 קומות פלוס קומת פנטהאוז, בתכנון מרהיב.
- צפוי אבן נסורה למבנן.
- לובי מפואר ומרווח.
- שתי מעליות גדולות ומהירות.
- מועדון כושר.
- אנטנה לקליטה מלוויינים.
- הכנה לפעולת שוער (DOORMAN).
- חנייה תת-קרקעית או רגילה.
- מצנח אשפה בכל קומה.

דירות צמרת 5,4 חדרים

במגדלי אמירים בונה חברת "נוה" דירות מפוארות במיוחד, 5,4 חדרים, בשיטת התכנון הגמיש. השיטה מאפשרת למקדימים ברכישה לתכנן בשטח נתון את מבנה הדירה הרצוי. כך תוכל להפוך דירת 4 חדרים ל-5 חדרים לפי צרכיך. בכל דירה: מטבח גדול עם ארונות מטבח ומשטח עבודה מגרניט. חלונות אלומיניום. הכנה למזגנים מפוצלים בכל דירה. מערכת חשמל תלת-פאזית.

נוה = אמינות, שלמות ויוקרה

בוא לקנות דירה ב"נוה" החברה שקבעת ב-32 השנים האחרונות סטנדרטים גבוהים ביותר של אמינות שלמות ויוקרה.

הבניה מבוצעת ע"י חברת הבניה א.צ. ברנוביץ, מהוותיקות בארץ ומהגדולות בענף.

נוה חברת בנין (1956) בע"מ
חברת בת של החברה לנכסים ובנין בע"מ

קבלן מבצע
א.צ. ברנוביץ ובניו
קבלנות ובניה בע"מ

...די המכירות: הרצליה, רח' השופטים, נוה אמירים טל' 052-550227. בימים א'-ה' 09:00-13:00, 16:00-18:00. ביום ו' 09:00-13:00. ת"א, רח' דיזנגוף 173

(המשך מהעמוד הקודם)

הזמנות לחתונה המונחת אצלו על השולחן בצד, על כל צרה שלא תבוא. "את רואה את אלה? כולן היו אצלי בדיוק במצב שלך ואני ביטלתי להן את עיכוב הנישואים. הלוואי שהיה לי זמן ללכת לכל החתונות שמזמינים אותי אליהן".

"מה יהיה איתי", שאלתי בקול חלוש. "בעוד שלושה חודשים יתבטל העיכוב שלך ותוך שנה תתחתני וגם אליך לחתונה אבוא בעזרת השם. אל תדאגי, זה בטוח יקרה".

ה שלב השלישי הוא שלב התכל'ס. גרייה עובד לשם שמיים, אבל כדי לבטל עיכוב נישואים רציני הוא נזקק לעזרה. את העזרה הוא מקבל מלקוחותיו בצורת 150 שקל נוספים. "זה לא בשבילי", הוא מדגיש, "זה בשביל האיש שיכין לך כמה דברים שיזרזו את החתונה. יש כמה פעולות שתצטרכי לבצע". כשאני מבקשת לרשום את שלבי הביצוע, גריה מרגיע אותי: "תבואי לכאן בעוד יומיים והכל יהיה מוכן בעזרת השם. תקבלי דפים מודפסים עם הוראות מדוייקות. מה שאני עוד מבקש ממך זה להתקשר אלי מיד כשאת מכירה מישהו כדי שאוכל לבדוק אם הוא בן המזל שלך".

"צריך להביא את החתן", שאלתי.

"לא צריך להביא אותו, מספיק שתגידי לי את שמו בעזרת השם".

איך אתה עושה את זה?

"אני עוסק בקבלה. זה עובר אצלנו בירושה. גם אבי וסבי עסקו בקבלה. לא כל אחד יכול. זוהי תורה מסובכת".

אחרי יומיים, בשעה היעודה מזמין אותי גרייה ללשכתו ומנסה להצדיק את 150 השקלים שאני עומדת לאבד והוא עומד לשלשל לכיסו. מבקש שאזכיר לו את שמי (זכרון קצר יש לדוד גרייה) ומתחיל לצייד אותי במלאי שומים וגרגירים שונים. תוך כדי כך הוא פותח מגירה קטנה, ממנה מציצים המון דפים מודפסים מצולמים מוכנים מראש. (יש שם כמה מגירות קטנות כאלה, כשבכל מגירה מתוייקים דפי הסבר עם הוראות שונות כמו רצפטים אצל הרופא). גרייה מושיט לי דף בו כתוב משהו על בישול שום במחבת גדולה ארבע פעמים. אחר־כך, כשהתבשיל מוכן (כך כתוב), יש להזמין את כל בני הבית לתפוס עמדות סביב המחבת ולהריח. אני לפי הזכרון הרחתי שמשהו כאן לא בסדר. הערתי לגרייה בעדינות שזה לא מה שהוא אמר לי לעשות בפעם הקודמת. גרייה לא התבלבל, הכניס מיד למגירה את השקיות עם השומים, התנצל על הטעות כמובן, ומצא את האביזרים המתאימים למצבי העגום.

לקחתי את כל המלאי וביקשתי מגרייה קבלה על כספי, שנעלם בתוך המגירה עם השומים. הצחקתי אותו. "אני לא יכול לתת לך קבלה", הוא אמר, "כי האיש שמכין את כל הדברים האלה לא נותן קבלות". לפני שנפרדתי מדוד גרייה שאלתי אותו איך ניחש בדיוק כל־כך את הבעיה שלי. על השאלה הזאת השיב גרייה בבטחון: "זה בגלל הפתיחה. לפעמים יש פתיחה כזאת שאני לא יכול לראות כלום. במקרים כאלה אני שולח את האדם הביתה. לא יכול לעזור לו. אצלך הפתיחה היתה טובה. מיד היה ברור למה באת. לא היית צריכה אפילו להגיד".

ש לב העבודה העצמית: אלה החומרים שניתנו לי על ידי גרייה להעביר ממני את רוע הגזירה. אל כל אחד מהם היה מצורף דף עם הוראות שימוש:

1. שבע כתיבות לזירוז נישואים. אופן השימוש: "בערב לשים כתיבה על צלחת כשהאותיות כלפי הצלחת. כשמדליקים את הכתיבה אומרים: 'אנא מלך רחום וחנון ארך אפים ורב חסד ומרבה להיטיב ומנהיג את העולם כולו במידת רחמים כמו שהמצאת לאדם הראשון את זיווגו כעיתו, וכמו שהמצאת זיווגו של יצחק אבינו לפני אליעזר עבד אברהם אוהבך וכמו שהמצאת זיווגו של משה רבנו עליו השלום, נאמן ביתך, כן תמציא לי את זיווגי הראוי לי והתגון לי במהרה, יהי רצון אמרי פי והיגיון לבי לפניך ה' צורי וגואלי".

הערה 1: אם הכתיבה נכבית, להדליק שנית, עד שכל הכתיבה תשרף באש. הערה 2: ביום שישי מדליקים כתיבה כשעה לפני כניסת השבת (במוצאי שבת מדליקים לאחר יציאת שבת.

מהן הכתיבות? כל כתיבה היא דף נייר ריבועי קטן המכיל מספר אותיות מסודרות בצורת טבלה מיסתורית.

2. קמיע. הקמיע הוא דף נייר ארוך ברוחב שני סנטימטר, מגולגל וסגור הרמטית בנייר דבק שקוף כשעל גבו כתוב: "אסור לפתוח". פתחתי. מילות הקסם "יהי רצון מלפניך שיתבטל במהרה עיכוב נישואיה של ..." חוזרות על עצמן אלא שהפעם יש תוספת כתובה בכתב סתרים לא מובן. הקמיע אגב, שוכפל במכונת צילום על נייר פשוט ולא נעשה על־ידי איש מיוחד שמכין את הקמיעות כפי שהבטיח גרייה. אז מיהו האיש המסתורי שלוקח את כספן של הלקוחות?

אופן השימוש: "אסור לפתוח את הקמיע. יש לכסותו היטב בבד או בעור ורצוי לתופסו עם סיכת בטחון על החלק הימני העליון של הגוף. יש אפשרות לשים את הקמיע בארנק, בתיק או במקום העסק. בלילה לפני השינה אפשר להניחו מתחת לכרית או במגירה ליד המיטה. הערה: אין דברי קדושה מקבלים טומאה ולכן כשהקמיע מכוסה אפשר להיכנס איתו לשירותים ואשה בזמן מחזור יכולה לענדו (ראה קיצור שולחן ערוך מאת חיים דוד הלוי). לעומת זאת אסור לענדו בבית קברות ואסור לשאת אותו כשמחללים את השבת ולא להביאו במגע עם מים כלל".

הרב חיים דוד הלוי הוא רבה הספרדי הראשי של העיר תל־אביב. הרב אישר באוזנינו את ההנחה שהוא מעולם לא עסק בעיסקי קמיעות ולא כתב את המיוחס לו על־ידי דוד גרייה, באף אחד מספריו.

3. אחרון־אחרון חביב – העופרת. חתיכת עופרת אמיתית עליה כתוב באותיות דפוס שחורות: "זה העופרת לבטל במהרה עיכוב הנישואין ותנשאי במהרה מאוזן מלקוטוש בוקוטוש". אופן השימוש: "להניח כחמישה דפי עיתון על השולחן ואת העופרת עם הכתב כלפי מעלה לשים באמצע העיתונים. לקצוץ ציפורניים של כל הידיים והרגליים וקצת שיער מן הראש. לשים הכל על העופרת ולעטוף בעיתונים, לחפור בור בעומק של כ־40 ס"מ מתחת לעץ בגן או בחצר ולשים הכל בתוך הבור. לפזר קצת נפט, להדליק ולאחר שהניירות ישרפו לכסות בחול ולומר: 'כשם שעופרת זו נטמנה בחול ונשרפה באש, יהי רצון שכך יטמן וישרף עיכוב נישואי במהרה". סוף ציטוט.

אביבה לורי

מאמינות בערך

אל דוד גרייה התוודענו באמצעות נירה ושתי חברותיה. שלושתן נשים בנות ארבעים בערך, שלא נישאו מעולם. נירה התקשרה אלי אחרי שכבר עברה שנה מאז ביקרה אצל דוד גרייה בנתניה. שנה שלמה חיכתה לביטול עיכוב הנישואים, שהיה אמור להסתיים בחתונה.

גם לה, כמו לחברותיה, אמר גרייה את אותם הדברים בדיוק. מספרת נירה: "אני וחברותי שייכות לקבוצת רחבה מאוד של נשים בגילנו שעוד לא פגשו את גבר חלומותיהן. אנחנו בוגרות תיכון, בעלות השכלה אקדמאית, נאורות, אינטליגנטיות, עובדות במשרות בכירות ובכל זאת מאמינות בכל השטויות האלה. לא בדיוק מאמינות, אבל הולכות לקבל חיזוקים.

"לכל אחת מאיתנו יש בעיה. המצב שלי די נואש וזה הביא אותי לכל מיני מצבים אבסורדיים. היה לי קשר ממושך עם גבר נשוי שעזב אשה עם ילדים כדי להתחתן איתי. עברתי איתו את כל התהליך המכאיב של הגירושים ואחרי שהוא הרגיש את החופש הוא נתן גם לי גט ועזב אותי. זה שבר אותי לגמרי. עברתי תהליך נפשי מאוד קשה אחרי הפרידה הזאת. הייתי פגועה ואומללה. ניסיתי כבר הכל. עניתי על מודעות בעיתונים, פניתי לכל מיני מגידי עתידות ושום דבר לא קרה.

"אני מקובלת בחברה, יודעת לדבר, יש לי ניסיון חיים עשיר וזה לא קורה. לא רק אצלי. יש מאות נשים במצבי. נשים עצמאיות שמה שמשותף לכולנו זו הבדידות הפנימית. זה לא עניין של זיון מהצד, את זה יש בלי סוף. מה שאני מחפשת זה קשר אמיתי ואת זה אני וחברותי לא מוצאות. בתהליך החיפוש הגעתי אל דוד גרייה. אחרי שהייתי אצלו שלחתי עוד שתי חברות לשם. לשלושתנו הוא אמר את אותם הדברים. הן היו אצלו בשעות אחר הצהריים וסיפרו שחיו שם המון נשים. זה היה בערך לפני שנה.

"הוא אמר לי להוציא פתק מהקופסה. על הפתק היה כתוב למה באתי. זה עשה לי משהו. איך הוא ידע למה באתי? אחר־כך הבנתי שיש לו אינטואיציה חזקה. הוא רואה בחורה בלי טבעת עם פרצוף עצוב והוא מסיק מסקנות. כל הסיפור אצלו ארך כעשר דקות. גם לי הוא אמר שיש עלי עין הרע ושאני צריכה לקנות אצלו את הקמיע כדי לבטל את העיכוב. הוא הבטיח שתוך שלושה חודשים יתבטל העיכוב ותוך שנה אכיר מישהו ואתחתן. כל הסיפור עלה לי 160 שקל. על 60 שקל הוא נתן לי קבלה. בשביל 100 שקל הוא לא רצה לתת קבלה. אמר שמי שמכין את הקמיע הוא יהודי שעושה עבודת קודש ומקבל את הכסף במתן בסתר. אחת מחברותי שגם היתה אצלו, סירבה לתת לו 100 שקל בלא קבלה. הוא מאוד התרגז עליה. צעק עליה ואמר שלא יסיר ממנה את הקללה ועין הרע תדבק בה לעולם ועד.

"בינתיים עברה כבר שנה ואף אחת מאיתנו לא נישאה. הבנתי שהוא הוליך אותנו שולל. שהיינו תמימות. חבל שאנשים כמוהו מנצלים את המצב העגום שלנו ונוטעים בלבנו תקוות שוא. זה לא הוגן. אני הגעתי אליו במצב של יאוש. כנראה שזה היה בולט מאוד והוא ניצל את מצבי כדי לספר לי סיפורים על עין הרע".

"לא מדבר עם עתונאים"

ל שאלתי מדוע הבנות שהיו אצלו לפני למעלה משנה עוד לא התחתנו ענה דוד גרייה כך: "תלוי מי היה, מה היה, מתי זה היה. יש תקופות שצריך להמתין יותר זמן לביטול עיכוב הנישואים. אם למישהי יש איזה עניין, היא יכולה לחזור אלי. תלוי אם הן עשו בדיוק מה שאמרתי. יש לי כאן עשרות הזמנות לחתונות אבל ההצלחות הן הצויות".

אתה מאמין באמת ובתמים שמה שאתה עושה עוזר לאנשים?

"בעזרת השם"...

מה פירוש המילים "מלקוטוש בוקוטוש", שהיו כתובות על העופרת?

"אלה שמות מסויימים".

שמות של מה?

"לא יכול להשיב לך על זה. אני בכלל נמנע מלדבר עם עיתונאים, שלום".

טיול

סופשבוע

91. עצי דפנה במרכז הכרמל

מאת נילי פרידלנדר
צילם דורון הורוביץ

נחל לוטם במרכז הכרמל. (צילום: נילי פרידלנדר).

גן האם – שער כניסה לטבע.

נחל שיח – יורדים מרחוב לוטוס.

מה שאני אוהבת בחיפה ובכרמל שבו גדלנו, היא התחושה של טבע ים תיכוני בתוך העיר. זה היה ונשאר בעיני עד היום הייחוד של חיפה. רק עוזבים את מרכז הכרמל ומרכז פנורמה וכל בתי הקפה והחנויות, עוברים חמש דקות בגן האם ואנחנו בעולם אחר, שקט וירוק עם שדרות טבעיות של עצי דפנה ואלונים והמון צמיחה ופריחה.

ויסלחו לי הבוטנאים. גם אם השם המדעי הוא ער אציל – LAURUS NOBILIS, נמשיך לקרוא לעץ הזה, שמהענפים שלו עשו זרי מנצחים ובעלים שלו משתמשים לתיבול – דפנה. יורדים אל עצי הדפנה בנחל לוטם. זוהי הליכה של חצי שעה, שעה, כמה שרוצים. אפילו ביום חול, בכל שעות האור, מתאים לעכשיו עד סוף האביב.

• אל הוואדי

ביום חורף בהיר, אל תתעצלו. ילדים הולכים כאן. זוגות הולכים יד ביד, ואפילו שלוש זקנות קשישות בנעליים אורטופדיות עם מקל. כמו בשוויץ.

נחל לוטם הוא הוואדי הירוק שיורד ממרכז הכרמל לים התיכון בין רחוב התשבי לרחוב דרך הים.

הכי טוב לרדת אליו מגן האם. נכנסים בכניסה הראשית, מול מרכז פנורמה, והולכים אל השביל מאחורי ה"קונכיה האקוסטית". מימין לה, ויש שלט, יורדים אל הערוץ. משמאל, גדר של בית הספר הריאלי היסודי. לצערנו גם מזבלה קטנה שלא מתאימה ליעדים התיכוניים של בית ספר הריאלי בחיפה.

מימין, הגדר של גן החיות והירידה היא קלה ונוחה והשביל קל, טבעי ונוח. ופה ושם שרידי טראסות, גדרות אבן, שנעשו כאן עוד בימים שהבריטים היו בארץ.

הולכים בין עצים גדולים של אורן הגלעין, זה האורן שבאיצטרובלים שלו מוצאים צנוברים שמפצחים בין שתי אבנים. עצי אילנתה שהובאו מהמזרח הרחוק וגדלים בכרמל כמו עשבים שוטים.

נכנסים לחורש הים תיכוני: אשחר רחב-עלים ועצי אלון מצוי, ירוק תמיד. תחתינו זוחלת ויונקה עם פרחים תכולים ומעלינו המסכים הירוקים של המטפסים הים תיכוניים: קיסוסית עם פירות אדומים, יערה איטלקית, טמוס, אספרגוס וזלזלת הקנוקנות, שם מסובך למטפס יפהפה עם פרחים לבנים כמו נוצות קטנות.

השביל רחב ומפותל, והנה קבוצה של עצי הדפנה הגבוהים. לקטוף עלה ולהריח. עלים אחדים ויבשים דוחים את החרקים מחבילות של דבלים תורכיות מאיזמיר וגם מצנצנת ביתית של אורז או קמח. הסופר היווני, ניקוס קאזאנצקיס שנתן לעולם התרבותי את "זורבה היווני" וה"פיתוי האחרון" (של ישו), מספר בזכרונותיו על פרס ספרותי שקיבל אחרי לימודיו באתונה. הפרס היה זר ענק של עלי דפנה והוא רצה לסרב לפרס. חבר יעץ לו לקחת את הזר כי השניים תיכננו לצאת אחרי הלימודים למסע ארוך בהרי יוון. ובאמת במהלך המסע הרגלי הממושך, תלשו את עלי הדפנה מהזר של הפרס, ותיבלו בהם את הבשר שעשו על האש.

בערך קילומטר אחרי תחילת המסלול, יורד השביל אל ערוץ הנחל, אל הוואדי. כאן הולכים על מישטחים לבנים של סלע גירי שמשובץ בעדשות צור חומות ומעוגלות.

המדרון הצפוני (הצד של רחוב התשבי) חשוף לשמש ויבש. במדרון הדרומי, לכיוון דרך הים, זה שתופס צל גם בקיץ, נשמרת הלחות. בחורף יש כאן נרקיסים, רקפות וכלניות. באביב: צבעונים, פרגים וחרציות.

ממשיכים עם השביל בתוך הערוץ, עם סטיות קלות, עד שמגיעים לכרם זיתים משמאל. כאן יש שביל לא נוח במיוחד, שעולה בחזרה לאורך 200 מטר לרחוב דרך הים ליד הבית מספר 102.

• בקשה לעירייה

השביל לא נוח ורצוי לבנות כאן מדרגות אחדות, כדי להקל על ההורים הצעירים והקשישים, שמטיילים בנחל לוטם. כדאי.

השביל עובר בין עצי זית, אלה ארצישראלית ועץ רימון עם גזעים אחדים. לפני הכביש: אורנים. חוזרים לרחוב דרך הים. עוברים את הכביש לתחנת האוטובוס וחוזרים למרכז הכרמל.

• הזמן והתחבורה בשבת

טיול כזה, לאט, עם מנוחות ובילוי בטבע אורך שעה. אפשר לעשות רק את הקטע עד עצי הדפנה ולחזור באותו שביל לגן האם. לקחת רק מים.

בחיפה, העיר היחידה בארץ שיש בה תחבורה ציבורית גם בשבת, מגיעים אל גן האם באוטובוסים 23, 22, 28, 31, 37. קו 22 מהעיר התחתית לכרמל לא פועל בשבת. לרדת מהאוטובוסים במרכז הכרמל. בגן האם יש מתקן משחקים חדיש וחדש. טבעות שלובות בצהוב, כחול, אדום. מקום טוב לשעשועי ילדים.

• אל נחל שיח

עוד ואדי אחד שהחיפנים מטיילים בו בשבתות. נחל שיח עם שרידי מנזרים ביזאנטיים והבוסתן של משפחת חיאט, ערבים נוצרים מעשירי חיפה, יורד מהכרמל לים, מרחוב לוטוס אל חוף הכרמל.

טיול של שעה מקסימום, שעתיים בנידיבות.

אם באים ברכב פרטי חונים לפני בית ספר הרצל ברחוב לוטוס. השביל שמסומן בשחור על האבנים מתחיל ליד גן הילדים. הולכים פנימה.

הטיול הוא בירידה לכיוון הים הכחול. צריך לדאוג שרכב פרטי יגיע למגרש החניה מול בית הקברות העירוני בחוף הכרמל לאסוף את המטיילים.

אם לא – יש שביל שעולה בעליה מתונה אל הרכס של כפר כבאביר, של בני הכת האחמדית על הכרמל. שביל שמסתיים בגן שעשועים ליד הכביש.

ורטהיימר, הבן

בעצם הוא בכלל רוצה להיות בלטייהיק, בגלל העוצמה וגודל המעשים של הגזע הזה, וגם בגלל החשוב לו להיות הבה. איתן ורטהיימר, הבן של סטף, בחר ללכת בדרכי אביו. לא ריאקציונר, לא מורד לשם מרד. הצורך שלו — להצטיין, המתכון — לרשום הצלחות גדולות יותר מאלו של האב. הוא אומר קי, לא אוהלן, לא מדבר סתבקית, ומרגיש מצוין בתוליין העצמאיות שאינן שונות בהרבה מגולי אבא ואפילו הולכות בדיוק לאותו כיוון — חלוציות נוסח סוף שנות ה־50 שמשלבת חישוש מודרני, מתקדם, עם היגשעות מחודשת בקרקע הגליל.

מאת חלמה אדמון
צילומים: דורון הורוביץ

ייתראי את הנוף", הוא אמר. המסע בעולמו של איתן ורטהיימר יסוכם במחברת, כמו טיול שנתי, תחת הכותרת: אסתטיקה. הים הכחול בחלון משרדו ב"ישקר", נהריה, הכביש העולה אל ההרים, כסף העלים במטעי הזיתים, בריכת הדגים הרגועה בפתח אולמות הייצור במעלות, הריצפה הצהובה המבריקה במפעל הכלים בתפן, הפסלים בגן התעשיה בגליל. גם האידאולוגיה תבוא לידי ביטוי, תיאור המורל לתעשיה אחרת בישראל, החזון הנימלץ של האב מצוטט מפי הבן כהזדהות עמוקה.

הפועלים במפעליו רואים כיפות הרים עד האופק. נקיון אובססיוני מישר את הקירות והריצפות הנירחבות בבתי החרושת האלה. מדובר בתעשיית מתכת, ואין רבב אפור על אדן של חלון. המפעל במעלות בנוי כחאן מלא אור. מעגל אולמות יצור חרישיים מקיף כיכר מגוננת בצמחים וכלי עבודה עתיקים מחרס. מי שבא בבוקר לעבודה נעצר רגע ליד מפל עדין של טיפות מים הנושרות בצלצול רק מן התיקרה לתוך בריכת דגים.

ורטהיימר יודע לאן לקחת את התייר בגליל. כאן, על שפת הבריכה, כשהרובוט רוחש סביבה בנחת, עמוס משורי מתכת חרשים, הוא חושף גאווה מהסוג המירשן: "תעשיה?", הוא אומר, "זה לכלוך, לאז חצר אחורית עם גרוטאות, חלודה, רעש. אני מראה שאפשר גם אחרת".

כל הזמן הוא מראה. כלומר, מדגים. מצביע על מורל. לא רק מייצר, עושה רווחים, אלא גם, ולדבריו, בעיקר, מחנך. הוא בן 37, וכשהוא מדבר על תעשיה יש בו כובד ראש של מורה ותיק. הוא אימץ לעצמו את כל סיסמאות העצמאות הכלכלית של אביו, סטף, ויורה אותן בכל עיקול דרך.

ורטהיימר האב הוא גם פוליטיקאי. הוא נאם בכנסת, כתב הרבה בעיתונים, נשא דברים לתוך הרבה מיקרופונים. איתן אומר את אותן מלים בלי לחפש כמות פומביות. הוא הפנים את כל תורת ורטהיימר, כולל עץ התעשיה, והוא מרקלם אותה כהסבר למראה להב מתכת זעיר המיוצא למזרח הרחוק, ובמקום הרחבת הדיבור על בדידותו. והבדידות הזו אינה גדולה יותר משל אדם אחר, אך עם כל פסיעה בחברתו בין מכונות צבועות בצהוב בוהק כמו הריצפה, היא מסקרנת יותר.

הבן של סטף ורטהיימר מרגיש כבר מספיק בטוח בנעליו העצמאיות כדי להנחות סיור במבואות מפעליו, וקצת עמוק יותר, בחדרי הנפש שלו. אבל הנפש, מכוונת לאפיקים מסויימים בלבד, תישאר חידתית עד הלילה. והלילה, נסיעה ארוכה מן הגליל לתל־אביב, לא פותח דלתות ניסתרות יותר. על כן יש להאמין לחוסר הישע הריגעי שהסתמן בפניו של איתן בצהריים, על הדשא במוזיאון תפן. "מה את רוצה", הוא אמר, "אין לי הטכניקה של לפתוח. להתעסק עם עצמי. אני מתנצל שאני לא יודע לדבר, ולמרות זאת יש לי עולם עשיר ומלא. מצידי, בשיחה הזאת אני מרגיש עכשיו בלי תחתונים".

הוא שב במרץ לתלוש עשבים שוטים מן הדשא. ידיו גילו קוצר רוח והוא שלח אותן לרדיוס רחב יותר ויותר עד שהרחק מסביבו לא היה אלא דשא ירוק וחלק. רק

(המשך בעמוד הבא)

איתן ורטהיימר בכניסה למפעל בתפן (בצילום המוכזי) ובביתו שבכפר הורדים (למטה): "אני לא מתעסק בעבר, אני לא דורך במקום. אני כל הזמן עסוק בקדימה, רק קדימה".

במפעל, ליד המכונות: "צריך לשכנע את האמא היהודיה שתעשיה זה לא דבר נורא".

(המשך מהעמוד הקודם)
אז הרים את מבטו אל הסלעים שבמעלה הגבעה ואמר: "ראית את הרקפות שם למעלה?".

בתחילת שיחתנו פרש את הפלקט השחור המפורסם שסטף הוציא לאור, והסביר איך היתה הכלכלה כאן מבוססת על חקלאות בראשית, זה השורשים של עץ התעשיה. ואחר־כך הבטחון תבע את שלו ורבים הלכו לצבא הקבע, זה הגזע. ואיך קשה המעבר מן הצבאיות אל היצירה התעשייתית, שזה הענפים והעלווה והפרחים. "אז אני יוצר פרח אחד של תעשיה, על הענפים האלה, ומקווה שבצילו יצמחו עוד כמה פרחים של יזמים עצמאיים".

"הדור שלנו צריך לקחת עכשיו את האחריות", אמר כשהעמקנו לתוך הגליל ועצי חרוב יצגו את הטבע הארץ־ישראלי לצידי הכביש. "זה לא דור הפלמ"ח, וזה לא דור מטריאליסטי, זה גם לא הדור המבולבל הנוכחי. אז חלק מהדור שלי נסעו לבוסטון כדי לפתור את בעיית האחריות הזאת. אני כאן כדי להמשיך בדרך שלי. אני בונה מודל לתעשיה בארץ".

הפתרון של ורטהיימר הצעיר לבעיה העלולה לצמוח בצילו של אב דומיננטי איננו הפתרון הקל ביותר. איתן בחר, ולא מן הרגע הראשון לחייו, ללכת בדרכיו של סטף. לא ריאקציונר, לא מרדן לשם מרד, הוא מגשר על פער הדורות בדרך האתגרית, הלא־מובנת מאליה: להצליח. לרשום לפעמים הצלחות גדולות יותר משל האב. ורטהיימר הבן לא קורא בשם לצורה הזאת של התבגרות, אבל העמודות בדיאגרמת מחזור הכספים של "ישקר" מדברות בשבילו. ב־82', השנה שבה נכנס לעבוד ב"ישקר" בתפקיד קטן וצדדי, מכר המפעל ב־28 מיליון דולר. השנה נירשמו באותה משבצת 105 מיליון דולר. איתן ורטהיימר הוא היום מנכ"ל "ישקר" (נהריה, תפן, מעלות, פלוס חברות־בת), מנהל 1500 עובדים ובמרומי ההר שקוע בתנופת בנייה של קריית תעשיה המשתלבת בנוף הגליל המערבי. באחרונה רכשה המשפחה קרוב ל־10% מ"דיסקונט השקעות", החברה השותפה עם חברת ורטהיימר ב"ישקר". הוא עשה זאת בחשאי, ותוך כדי רכישת 25% מ־50 אחוזי השותפות של "דיסקונט השקעות" ב"ישקר". משפחת ורטהיימר מעולם לא סחרה בבורסה לפני־כן.

לפני שנתיים, כשהבטחון העצמי שלו היה עדיין נתון במסגרת של כמה סימני שאלה, דיבר בבית־קפה תל־אביבי על העוצמה וגודל המעשים של דור הפלמ"ח, הדור של הוריו. הריחוק מן הטריטוריה הגלילית שלו שיווה לו אז פנים של יסורי גידול קשים. השנתיים שחלפו עשו בו שינוי גדול. נחסרה ממנו עתה ההתחבטות בשאלה איך להיות פלמ"חניק בלי להיות נער ב־48'. איתן ורטהיימר הוא פלמ"חניק חדש. יש לו חברים דרוזים מן הישובים הסמוכים, הוא אוהב זיתים

"כשאבא חזר אחרי התאונה, הייתי שמח לחזור לדברים שלי. אבל הוא אמר: תישאר. אמרתי: רק אם אוכל להציב לעצמי מטרה וללכת לקראתה, ובתנאי שאינך מפריע לך".

מרירים, מבשל מאכלים אנינים, שומע מוסיקה קלאסית, יש לו פסנתר בבית, שהאורחים יוכלו לנגן, הוא אוהב לשיר שירי ארץ־ישראל ומאמין שהבוקר של ישראל רק הפציע.

מבחינות רבות הוא חי בתוך בועה אופטימית, מלאת אנרגיה ותאיגיות. הוא לא ייבחר ליצג את בני גילו, ואפילו לא את אלה שיושבים על כסף. הלבוש שלו פשוט, נקי ופונקציונאלי כמו אולמות הייצור שלו. הוא לא גנדרן, ולא מבקר במכוני בריאות. השמירה על גופו ("אני לא תולה אף פעם") הוא אומר, היא הקשבה לצרכיו, אבל לא עד כדי הסחת הדעת. הוא לא שוויצר. האלפא רומיאו הנוסקת באוויר הגלילי אינה מבחינתו אלא פינוק קטן שהירשה לעצמו, ולא מוצר תוויתי של חוג הסילון. אם הוא מבחין במבטי ההשתאות־קינאה ברמזורים, הוא לא מתעכב עליהם. הדיבור שלו מלא מלים יפות, לפעמים אפילו פואטיות, כמו קרועות מעולם מושגים של מישהו אחר. הוא לא מדבר סחבקית כרבים מבני גילו, ושמץ המבטא היקי שדבק בין הלשון לחיך רק מסמן את היחוד שלו מהבחינה החברתית.

הוא מסוגל להגיד: "לפעמים אני הולך כאן על הסלעים עם עמוס קינן, כדי למצוא את המלים". (קינן הוא המנהל האמנותי של מוזיאון תפן. ת.א.)

או: "העיקר זה לעשות, כל היתר לא חשוב". מה זה כל היתר? "כן לאכול, לא לאכול, לראות עוד סרט".

יש לו הרבה מכרים. רבים מבקרים בווילה שלו במרומי כפר הוורדים, אבל האינטימיות, הרגיעה השתוקה המותרת רק בדקות של הסרת מסכות, קיימת, אם היא קיימת, בעיקר בחוג המשפחה. בחברת אשתו רותי. או עירית, האחות הבכירה. או אמא שלו, מרים, שרק בהקשר שלה הוא מכיר את המלה הזאת, אהבה. ויפתח, האח הצעיר החי בכפר תקוה ומוכיח לעולם שגם חריגים יכולים להיות אנשים יצרניים ושמחים. כשאיתן מדבר עליו, הבעתו מתרככת, והוא כמעט צוחק. "אני נהנה ממנו", הוא אומר. "הוא חכם". וסטף? על מה הוא מדבר איתו? "על הכל", הוא אומר.

בסך כל השיחות עם אנשים אחרים נותר איזה מרחק קטן וקריר. ניפגר עדין שהוא תוצאה של נימוס, ענייניות ושמירה אישית נוקשה על עולם פנימי חבוי. הוא אומר "היי" (לא "אהלן") קליל לכל פועל או מנהל אגף, ומסרב בחביבות להצעת ספל קפה וחוה. "אולי בפעם אחרת", הוא אומר, ואנחנו לא נהיה שם בפעם אחרת, לראות איך הוא מתיישב על אבק המלט יחד עם הפועלים, במבנה הענק הלא־גמור של המשרדים ואגף השיווק בתפן. כשתסתיים הבנייה יציב בפתח הבניין סלע גדול, אבן פשוטה, ומעליו חופת זכוכית. הפרגנטיות שבה מנוהל העולם שמקיף אותו רק תרמוז לפסיכולוגים שבחבורה על הכאוס המאיים תמיד לברוח מבפנים החוצה.

הוא אומר: "אני לא מתעסק בעבר, אני לא דורך במקום. אני כל הזמן עסוק בקדימה, רק קדימה", והוא יוצר מין חרטום של מטוס בשתי כפות ידיו. המרוץ הזה של ורטהיימר, גידול של 40 אחוזים מדי שנה, תפיסת המקום הראשון בעולם בחירושים בתעשיית המתכת, מותיר בצידי הדרך כמה בעיות אנוש. אתה יודע, אמרתי לו, שמעתי שיש אנשים במפעלים שלא אוהבים

"אני לא מתעסק בזה. אני מניח שיש אנשים שלא לגמרי מרוצים, אבל אני לא מחטט בדברים האלה. אני מבסוט מהאנשים שאני חי איתם, 'ישקר' זה לא רק אני. זה חבורה שלמה של אנשים מאוד מוכשרים. אני תמיד שמח שיש מישהו יותר חכם ממני".

צריך להבין, אמר מישהו ממקורביו, שהוא עובר בקצב רצחני. בטוח שיש כאלה שלא אוהבים אותו. מדובר במפעל פרטי, לא מפעל של חברת העובדים. יש תסכולים שאין להם לאן לפנות. ב'ישקר' אין ועד עובדים. בחבורה שלו מתקבלות החלטות ענקיות במהירות עצומה. ההחלטות האלה נוגעות לסכומי כסף גדולים, לכוחי אדם. לא כולם יכולים להיות מרוצים בתנאים כאלה.

"הכותרת", הוא אומר, "היא אחריות מלאה. אני מצפה מהאנשים שלי שיקבלו אחריות עד הסוף. לא לבוא ולהגיד לי: ניסינו את זה עגול וזה לא הצליח. אלא לחביא לי דבר מוגמר שכן הצליח. עד התוצאה הסופית. ובתוך האחריות המלאה אני נותן חופש פעולה. בריכת הדגים עם הטיפות האלה, זה המצאה של עובדי מפעל המשורים. גם הרובוטים. זה ישראל של מחר. צריך לשכנע את האמא היהודיה שתעשיה זה לא דבר נורא".

אחרי שהוא סוגר בפלאפון כמה עניינים פראגמטיים בסדר גודל של מאות אלפי דולרים, הוא משיב את השפופרת לכנה, מציץ בחלון המכונית הנוסעת ואומר: "יש כאן עוד הרבה גבעות ריקות. אני נורא מזדהה עם הרעיון של לעשות הלאה. זה המפתח לכל העסק, ככה זה היה בפלמ"ח. אני חושב איך לחבר את מטעי הזיתים עם הטראסות, עם הרובוטיקה. החלק הכי נחמד בכל העסק זה החיבור של האדמה עם היצוא". כן, יש בו העניין הזה, המזכיר את סטף, אומר מישהו המכיר אותם היטב. הריתוך הזה בין הפרגמטיות לחזון.

לצרכי עסקים הוא טס הרבה בעולם. הוא מגדיר עצמו כהרפתקן שרוהר באופנוע בג'ונגלים של תאילנד, היה גם בסין, קניה, הודו, לפני שזה היה מודרני, "ואני ממשיך לחפש הלאה". אבל מעל לאוקינוסים הוא חושב על טיולים בג'יפ ביער הארזים הסמוך לכפר הוורדים, מסע ניווטים בנגב. בכביש נהריה־מעלות הוא מרחיב את הדיבור על הנרקיסים שכבר פרחו, הסתוניות והפעמוניות. "המרווה עדיין לא בשיאה, אבל הרוזמרין בפריחתו המלאה".

כשהוא מדבר על פלירט וגם על רומן, נושא השיחה זה הבית שלו. בנקודה הגבוהה ביותר בכפר הוורדים, פונה מערבה אל הים וצפונה אל החרמון, יש בית לבן, שטוח. בכניסה צריך לחלוץ נעליים. לריצפה השיישית יש צבעים בהירים של אדמה, ולפעמים היא מכוסה בפלומה עדינה של שטיח שגם הוא מתמזג בצבעי הטבע שבחוץ. עץ, שיש וזכוכית. "רציתי להביא את הגליל לתוך הבית". בסביון יש בתים יותר מפוארים. הבית של ורטהיימר מקרין אנינות אסתטית, נוחות, חום. והוא מכיל הרבה קומפקט־דיסקס בסלון, וספרים ליד המיטה. הוא קורא על פיסול, מוסיקה, שיווק. לא ספרות יפה.

אם הזמן הזה הוא מקום טוב לצפות ממנו לחייו שבעתיד, הוא יכיל גם את העבר, כולל זה המוקדם מאוד. בין גיל שנתיים לשלוש חלה בפוליו ואיבד את עינו השמאלית בשעת משחק בחפץ חד. הפוליו הותיר בו זכרונות קשים, ומוגבלות כמעט תיאורטית בגפיים הימניות. אובדן העין האחת חיזק את ראיית האחרת. הוא צלף מעולה, ואינו ניזקק למשקפי ראייה בשום מצב. מן ההתחלה המרה הזאת, הוא בטוח, יצא מחוסן אל החיים. מה כבר יכול לקרות.

הוא גדל בבית האחרון בנהריה. "כשנולדתי אבא התחיל את המפעל שם". בגלל הפגיעות הגופניות וכזכות האווירה הספרטנית שבה צמחו ילדי ורטהיימר, לא חסך מעצמו שום פעילות. "קפצתי מעצים, פתחתי ראש, הלכתי לצלול, עסקתי בדייג תת־מימי, דהרתי על אופניים, יותר מאוחר על גלשני רוח, ועוד יותר מאוחר, למדתי להטיס מטוסים". היום, כשהוא צריך להגיע לירושלים, הוא עושה זאת במטוס של חברים.

"בבית שלנו הכל היה ברור. חונכנו לעצמאות. כל אחד צריך לעמוד על רגליו. אני לא זוכר שקיבלתי מסטף קומפלימנטים. מגיל 14 היתה לי דלת ניפרדת ותחושה שאני צריך לאכול את השגיאה שלי. ההורים תמיד עבדו קשה. אמא עזרה במפעל, גידלה אותנו. יש

"אני לא רב עם עצמי. לא עסוק בכמה אני מבסוט מזה שאני עצוב, או כמה אני עצוב מזה שאני מבסוט. אני אוהב ונהנה וסובל וכואב בדיוק כמו כל אחד אחר".

לה חלק חשוב במערכת הזאת. התחלנו בקטן וצנוע. לא תמיד היה כסף, וגם כשהיה – לא עלה בדעתי לסמוך על כסף של מישהו אחר. תמיד מצאתי לי איזו עבודה. כנער שליח, כשומר לילה. מהכסף שקיבלתי לבר־מצווה קניתי מכסחת דשא וקצצתי את כל נהריה". בחופשות הקיץ עבד כפועל במפעלים, או ברפת של רגניה ב'.

הכניסה לתפקיד של סטף, כך הוא מדבר עליו, לא היתה צעד מובן מאליו. "בהתחלה רציתי להיות ארכיטקט. עד היום הארכיטקט שבי מתפקר. אחר־כך רציתי לייצר מכוניות. המון שנים הייתי משוגע על מכוניות".

בתיכון האיזורי שהתמחה בלימודי ביולוגיה וחקלאות, השתעמם. אחרי שנתיים עבר ל"בשמת". "גמרתי בסדר. מתמטיקה לא הבנתי אף פעם, בפיזיקה והיסטוריה הייתי מצויין". ואז בא הצבא. גם זה לא שלב מובן מאליו בחייו. הוא היה מאושר מהידיעה שהוא כאחד הבחורים, הולך לצבא, ואחר־כך למלחמה. "אני מקנא בדור הפלמ"ח על זה שהם נילחמו ביחד. נוצרו מזה קשרים שהיום אין. וכשאני הלכתי למלחמה, ליום כיפור, התמלאתי גאווה. הכל בא חזרה למלה גאווה. במלחמה למרתי הרבה על עצמי. ראיתי שתחת לחץ וכתנאי אמת אני מתפקד מצויין. היינו קבוצה שהרגשנו שאנחנו עושים דברים חשובים. התעסקנו בלהחזיר טנקים לכשירות. אם אני מבסוט היום מהחיים זה בגלל דברים שאנשים אחרים מקבלים כמובנים מאליהם. את הקשה הרי התחלתי מוקדם".

השחרור מהצבא לא הביא אותו להחלטות חד־משמעיות. שלב החיפושים האישיים רק החל. הוא צייר אקווארלים. התעסק בהמצאת רעיונות ופטנטים טכניים. אחר־כך הלך לגור בחאן ביערות הכרמל, כשומר של החברה להגנת הטבע. לבסוף באה השוטטות באירופה, היעד הפופולארי אז בקרב יוצאי הצבא. כשהלך למוזיאון כלשהו ביבשת התרבות, זה היה מוזיאון טכני. "כנראה היה כיוון סמוי לכל זה".

"כשחזרתי מאירופה, סטף הציע לי להתחיל לעבוד במיקרו־ישקר. זה היה ב־75'. אמרתי לו: אני לא רוצה להיות הבן של. אני לא רוצה לעבוד בישקר. הוא אמר לי: זה מחלקה קטנה מאוד, זה רק מתחיל. אתה רוצה, תנסה".

שנה מאוחר יותר נסע לארה"ב כדי לשווק את המוצר שפיתח. נכנס לעבוד במפעל מתחרה

"אני יודע שאני לא כל־כך חזק. יש לי טכניקה של שמירה על הכוח. אנחנו לא מפלאסטיק. כשהמצוקה קשה, וזה קורה, אני הולך בשקט הצידה, בוחר את זה, וחוזר".

בנירג'רסי, ואח"כ אצל האחיין של אלברט איינשטיין בניו־אינגלנד. "ידעתי כל הזמן שאני לא רוצה לעבוד בישקר. אחרי שנתיים החלטתי שאני רוצה לעבוד בשביל עצמי".

הוא חזר לארץ, רכש שתי מכונות השחזה מקולקלות, תיקן אותן, "אני אוהב לעשות דברים בידיים", הכניס אותן לחדר בשלומי, והחל לעבוד בתיקון חלקי מכונות. "נסעתי עם אוטו קטן בין המפעלים בסביבה ואספתי חלקים לתיקון". כך יצר לעצמו את ההתחלה הדרושה לאינדיבידואליסטים.

"תמיד ידעתי מה אני רוצה. ידעתי שלאבא יש מספר נעליים מאוד מיוחד. גם לאמא. זה לא היה הולך בלחקות אותו. החלטתי לנסות בעצמי. ילך – ילך. שמעתי הרבה סיפורים על הפלמ"ח, תמיד חסרה לי האווירה הזאת שחיפשתי אותה בטיולים, בצופים. לא ממש מצאתי. סטף רואה את עצמו מבסוט מהעצמאות שלו, הוא עסוק בכן להיות שם, או לא להיות שם. גם אני ככה. אף אחד מאיתנו לא יושב היום על השני. אני לא חושב שאני משופשף ומבריק כמו סטף, אני מנסה כמה שאני יכול. אני חושב שזה נישאר כרם, החלוציות. חשוב לי להיות חלוץ בטבע, בצבע. להתעסק עם משהו אחר, ליצור שביל שילכו בו אחרי. תמיד כשאמרו לי שמשהו בלתי אפשרי, אמרתי: יופי, זה בשבילי. הזמנים הקשים לי ביותר הם כשאני גומר משהו. אני לא יודע מה לעשות עם עצמי. אני סובל משיעמום נורא".

אחרי שנה השתעמם בשלומי וקנה בלירה אחת מפעל פושט רגל בכרמיאל. זה היה מפעל ליצור חלקים למטוסים. ורטהיימר העמיד אותו על הרגליים, "ואחרי כמה שנים מכרתי אותו בהמון כסף. את האנשים הטובים שמרתי". הוא חזר על מבצע דומה פעמיים נוספות. "את המיליון דולר הראשון שלי הרווחתי מהתחת שלי".

אז החל לחוש בלחץ תיקרת הידע שלו. נסיון ללמוד ניהול באוניברסיטה ישראלית, ניכשל מבחינתו. הוא קרא בלילה ספרים. "לא הבנתי כלום בשיווק, כספים, הצדדים הטכניים. אני אוטודידקט באופיי". ובכל זאת הלך ללמוד, בוחר קורס קשה במיוחד. הארוואורד. ארבעה חודשים אינטנסיביים, הוא היה התלמיד הצעיר ביותר באותו קורס, בן 28. היו שם אנשים מכל העולם, כולל בנים של, כמו זה של הנרי פורד. "פעם ראשונה שנהניתי מבית־ספר, שפנה לאינטלקט ולתחרותיות ולא לכושר השינון". היום יש לו חמש דיפלומות מה"ביזנס סקול" של הרווארד.

"הצורך הזה להצטיין בא אולי מכל הרפיקות של ההתחלה. בבית־ספר יסודי לא היה לי קל. בספורט לא הייתי מספיק טוב. היתה לי מיגבלה, למרות שנילחמתי בה. תמיד אני רוצה לראות יותר טוב מכל אחד אחר. ואני חושב שגם מהטבע יצאתי עם המון אנרגיה ואמביציה. בגיל ארבע כבר בניתי שולחן ומכרתי אותו".

אחרי כל אלה יכול היה לקבל בשקט פנייה מאביו. "סטף ביקש שאבוא לעזור במחלקה אחת לתקופה מסויימת. הסכמתי בתנאי שיגיד לי מה רוצים בדיוק, שלא יתערבו לי בדברים, ושיהיה מוסכם שזה לתקופה מוגבלת".

זמן מה לאחר מכן, כשהתפוקה במחלקה עלתה, סטף נפצע קשה בתאונת דרכים. הוא היה מאושפז זמן רב. "אמא אמרה לי: אתה תטפל בעסק ואנחנו נטפל באבא. מצאתי את עצמי עם עסק נורא גדול ולא יודע כל־כך לנהל אותו. למולי היו שם הרבה אנשים טובים, ויחד איתם למדתי מהר. כשסטף חזר, הייתי שמח לחזור לדברים שלי. עשיתי את שלי. אבל סטף אמר: תישאר. אמרתי: רק אם אוכל להציב לעצמי מטרה וללכת לקראתה, ובתנאי שאני לא מפריע לך. ואז התחיל תהליך של שנתיים העברת ניהול".

אנשים מסביב צפו בתהליך. "כולנו עמדנו משתוממים מההקינג שסטף נתן לו", ניזכר מוטי קירשנבאום, העוכר בצד הפרסומי של ישקר. "כשנתן לו את החבל, הוא נתן את כולו, מתוך המחשבה שאם יעשה שטויות, זה חלק מהמשחק".

איתן הדהים בפעילות שלו. הוא מיתשב את
(המשך בעמוד 42)

ביבשה אנשים הולכים במסכה על הפנים. בים אדם לא יכול להתחבא

מוקה לימון: "אני מאוד אוהב דברים יפים, אבל אין לי בעיה גם לגור בתא קטן של ספינה. טוב לי בבית וטוב לי בים".

שטח פרטי

מוקה (מרדכי) לימון

אלוף (מיל.)

נולד בפולין ב־1924. עלה ארצה בגיל 9, למד ב"בית חינוך" בתל־אביב. הדריך בפלי"ם, הפליג בצי הסוחר הבריטי במלחמת העולם השניה, פיקד על אניות מעפילים. בראשית שנות ה־50 מונה למפקד חיל הים. מילא תפקידים רבים בשליחות משרד הבטחון בסיוע למדינות העולם השלישי וברכש צבאי. קורותיו, כולל סיפור "ספינות שרבורג", רואים אור בימים אלה בספר "מוקה לימון" (הוצאת מודיעין). נשוי, אב לשניים, סב לשניים. גר ברחוב שטריקר, ת"א.

מקצועי: תכתבי ספן. לא מתפרנס מדיג ולא עובד בצי הסוחר, אבל ים. זה מה שאני הכי אוהב... אולי המקצוע שלי זה להיות אדם ולהיות שלם עם עצמי. כל השאר משני. עכשיו אני בשלבים של התארגנות ואני יכול להרשות לעצמי להיות ברדן ולמצוא משהו שבאמת אהנה ממנו. הגעתי לגיל 65 ופרשתי מכל העיסוקים שאינני חייב לעשות. עכשיו אני עושה כמעט רק מה שאני רוצה ואוהב.

ומה שאני באמת אוהב זה לצאת לים. לשחות, לדוג, להפליג. בכל בוקר – קיץ, חורף – אני יורד לחוף שרתון, שוחה כשעה וחצי, יושב קצת על שפת הים, אם מתחשק לי אני זורק כמה חכות ורק אחר־כך מתחיל את היום. אני שמח על כל הזדמנות שיש לי לצאת לים. מדי פעם אני יוצא בלילה לדיג עם חבר שלי, לוקסי (אברהם לוקסמבורג). לבני יש סירת מפרשים קטנה, 420, מה שנקרא "סירה רטובה". אנחנו יוצאים איתה לים, להפליג, לשוט ולהשתעשע, וזה נחמד מאוד. פעמיים־שלוש בשנה אני יוצא עם חברים להפלגות יותר ארוכות ולתחרויות. לברון ארמונד דה רוטשילד יש ספינת מפרשים מהסוג הגדול, למעלה מ־20 מטרים אורך, ופעם בשנה אנחנו יוצאים לתחרות מפרשים בינלאומית.

ספורט השיט לא נהפך לספורט מקצועי אולי בגלל האופי של האנשים העוסקים בו. ביבשה, אנשים הולכים עם מסכה על הפנים. בים, אדם לא יכול להתחבא. מיד רואים את האופי שלו. בים זה עבודת צוות. כל אחד צריך להתחשב, לעשות את העבודה שלו, לא לחכות שמישהו אחר יעשה במקומו. צריך להיות מאוד מסודר, גם מפני שהמקום קטן ולא נעים להיות באי סדר וגם מפני שהספינה מיטלטלת, וחפצים שלא קבועים במקומם עלולים לעוף.

כל הפלגה היא אתגר חדש, הרפתקה. זה המיומנות שלך נגד איתני הטבע. בים, יש לפעמים מצבים שאתה צריך לתת את המקסימום מעצמך כדי שלא יקרה אסון. אבל מי שמכיר את הים יודע שיותר מסוכן להצות את רחוב דיזנגוף מאשר את הים התיכון. לפעמים הים מאוד סוער, קר לך ואתה רטוב, וצריך לפעול, וקורה שאתה שואל את עצמך – מה אני צריך את זה, מה אני בכלל עושה פה. צריך לאהוב את זה, אחרת זה סבל. על ספינה קטנה, זה לא היירארכיה כמו על אנית מלחמה או סוחר. אין תפקידים קבועים מוגדרים. כל אחד מאנשי הצוות יודע לעמוד על ההגה, למתוח, להעלות ולהוריד מפרשים, לנווט את הספינה, ומתחלפים בעבודה. כשההפלגה ארוכה והצוות גדול, מתחלקים למשמרות. זה מעייף, אבל מהנה מאוד.

באירופה, אפשר לצאת גם להפלגות קצרות ומעניינות של יומיומיים. בארץ, החוף שטוח, אין לו מפרצים. כשיהיה שלום, נוכל להפליג לביירות ויותר צפונה. בינתיים, אי אפשר לצאת להפלגות קצרות אל מחוץ לגבולות ישראל. גם הפלגה לקפריסין, שלא לדבר על יוון או תורכיה, אורכת כמה ימים. על הים, אי אפשר להגיע לשעמום מפני שאתה חי בתוך הטבע והמצב כל הזמן משתנה. מתקרבים לאי, מתרחקים מיבשה, הים משתנה, הצבעים, הרוח, משהו משתבש, כל הזמן צריך לעשות משהו, לקשור חבל, לתקן מפרש.

ולפעמים מגיעים למקום קטן, לכפר דייגים, יורדים, שותים עם המקומיים, אוכלים את המאכלים שלהם, ונעים סתם לשבת על הסיפון ולהסתכל על המים ולהנות מהשקיעה, מהזריחה, להנות מהים, ולפנות ערב לוקחים כוסית ויסקי, משוחחים עם החברים, קוראים ספר, מקשיבים למוסיקה. כשיוצאים לים, יש איזו הרגשת הינתקות. זה לא שאתה יוצא לכמה שנים למינזר בודהיסטי, אבל בהפלגה מקבלים פרופורציות אחרות. אתה לא בתוך הקלחת, לא קם בבוקר לקרוא עתונים ולהתרגז, אינך מרגיש צורך לרוץ כל שעה לשמוע חדשות.

הבית, טיפחו ואירגנו – כל הקרדיט לרחל. היא הולכת, מחפשת, מוצאת שם חפץ קטן, פה דבר קטן, מצהפת, מתאימה. אני מאוד אוהב דברים יפים, אבל אין לי בעיה גם לגור בתא קטן של ספינה. טוב לי בבית ושוב לי בים. בבית זה המשפחה, החברים, החוץ וה המרחבים, החופש. הבית והים לא מתנגשים אלא משלימים אחד את השני. אני אוהב להרגיש חופשי ויש לי כל יום לפחות שעה וחצי חופש כשאני יוצא לים.

אין לי פולחן של יציאה לחופשה שנתית. לא לוקח חופשות מרוכזות אלא יוצא להפלגה, לתחרות, וכשאני יוצא לצליחת מפרץ אילת, למשל. לפעמים אני נשאר עוד כמה ימים על החוף, עם שק שינה ואוהל קטן. זה מה שאני אוהב. כשהגבר פה, אני לוקח אותו. כשבני היה קטן, הוא בא איתי. ועל החוף תמיד יש מישהו ששולף בקבוק ויסקי ושני שעושה גריל ושמח הלובי במלון, זה לא בשבילי. גם בחו"ל אני לא "נופש" במלונות 5 כוכבים. בשבילי, מלון זה חדר נקי עם מיטה ואמבטיה. אם יש לו 5 כוכבים או 2, זה לא משנה. ובכלל, אני מעדיף לשהות אצל בני משפחה או חברים.

אני אוהב דברים יפים, לפעמים משוטט במוזיאונים, פה ושם מבקר בתערוכה. לא אוהב כשמבקשים שאתפעל מבד מרוח בלבן עם כתם אדום, או כמה חוטי תייל וזוג תחתונים. פסל או ציור יפה מהנה אותי, וזה יכול להיות עבודה של צייר ידוע כמו ואן גוך או של צייר שמעולם לא שמעתי את שמו. אני אוהב לבקר במקומות שלא הייתי בהם. אין מקום לא מעניין, יש רק מקומות שאין עניין מיוחד לחזור אליהם. לא מוכרח לנסוע שנית לחור נידח כמו עדן או ג'יבוטי עם 40 מעלות בצל, אבל היה מעניין להיות שם פעם אחת.

אני אוהב להיות בחוץ, משתתף בכל הצעדות, יערות מנשה, הגלבוע, הצעדה לירושלים, נהנה לקחת חלק גם במישחים ההמוניים כמו צליחת הכינרת וצליחת מפרץ אילת. אלפי אנשים ששוחים יחד במים, זה נחמד. לא עושה זאת כדי לשמור על כושר. הרפואה עוד לא הוכיחה שמי שהולך ברגל ושוחה – בריא יותר. בשבילי זה לא דת, אני פשוט נהנה מזה. גם בתל־אביב אני מרבה ללכת ברגל. זוהי עיר ים־תיכונית מלאת חיים, ויש לה מעלה עצומה – היא בנויה על שפת הים. ואני אוהב אותה, קודם כל מפני שפה אני מרגיש כבית, פה גדלתי, ולמרות שנסעתי בכל העולם והסתובבתי וחייתי בערים אחרות, יותר יפות, הבית הוא בית.

> **"אני אוהב להיות בחוץ, משתתף בכל הצעדות, יערות מנשה, הגלבוע, הצעדה לירושלים, נהנה לקחת חלק גם במישחים המוניים כמו צליחת הכינרת וצליחת מפרץ אילת. אלפי אנשים ששוחים יחד במים, זה נחמד".**

סדרת מנויים – זה לא בשבילי. מדי פעם אני אוהב לשמוע קונצרט, לראות תיאטרון או מופע כמו יוסי בנאי או הגששים. כשמשהו לא מוצא חן בעיני, אין לי בעיה לעזוב בהפסקה. אני לא מכור לטלוויזיה. כשאני בבית, אני רואה "מבט", לפעמים סרט או משהו כמו תיאטרון הכורסה. אני אוהב לקרוא ספרי הרפתקאות שיש להם איזו אחיזה במציאות, לא מדע בדיוני. קורא עברית, אנגלית וצרפתית. הספר האחרון שקראתי נקרא "The Hunt for the Red October", על מפקד צוללת רוסית שמחליט לערוק למערב יחד עם הצוללת שלו. כתוב בצורה יוצאת מהכלל. לפני זה, מאוד נהניתי מ"רומן רוסי", ספר שכתוב בכשרון רב.

בילויים, בשבילי, זה קודם כל להיות עם המשפחה ולפגוש חברים. הבת והנכדים חיים עכשיו בניו־יורק, ואנחנו מתראים כמה פעמים בשנה, הרבה פחות ממה שהייתי רוצה. כשהנכדים פה אני מטייל איתם, לוקח אותם ללונה־פארק, לים. עם הנכד אני יוצא לדוג, לא מרגיש כסבא וזקן שצריך לנוח בכורסה, יכול עוד להשתתף בתעלולים שלהם. את שואלת אם נוסף לי חבר חדש בשנים האחרונות. אענה לך בספור בדואי, שכשאדם נולד – אין לו שיניים כלל. אחר־כך צומחת שן ראשונה, לאט לאט נוספות עוד שיניים וכשמגיעים לבגרות – הפה מלא. כשמזדקנים, השיניים מתחילות לנשור ולקראת הסוף נשארות בפה רק שיניים בודדות. ככה זה עם חברים. יש לי הרבה מכרים וידידים מכל התקופות, אבל חברים מאוד קרובים – רובם חברי ילדות וחברים מהצבא ומחיל הים.

היית רוצה לקום בבוקר ו...? _ללבוש מדים, לצאת מתאי ולעלות לגשר האניה._
מהו הדבר הכי ישראלי בעיניך? _אניה נושאת דגל ישראל בנמל זר._
מה אתה שונא בארץ? _כשבחורף לא יורד גשם._
אתה אדם חזק? במה? _באפשרות לוותר על דברים שהייתי רוצה לעשותם._
מה התכונה המציינת אותך? _לא משתעמם כשאני לבד._
מה החולשות שלך? _יצר הרפתקנות._
מה עקב אכילס שלך? _הגיל._
על מה אתה גאה? _שניתנה לי האפשרות להשתתף בהבאתם ארצה של שרידי השואה._
מה ההצלחה הגדולה שלך? _תרומתי לקידום הימאות בישראל._
מה הכשלון הגדול שלך? _שלא הצלחתי להוציא מצרפת את 50 מטוסי המיראז' שהיו תחת האמברגו הצרפתי._
איזו החלטה נועזת קיבלת בחייך? _למלט את ספינות חיל הים משרבורג._
מה היו ההחלטות החשובות בחייך? _כל החלטה הקשורה בסכון חיי אדם._
באיזה אירוע הסטורי היית רוצה להיות נוכח? _בקרב טרפלגר._
כמו מי רצית להיראות? _כמו קולומבוס._
בתפקיד מי היית רוצה לשחק? _את הטיפוס בספר "הזקן והים" של המינגווי._
מתי אתה נבהל מעצמך? _כשאני מרגיש שהרגש גובר על ההגיון._
מתי אתה לא יכול לסבול את עצמך? _כאשר אני עייף ודוחה עשיית דברים שאני צריך לעשותם._
מה מעצבן אותך? _כשעובד ציבור מזלזל באנשים הזקוקים לשרותיו._
מה לא מוסרי בעיניך? _אדם המטיף לעקרונות שהוא עצמו אינו מקיים._
איך אפשר להרגיז אותך? _לתת לי לחכות כאשר אני בא בזמן לפגישה._
ממה אתה נעלב? _מחוסר נכונות להקשיב._
מתי אתה צוחק הרבה? _כשהנכדים שלי מספרים לי בדיחות._
מה משעמם אותך? _תערוכת תמונות שאינני אוהב._
מה אתה מתעב? _ריח של אקונומיקה._
איך אתה מפנק את עצמך? _קונה ציוד דיג._
מה המאכל החביב עליך? _מאכלי ים, סלט יווני ויין._
מה אתה שונא לעשות? _להיכנס לחנות כל־בו._
מתי אתה מתבייש, מתי לא נעים לך? _כשאני בחברת אנשים שאינני מכיר ואין לי איתם דבר משותף._
בפני מה קשה לך לעמוד? _לראות סבל כשאני לא יכול לעזור._
במה אתה אוהב לגעת? _במים._
איך אתה רוצה למות? _בריא ובים._
באיזה מצב אתה אוהב להימצא? _אתגר שאני יכול לו._
על מי צר לך? _על אנשים שאינם יכולים להבדיל בין הטפל והעיקר ואנשים המוכנים להגמיש את עקרונותיהם בגלל אינטרס אישי._
למי אתה בז? _לאנשים שאינם עומדים בדיבורם._
מה מפחיד אותך אצל אנשים? _תגובות שאיני יכול לפרש את סיבתן._
אילו אנשים הרשימו אותך במיוחד? _משה רבנו, בן־גוריון, נלסון, צ'רצ'יל, דה־גול._
מי היו גיבורי ילדותך? _טרומפלדור ואנשי "השומר"._
מה רצית להיות כשהיית ילד? _רופא._
מהו זכרון הילדות החזק ביותר שלך? _ההתהפכות בסירה ביציאה משפך הירקון לים._
מה נותן לך הרגשת בטחון? _כאשר אני עושה דבר שאני יודע ואוהב לעשותו._
מה מערער את בטחונך? _כאשר אני מרגיש שיכולתי לעשות משהו יותר טוב מכמי שעשיתי._
מה מניע אותך? _אהבת החיים ואהבת ישראל._
יש עוד משהו שאתה רוצה ללמוד? _רפואה ונגינה על גיטרה._

ראיינה: נורית ברצקי
צילום: שמואל רחמני

אולגה היפה

מי זוכר שגבעת־אולגה קרויה על שם אולגה חנקין? מי יודע שהאשה מאחורי יהושע חנקין היתה בעצם הכוח המניע, המפעיל, הממריץ את האיש שהיה לאגדה בתולדות הישוב. והיא היתה גם אשה יפה, אמיצה, אישיות יוצאת דופן ומיילדת מעולה. מבוגרת מחנקין ב־12 שנים, היא שיכנעה אותו לגדל זקן כדי לטשטש את הפערים – ולהאמין בדרכו. היא הלכה אחריו לגלות – וגוננה עליו בארץ. אשה אחרת.

מאת רות בקי

זה כבר היום השלישי ברציפות שכיתת החיילות צעדה בחגור מלא שמאלימין בריונות החול, וכל אחת רטנה בלבה מתי כל זה יגמר כבר. באחת ההפסקות (כשהגבית נראה חלום רחוק, ומקלחת, שלא להזכיר אמבטיה – דמיון פרוע), שאלה אחת הבנות את המ"כית מה זה המתנה אולגה הזו, ואם הוא קרוי על שמה של איזו אשת צבא אדומה. והמדריכה לא ידעה מה להשיב.

מעטים מאוד בארץ הישובים הקרויים על שמות נשים: רמת רחל, גבעת עדה, מזכרת בתיה, יד חנה, ועוד מקומות בודדים. והנה, על שמה של אולגה בלקינד חנקין נקראו שניים: גבעת אולגה ומחנה אולגה. חבל רק שכמעט אף אחד לא יודע מי היא.

אולגה בלקינד נולדה בלאהויסק, פלך מוהילוב ברוסיה, ב־1852. (לאחר נישואיה ליהושע חנקין, שהיה צעיר ממנה כ־12 שנים העלימה את גילה, ובתעודת הזהות מימי המנדט הצהירה שנולדה ב־1864). בילדותה למדה תנ"ך, משנה ותלמוד כאחד הבנים מפי אביה, ר' מאיר בלקינד, שהיה מראשוני המורים לעברית אז, באמצע המאה ה־19, לפני שאליעזר בן יהודה נולד.

כבר בגיל מוקדם נודעה כמקורית ועצמאית במחשבתה, וכמי שאינה פוחדת להתנהג כפי שהיא מרגישה. בגיל 14 עזבה את בית הוריה והחלה לעבוד כטלגרפיסטית. גם צעד זה היה בלתי שיגרתי בדור שחונך כי כבודה של האשה בביתה פנימה. המקצוע היה מאוד מבוקש ברוסיה, שהיתה אז בעיצומה של מהפכה תעשייתית, פרישת רשת רכבות, פיתוח המסחר בממלכה העצומה. אולגה החליטה לעסוק במקצוע מבוקש זה על מנת שתוכל לפרנס עצמה בלימודים גבוהים אחר כך. יום אחד נכנס לבית הדואר בו עבדה קצין צבא גבוה, והחל להכתיב לה הודעה דחופה, לפי אחת הגירסאות, שמו היה סריוז'. לפי גירסה אחרת – יבגני פיודורוב. הוא היה קצר רוח, וגער בה שקצב כתיבתה איטי מדי. היא קמה ואמרה לו שיעשה זאת במקומה. העזותה מצאה חן בעיניו. היא היתה יפת תואר, קורנת בטחון, נמרצת, ועיניה השחורות עזות ומלאות חיים. באחד הימים, כששאל מה יוכל לעשות למענה, ענתה שחפצה העיקרי הוא ללמוד מיילדות בפטרבורג.

בפטרבורג (אז בירת רוסיה), אסור היה אז ליהודים אפילו לשהות. מי שהשכיר דירה ליהודי נשפט אף הוא. היו מקרים שיהודים המירו דתם כדי שיוכלו ללמוד ולחיות באחת הערים הגדולות. רק לזונות יהודיות, או לסוחרים מהדרגה הראשונה (שמחזור עסקיהם היה יותר מעשרת אלפים רובל לחודש), הותר לגור בערים הגדולות.

אולגה רצתה ללמוד מיילדות, מקצוע שהיה מאוד חדשני עבור בנות יהודיות. 20 שנה קודם לכן, נאסר על נשים ברוסיה ללמוד במוסדות להשכלה גבוהה בכלל. לאחר מאבק הורשו ללמוד רק מקצועות "נשיים" כמו חובשות ומיילדות. מקצוע המיילדות היה מבוקש מאוד ברוסיה של המאה ה־19, בגלל ריבוי לידות מחוץ לנישואים, אם של משרתות שהרו לקצינים ובעלי אחוזות שם עבדו, ואם של בנות החברה הגבוהה, שליבן וחייהן סערו כאלה של אנה קרנינה. התופעה היתה כה נפוצה, שהקיסרית מאריה פיודורובנה נתנה חסותה לבתי־לידה כאלה.

אולגה עבדה במוסד כזה והרוויחה כסף רב. היא עזרה לבני משפחתה ולאחר מכן תמכה בעליית אחיה לארץ־ישראל. בני משפחת בלקינד – ישראל, שמעון ופאני, היו ראשוני הביל"ויים שפתחו את העליה הראשונה. כאשר עלו ששת הביל"ויים הראשונים לאניה באודיסה, כתבה להם אולגה, ב־12 ביולי 1882, מכתב שנתפרסם אז ב"המליץ": "...ואתם אחינו לכו בכוחכם זה, ועשו בעד עמכם, עם בוז ושסוי, תחזקנה ידיכם, על ירך לבבכם, היו לבני חיל, חלוצי צבא אחינו ושמכם יהיה לברכה לדור אחרון, כי הגדלתם לעשות בצעדכם הראשון, צאו לכם בעקבות עזרא הסופר, אשר במתי מעט שב מבבל, ואחר היו אחינו לממלכה גדולה, יכלו לגבורי רומא, ולולא פירוד דעותיהם לא בא צר ואויב בשערי ארצנו ולא באנו למצבנו זה". מעט מאוד צעירות ידעו אז עברית כזו, ויכלו לנסח כך את רעיון הפירוד בעם ישראל.

יופיה, פיקחותה ותבונת כפיה של אולגה פתחו בפניה את בתי החברה הגבוהה בפטרבורג, ובין ידידיה הרבים בעיר היו ילי"ג, טיומקין, רובנוב, בני משפחת הברון גינצבורג והמשורר הצלם המומר א. קונסטנטין שפירא, שהיה אחד מצלמי בית הצאר, וכתב לה את השיר "לב אשה עבריה".

כעשר שנים חיתה בפטרבורג והקשר עם הקצין הרוסי נמשך והתעצם. "תמיד כשסיפרה לי על הקשר הזה היתה בוכה", נזכרה צילה שוהם, שבועות ספורים לפני מותה לא־מכבר, בגיל 90. צילה, בת אחותה של פאני (ואחותו של אבשלום פיינברג), היתה הילדה האהובה עליה מילדי המשפחה, ומכיוון שהיו נמצאות שעות רבות יחד, או מכיוון שהיתה זו ילדה קטנה, גילתה לפניה אולגה את ליבה ללא הכחשות. "היו לה

"היו לה ידיים נפלאות, לבנות רכות. כשהיתה נוגעת בידה בידך, או מעבירה אותה על ראשך, נדמה היה לך שהן מקרינות רוך ואהבה"

הרבה רגשות אשמה כשעזבה אותו ועלתה לארץ. היא לא אמרה לו את האמת. סיפרה שבאה רק לביקור ושתחזור לפטרבורג. היא מאוד אהבה אותו. גם הוא אותה. היתה הרבה מספרת לי עליו ותמיד בדמעות. כל מי שבא מפטרבורג היה מוסר לה דרישות שלום ממנו. הוא רצה להתגייר, אבל היא התנגדה. פחדה שאם פעם יפרוץ ריב ביניהם יתפרץ ויקרא לה 'ז'ידובקה'".

את גירסת הז'ידובקה סיפרה אולגה לבת אחיה הקטנה, דור ראשון לעם חופשי בארצנו. האמת היא שפרשת הגיור היתה מסובכת הרבה יותר, כי אז אסור היה ברוסיה לנוצרים להתגייר, וכמו כן אסורים היו נישואי תערובת.

יתכן שבחיר לבה של אולגה היה מצליח להמיר דתו, ויתכן שלא, אך במשפחת הביל"ויים עורר סיפור האהבה הזה דאגה רבה. כולם היו כבר בארץ, לאחר שההורים עלו בעקבות בניהם. ב־1886, נקראה לבוא ליילד את אחת מבנות המשפחה הרחבה (אז היו כבר חלק מבני בלקינד, חנקין ופיינברג קשורים זה בזה), והביקור הפך חיי קבע. לאחר יסורי נפש קשים, וכנראה גם לחצים מצד המשפחה, גרמה זהותה העברית החזקה, להחלטה לשרוף הגשר והקשר ברוסיה ולעלות לארץ.

תחנתה הראשונה היתה בראשון־לציון, שם הכירה את יהושע, בנו של ישראל חנקין. הוא היה כבן 22 או 23, בהיר שיער, נמרץ, רוכב מעולה, חסר שקט. הוא עלה עם בני משפחתו מרוסיה שנים אחדות קודם לכן, והיה חדור רעיונות מהפכניים. אולגה התפעלה מאומץ לבו והתנהגותו של יהושע חנקין וזמן קצר מאוד לאחר שהכירו התארסו, למרות התנגדות הוריו ושתיקת הוריה. היא היתה מבוגרת ממנו ב־12 שנים. "הם קראו לו משיגענער", נזכרה צילה שוהם. "אמרו שלא יהיו לו ילדים, שהיא זקנה בשבילו, אך שום דבר לא עזר. הוא אהב אותה מאוד, והיא השפיעה עליו לגדל שיער חקן כדי שיראה יותר מבוגר. הוא מאוד אהב אותה. מתמיד כשהייתי אצלם ראיתי שהוא מחבק ומנשק אותה. היא היתה יפה מאוד". לדעתה של קרובת משפחה אחרת, זוהר וילבוש, תכדל"א (כתם של נתום וילבוש ושושנה לבית פיינברג), אולגה נישאה ליהושע לאחר שהתפעלה מאומץ לבו (רוחו הסוערת, ולאחר מכן גידלה ובנתה אותו. גם זוהר מרגישה את יופיה של אולגה, שאהבה ללבוש חולצות לבנות והקפידה על אבזמים מיוחדים בחגורה, סיכות מעניינות וצעיפים אדומים.

אולגה ליוותה את יהושע בכל מעשיו ובעיותיו, שהחלו כבר שנה לאחר שעלתה ארצה. איכרי ראשון־לציון העצמאיים (ביניהם משפחות חנקין, פיינברג ובלקינד), מרדו ביהושע אוסוביצקי, נציגו של הברון רוטשילד במושבה, מרד נועז מאוד.

העילה היתה השררה שנהג יהושע אוסוביצקי, ודרישתו לגרש את מיכאל חלפרין מהמושבה. הם התנגדו ואז הביא חיילים תורכיים לדכאם בכוח. משיצא את המושבה לקרוא לחיילים – לא נתנו לו בני המשפחות המורדות לחזור. הברון שלח נציג מיוחד מברלין וביתו אוהרת, שאם האיכרים המורדים לא יחזרו בהם – תופסק לאלתר תמיכתו במושבה. היה חשש שהוא עשוי להפסיק את השקעותיו בשאר המושבות, דבר שפירושו היה הקץ להתחדשות הקישוב בכלל.

(המשך בעמוד הבא)

אולגה ויהושע חנקין בצעירותם (בתמונה המרכזית): היא שיכנעה אותו לגדל זקן כדי לטשטש את פער הגילים ביניהם. למעלה: אולגה ובידה הקורבאץ'. למטה: אולגה הצעירה – אשה יפה ויוצאת דופן.

אולגה ויהושע חנקין בערוב ימיהם. הוא לא האריך ימים אחרי מותה.

(המשך מהעמוד הקודם)

משלחות של אנשי פתח־תקוה, זכרון־יעקב, גדרה ועקרון באו להתחנן אצל איכרי ראשון שלא יכתיבו לברון את מי למנות, ומרוב דאגה תוכננה משלחת לפאריס, אך הנה התברר שהברון החליט לבוא בעצמו לביקור ראשון בארץ מושבותיו, ולבחון את הדברים במו עיניו.

באישון לילה ובסתר, ב־9 במאי 1887, הגיע הברון לראשון־לציון, ובבוקר השכם השמיע באוזני הממרים נאום חריף, ודרש מהאיכרים המורדים לעזוב את המושבה. פיינברג ענה לו: "כל המיליונים שלך לא יספיקו לכך". הברון (שעל־פי רוב ידע לשמור על איפוק), השיב לו: "מבחינתי, אתה חשוב כמת". פיינברג ענה, שברק אצל שערי שמיים והם עדיין לא מסכימים לקבלו. הברון הפסיק את התמיכה בראשון־לציון, ונסע לעקרון, שם הכינו לו קבלת־פנים חגיגית ולבבית, כראוי למושבה צייתנית.

אותו בוקר אירגנה אולגה משלחת נשים לשוחח עם הברונית. המטרה היתה לתאר באוזניה מה גרם להתנהגות האיכרים. היא סיפרה על החלומות, התקוות וההתלהבות של ראשוני הביל"ויים שהפכו למרירות ואכזבה של קשיי האדמה ועויינות השכנים, והסבירה שלמרות ההתפכחות מחלומות אנשים לא איבדו את כבודם העצמי ושאיפת הקיום בכבוד. היא דיברה על לב הברונית אדלאיד שתשפיע על בעלה להעביר את אוסוביצקי למושבה אחרת. וכך היה. אוסוביצקי הועבר לפתח־תקוה ואחר כך לראש־פינה, ותמיכתו של הברון בראשון־לציון נמשכה. מאידך, דיברה אולגה על לבם של בני המשפחות המורדות שכדי להרגיע את האווירה, יעזבו את ראשון־לציון ויתיישבו במקום אחר. תרומתה לסיום המשבר היתה מקורית, אנושית ומכרעת.

אולגה ויהושע עברו ליפו, נחושים בהחלטתם שיש להילחם בשעבור ובתלות. הדרך העיקרית לכך – אך עד אז עדיין לא מקובלת – היתה לקנות קרקעות ולמכרן ליהודים בודדים. הקניה הראשונה, במארס 1890, היתה אדמת דוראן היא רחובות, שטח של כעשרת אלפים דונם שהיו עזובים ונזנחים מאות שנים, והיו רכושו של האפנדי הערבי־נוצרי אלפרד רוק.

אולגה היתה מיילדת בביתו ובבתי עשירים ערבים אחרים ביפו. למעשה היתה המיילדת האירופית הראשונה שם ושמה הלך לפניה כ"חאכימה" גדולה המצילה מקרים קשים. בת אחותה, צילה שוהם, היתה לפעמים מלווה אותה לבתי האפנדים. "הם היו שולחים לה מרכבה מיוחדת , לא סתם עגלה, או איזה דיליז'אנס פתוח. זה היה ח'אנטור עם מושבים וגג עור, ועם רכב מיוחד. הייתי יושבת לידה והיא היתה מספרת לי על חייה ברוסיה, על ילי"ג, על קונסטנטין שפירא ועל הנשים שילדו מחוץ לנישואין. הייתי ממש בעניינים ותמיד ביקשתי שתספר לי עוד ועוד. כל פעם שהייתי באה איתה, השביעה אותי לא לדבר ולא לספר מה ששמענו, וכך עשיתי. היו לה המון מטפחות בבית, כי במשפחות הללו קיבלה מהערבים את שכרה. הם נתנו לה הרבה מטבעות זהב, ואחר־כך היתה נותנת את המטפחות לילדים במשפחה, ושמה להם בתוכן כסף לספרים. כל פעם היתה נותנת לי מטפחת וכה כמה מטבעות. היא אהבה את הסופרים הרוסיים, פושקין, טולסטוי, נקראסוב, והשפיעה עלי ללמוד רוסית".

בביקוריה בבית רוק שמעה אולגה על רצונו למכור את האדמה, כדי להיפטר מתשלום המסים לתורכים, וכך החל להתארגן נושא הקניה. קנית דוראן היתה הרפתקה נועזת, ותיווכה של אולגה – חוליה הכרחית בה. משה סמילנסקי, מוותיקי רחובות, תיאר ש"יהושע יצא בשלום מנסיונו הראשון. לבו רחב אבל גם פחד... הוא רק בן 25 שנה, בלתי מנוסה, ובכיסו אין אף פרוטה – וגאולת דוראן דורשת יותר ממאת אלף פרנק... אפשר מאוד כי אלמלא אולגה ועזרתה המוסרית – לא היה חנקין קופץ הימה".

סמילנסקי היה מראשוני המתיישבים בחדרה, האיזור השני שקנה חנקין בעידוד ובתמיכה הרבה של אולגה. השטח היה גדול פי שלושה מזה של רחובות, הסכום – פי חמישה והצרות פי מאה. איזור הביצות הפיל חללים, רשיונות בניה לא ניתנו. עויינות שבט הרמאיירה היתה אלימה וגרמה לקרבנות בנפש, וחנקין, שהתחייב לנקז תוך שנה אחת את הביצות, לא יכול היה לעמוד בכך מכיוון שהיה פער עצום בין הערכת גודל הביצות לשטחן הממשי, פי כמה וכמה. כשהחלו תושבים צעירים, מבוגרים וילדים למות מקדחת, גברו הטרוניה, הביקורת והמשפטים, ולולא תמיכתה של אולגה, לא היה מעיז להיכנס לרכישות נוספות. בימים הקשים ההם, בשנה הראשונה לקיום חדרה, היתה אולגה מצטרפת אליו לשם, מטפלת בתושבים, מדריכה אותם ומאמצת את רוחם.

עיקר גדולתה של אולגה באה לביטוי בקניה השלישית – אדמת עמק יזרעאל. בראשית 1890 התקשר חנקין עם משפחות סורסוק וטויני בסוריה, לקניית 600 אלף דונם בעמק. לאחר מכן נסע לרוסיה ועניין ברכישה את ועד חובבי ציון. נוצרה אז ברוסיה תנועה המונית של אלפי משפחות שרצו לקנות קרקעות ושהכניסו לשם כך לקופת חובבי ציון את כל חסכונותיהן. בכספים אלה ניתן היה לשלם מקדמה עבור הקניה העצומה, בסך 2.5 מיליון פרנק, או בכסף רוסי – מיליון רובל. זמן קצר לאחר ששילמו מקדמות אלה, אסרה הממשלה התורכית לחלוטין קנית אדמות בידי יהודים, ואף חידשה ביתר תוקף את איסור העליה מרוסיה. חברי האגודות השונות דרשו את כספם, רכישת הקרקעות נעצרה, וחנקין נשאר יחידי במערכה: חייב היה להחזיר את לכל המקדמות שכבר הפקיד אצל בעלי הקרקע והללו סירבו להחזירן. הוא הוכרז כפושט רגל, כל רכושו ורכוש המשפחות הקרובות לו עוקל, הוטל עליו צו עיכוב יציאה מהארץ, והוא היה כה שקוע בחובות ומסובך במשפטים – שפחדו להשאירו לבד בבית.

כתב סמילנסקי: "רדפו את חנקין בגלוי ובסתר, ואף אלה שלא רדפוהו דיברו עליו בביטול ותוך גנאי, אמרו עליו כי פחז הוא כמים, אין בו רגש אחריות, אין לו חוש לדעת מתי והיכן להעצר... היה זמן שחשש לעזוב את הטריטוריה שלו, את ביתו, מפני שכאן לא יכלו לאסור אותו בשל נתינותו הרוסית. הוא שם על עצמו מאסר בית וכמאסר עמדה מצוקה תומרית. הוא לא יכול היה לא לשבת, לא לשכב ולא לעמוד במנוחה. כל הימים, לרבות חלק מהלילות, היה מתהלך בלי הפסק הלוך ושוב בין כתלי חדרו, וקול מצעדי רגליו היה נשמע תמיד בכל חדרי הבית. והילדים, ילדי אחותה של אולגה, שגרו עמה, היו קוראים לו ,הדוד הרופק', והיו מתייראים מפניו".

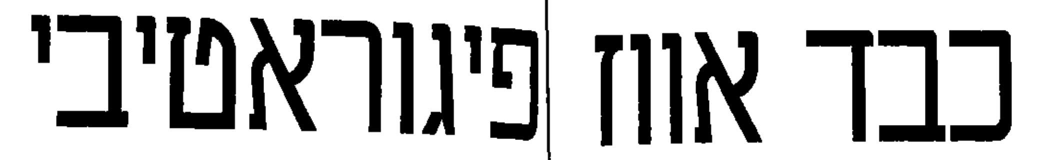
מספרת צילה שוהם: "כשקנה בפעם הראשונה את עמק יזרעאל, לקחו את כל הכספים שהיו במשפחה ונתנו לו. גם כשקנה בפעם השניה. אבי (ישראל פיינברג) עזב את חדרה והתחיל לעבוד כמנהל עבודה בגידול טבק. אבא עבד יום ולילה ואמא היתה הרבה בוכה. חשבה שאני לא רואה ולא יודעת. יהושע היה כמו אריה בכלוב. הוא היה הולך הנה ושוב בבית. נורא פחדתי שיתפרץ. אולגה לא נתנה כמעט לאף זר להיכנס הביתה. היתה שומרת עליו כל הזמן ולא לכל אחד נתנה להיכנס. פחדנו לפתוח שם פה. אולגה אמרה לנו להיות בשקט. כל הזמן שמרה עליו, אבל היתה חייבת לצאת לעבוד, כדי שיהיה משהו לאכול. ואז היתה לוקחת אותי איתה. היא לא פחדה, ואם מישהו ניסה להתנכל לה, היתה מכה אותו בשוט מיוחד שתמיד החזיקה, הקורבאץ'. אבי הביא לה את השוט הזה כשחזר מרוסיה, שוט עשוי רצועת עור וברזל בתוכה".

"אולגה כל הזמן שמרה על יהושע, אבל היתה חייבת לצאת לעבוד, כדי שיהיה מה לאכול. היא לא פחדה ואם מישהו ניסה להתנכל לה, היתה מכה אותו בשוט מיוחד שתמיד החזיקה, הקורבאץ'"

שר שנים היה חנקין מוחרם בישוב, ועד יומו האחרון המשיך לשלם את הסכומים שעליהם התחייב, אולם הוא המשיך בדרכו גם בהיותו בודד, כאשר אולגה היתה היחידה המאמינה, המעודדת והמטפלת בו. היא היתה המשען היחיד בחומר וברוח, וכאשר הטיחו בו ביקורת והשמצות, היתה מחזירה מלחמה שערה. במלחמת העולם הראשונה הלכה אולגה מרצונה לגלות בתורכיה כשיהושע גורש לשם. הם היו ארבע שנים בחוסר כל, וגם שם עבדה במקצועה ורכשה כבוד רב. בין היתר היתה המיילדת של אנה, בתם של מניה וישראל שוחט, שאף הם גורשו לתורכיה: "בתקופה נוראה זו של מחסור ורעב, ילדתי את בתי ואולגה היתה המיילדת. ידיים נפלאות היו לה, לבנות רכות. כשהיתה נוגעת בידה בירך, או מעבירה אותה על ראשך, נדמה היה לך כאילו הן מקרינות רוך ואהבה".

לאחר תום מלחמת העולם הראשונה, בשבעה בספטמבר 1918, חזרו לארץ. המצב המדיני השתנה לחלוטין, בעלי הקרקעות הגדולים ירדו מנכסיהם והיו שקועים בחובות, החקלאות בארץ נחרבה. נוצרו אפשרויות חדשות, וב־1921 ערך יהושע חוזה עם משפחת סורסוק, לרכישת 60 אלף דונם בגוש נוריס. את דמי הקדימה שילם חנקין מהלוואה שקיבל מאחד האפנדים. היתה זו תכנית נועזת מאין כמוה והיחידה שתמכה בו, כתמיד, היתה אולגה. כששמע זאת ד"ר ארתור רופין נדהם, כי קופת הכשרת הישוב היתה ריקה. חנקין חזר לביתו בשברון לב ואמר לאולגה שעשוהו לצחוק, ומוסדות הישוב אינם מבינים את גורל הקניה וחשיבותה. היא הרימה ראשה ואמרה לו: "עשה אתה אותם לצחוק, תראה שהם עוד יתחרטו". וכך היה.

תמיד היה חנקין אומר שעליו לחיות ולעבוד עד גיל שמונים, אך הוא לא האריך ימים אחרי אולגה. היא נפטרה בת 90, באפריל 1942. יהושע חנקין בנה לה אחוזת קבר בצוק סלע הצופה לעמק יזרעאל, ושלוש שנים לאחר מכן הובא אף הוא שם למנוחות.

כבד אווז פיגורטיבי

שנת 1989 תיפתח במוזיאון תל־אביב בחגיגה שאמורה לשלב הנאה ותנית מיצירות אמנות – האוסף הפרטי הגדול והחשוב בעולם של יצירות פיסול ממאה השנים האחרונות, עם הנאה גשמית מיצירות הגסט במיה – אמנות המטבח והשולחן. 30 תורמים ישראליים יסבו במוזיאון בחברת האספן, יהודי מטכסס, ריימונד נאשר, נכדו של מהגר יהודי מרוסיה שהגיע לארה"ב בסוף המאה הקודמת, וסביבם – 80 יצירות מהאוסף המפורסם. כמה הצצות, לפני ■ מאת מנחם תלמי

זו תהיה ארוחה שטרם היתה כמותה – שלושים תורמים ישראליים יסבו במוזיאון תל־אביב אל שלושה שולחנות בחברת האספן היהודי מטכסס ריימונד נאשר וידידיו, כשסביבם 80 יצירות פיסוליות יקרות־ערך כספי ואמנותי.

לאורך כל שולחן תשתרע יריעת בד שיראין בתכול, כחול וסגול, מתקמר ומתעקל כגלי ים. יזרקפו שם גם פמוטי ענק לבנים שבהם יבערו נרות עבי־קוטר. אנשיו של מייקל שטרן, הגבר אשר על טקס ההאכלה, לבושים בשחור הדוק ועטופים בסרטים צבעוניים, יגישו את המנות מעודנות המראה והטעם כשמן הרמקולים התכויים תושמע מוסיקת הרקע והליווי. לכל מנה המוסיקה היאה לה, אותה בחר ומשמיע עמית רונאל, סטודנט לפילוסופיה ולמוסיקה, שקיבל את התפריט שבועות לפני האירוע והתאים לכל אחת מן המנות המופיעות בו את המוסיקה על פי הבנתו ותחושתו.

לארוחה חגיגית־יוקרתית זו מתייחסים בכל כובד הראש האפשרי. על כן קדמה לה ארוחת־טעימה וזוּת־דעת, שקומץ משתתפיה נתבקשו להעיר הערות ולהציע תיקונים ושיפורים.

האיש שמאחורי האוסף

80 הפסלים של ריימונד נאשר שעשו את דרכם מטכסס לאירופה ומשם אלינו, מייצגים 100 שנות פיסול ונחשבים לאוסף הפרטי הגדול והחשוב ביותר בעולם בתחום זה. הצגתם במוזיאון תל־אביב נחשבת, וכצדק, לאחד האירועים התרבותיים הבולטים של השנה. לכבודו של הטייקון היהודי מטכסס, איש עסקים ואיש אקדמיה, אספן ומצנט אמנותי, כמו גם לכבודם של התורמים הנדיבים מישראל, תיערך בראשית החודש הבא הארוחה הבלתי־שיגרתית הנזכרת.

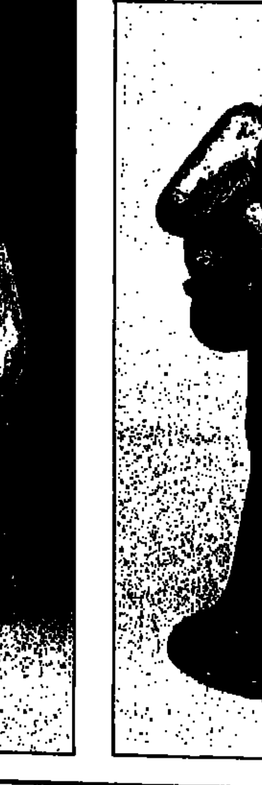
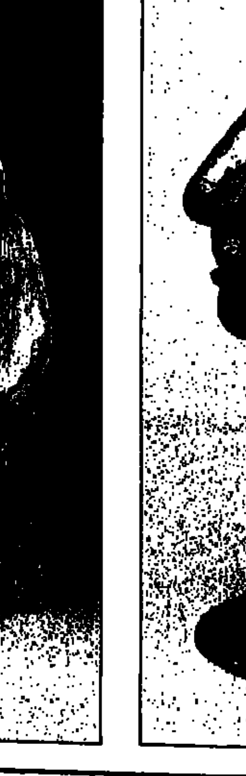
עד שיגיעו בטיסה הפסלים ממקום תצוגתם האחרון בפירנצה ועד שיגישו המלצרים את האוכל לשולחן הטועמים, הבה נשלח הצצה אל היהודי שמאחורי הפסלים – איש שעושרו הוא לא רק אמנותו אלא גם מקור לא אכזב להעשרת אחרים בחוויות תרבותיות־אמנותיות.

ריימונד נאשר, בעליו של הגדול באוספי הפיסול המודרני המצויים כיום בעולם, הוא איש עסקים במיטב שנותיו, שמור היטב, שחקן טניס נלהב, יזם בלתי נלאה של פרוייקטים אורבאניים, עומד בראש קונצרן ענק לנכסי דלא־ניידי בעירו דאלאס, משמש יו"ר מועצת מנהלים של בנק ומה לא. יחד עם כל אלה ועוד הוא מוצא זמן וכוח להיות מעורב בפעילות ציבורית ואקדמאית. במסגרת פעילותו שמחוץ לעסקיו הוא הוצב בזמנו לעמוד בראש פרוייקטים לאומיים שונים של ארה"ב, יצא עם אשתו המנוחה לשליחויות שונות מטעם משרד החוץ האמריקני, לימד תיכנון אורבאני באוניברסיטת הרווארד ועדיין פעיל במוסדות אקדמיה למיניהם. יחד עם כל אלה הוא מעורב בפרוייקטים תרבותיים שונים בעירו דאלאס וחבר בהנהלת המרכז לאמנויות הבמה בבוסטון.

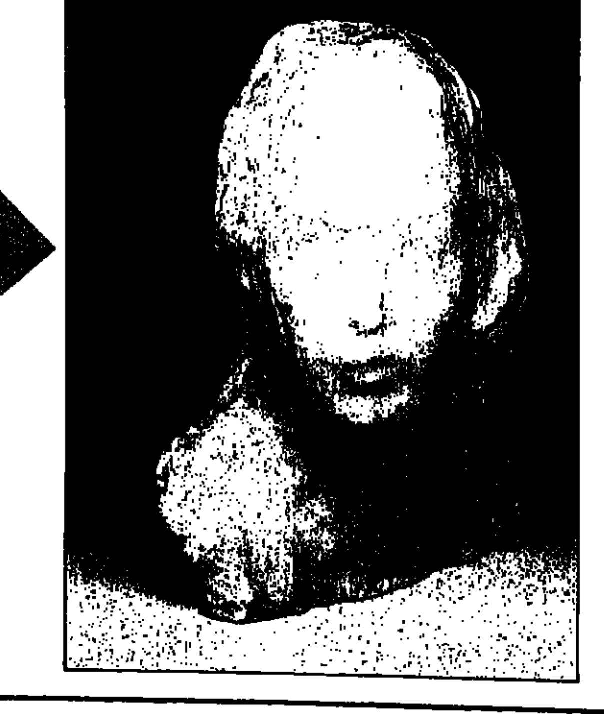
(המשך בעמוד הבא)

רוי ליכטנשטיין
ראש עם צל כחול
קרמיקה, 1965

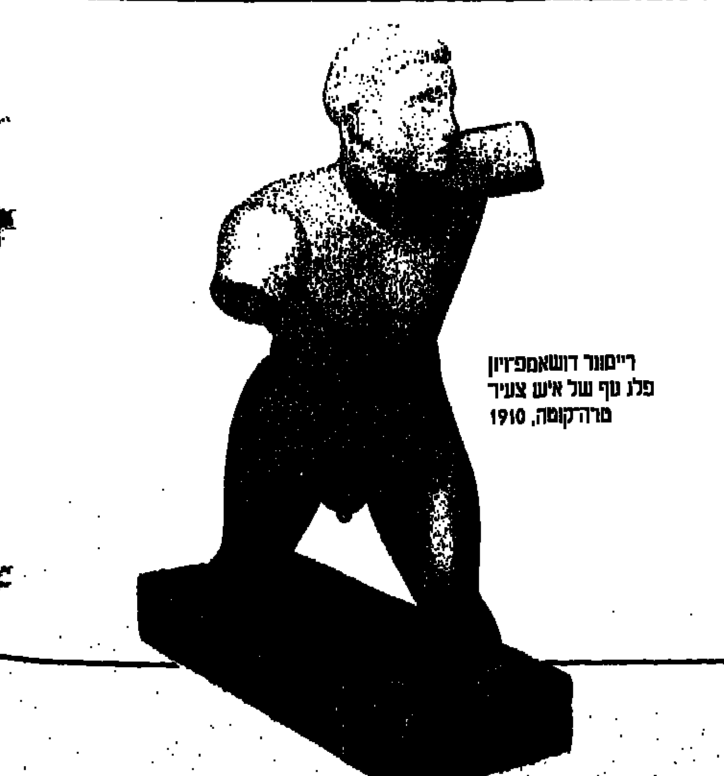

פאבלו פיקאסו
ראש אשה
ברונזה, 32־1931

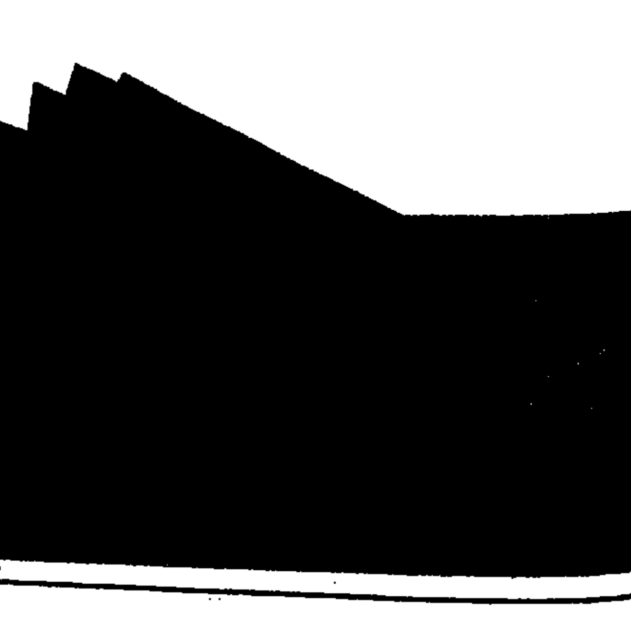

מדארדו רוסו
ראש, שעווה וגבס
1906

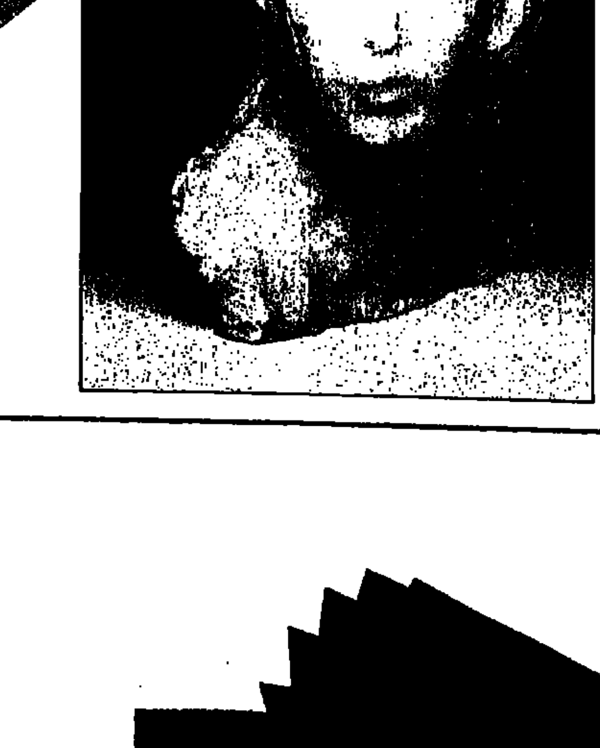
אלברטו ג'יאקומטי
אשה ונציאנית
ברונזה, 1956

ריימונד דושאמפ־ויון
פלג גוף של איש צעיר
טרה־קוטה, 1910

אניש קאפור
חיפוש אחר ההר
עץ וצבע, 1984

חואן מירו
לסיפת הציפור
ברונזה צבועה, 1967

(המשך מהעמוד הקודם)

בית משפחת נאשר שבדאלאס, מוקף גנים וחורשות, משקיף מכל פינותיו לעבר יערות עבותים. כולו מלא שכיות חמדה, כשאמנות פרה־קולומביאנית ניצבת בו אל מול אמנות עכשווית. כדי לשמר את אוסף הפסלים הגדול והיקר מגיע לבית אחת לחצי שנה מומחה מיוחד לאחזקה ושימור, השוהה שם שבועיים, בודק בקפידה את הפסלים, מנקה ומצחצח כל יצירה שבאוסף.

בתשובה לשאלת מראיין האם יש קשר בין עיסוקו בתחום הבנייה לבין אהבתו לפיסול משיב ריימונד נאשר: "בהחלט! פסל – נוגעים בו, מרגישים אותו, רואים אותו, ממקמים אותו. על הפסל להיות מוצב במקום כלשהו, לעמוד בתנאי אקלים משתנים, להעשות חלק מהסביבה".

הפרוייקט הכלכלי הגדול והמפורסם שלו הוא מרכז הקניות הענקי "נורת' פארק" שבדאלאס, המשתרע על פני 800 דונם ונודע בארכיטקטורה המיוחדת שלו ובשילובים האמנותיים במיבנים השונים של הקומפלקס. כמה פסלים מאוספו של ריימונד נאשר מוצבים במקומות שונים ב"נורת' פארק", שם הקים גם, כתרומה, את משכן התיאטרון הרפרטוארי של דאלאס. לפני זמן מה הציב נאשר במרכז הקניות שלו תערוכה מרשימה מיצירותיהם של 24 פסלים. בתקופה בה היתה התערוכה פתוחה ביקרו במרכז הקניות הזה למעלה מ־30 מיליון איש.

תערוכה סובבת עולם

ריימונד נאשר, נכדו של מהגר יהודי מרוסיה שהגיע לארה"ב לאחר הפרעות של סוף המאה הקודמת, שרת בשנות הארבעים כקצין בחיל הים האמריקני. לאחר שחרורו מהצבא סייע לאביו בחנות הבגדים שלו ובערבים למד משפטים. בתקופת לימודיו פגש בסטודנטית יהודיה בשם פטסי רבינוביץ וכעבור זמן נשא אותה לאשה. יחד עם בעלה בנתה פטסי את אוסף הפסלים המפורסם שלהם ושימשה כאוצרת האוסף הידוע כיום כ"מאה שנות פיסול מודרני" – תערוכה יוקרתית סובבת עולם שעברה מדאלאס לוושינגטון, משם למדריד ולפירנצה. זמן מה לפני פתיחת התערוכה נפטרה הגברת נאשר, אך מפעלה נמשך.

"מאה שנות פיסול מודרני" נחשבת לתערוכת הפיסול הגדולה והמקיפה שהתקיימה אי פעם בארץ. משקלם הכולל של שמונים הפסלים מגיע לחמישים טונות, והם מוטסים לכאן במטוסי ג'מבו של "אל־על". הגדולים ורבי־הגוכה שבהם, אלה שאינם נכנסים בשערי המוזיאון, יוצבו ב"פיאצה" שמול הכניסה. אחרים יוצבו באולם הכניסה ובשני אולמות מיוחדים שפונו לצורך זה. בתל־אביב תסיים התערוכה את נדוריה ומכאן תשוב לדאלאס.

סלמון מעושן לצלילי שוברט

כאמור למעלה, האירוע בתל־אביב ייפתח בסעודת ערב ומפוארת במיוחד. וכדי שתהיה זו אנינה, טעימה ומושלמת ככל הניתן, נערכה לפני האירוע עצמו חזרה כללית. כתריסר אמוני לשון, חיך וחוטם הוזמנו לחזרה הגנרלית הזו, שבסופה חיוו דעתם ובהתאם חוללו מייקל שטרן והשף שלו, שמעון בן דוד, את השינויים והתוספות המוצעים – קצת זעפרן למרק העגבניות, מעטה שקדים דליל יותר על כבד האווז, מעט יותר "צבע" לפרטים הגילווים ומעטרים את המנה העיקרית, וכיוצא באלה.

טקס "החזרה הכללית" החל בלגימת יין "סגל" (יקבי "אשקלון") לבן. יינות "בן־עמי" של אותו יקב ילוו את הארוחה בהמשכה. מנה ראשונה – טרין של סלמון מעושן עם צלפים גדולים, ביצי שליו וחזרת לבנה. לאחריה פאנה של כבד אווז, מצופה בשקדים, טובל ברוטב מלון ומעוטר בכדורי מלון. המוסיקה הנלווית – קטע משל שוברט.

אחרי־כן הגיעו שני מרקים. האחד קונסומה עם ג'וליאן של ירקות, כשהמוסיקה המלווה אותו היא קטע על נבל אלקטרוני. השני – מרק עגבניות עם וודקה. המנה העיקרית, בליווי מיקבץ של שירי ג'ז – עגל ממולא בקציץ בשר עגל, תרד וצנובר. לידו, כתוספות, פטריה ממולאה נצל, גבעת אורז לבן וזר גזרים מאודים, קשורים בגבעול בצל ירוק. אחרי שרבט־לימון לטיהור החיך הגיעו המנות האחרונות (לצלילי ואלסים של שטראוס) – צלחת שטוחה־רחבה ועליה אי צף עם רוטב שוקולר ורוטב תות־שדה, מעוטר בפלחי הדר, קיווי ותות־שדה.

עוגיות נחמדות וטעימות (מאפה ידיה של מאיה, אשת השף) וספלון קפה תתמו את הארוחה, שכאמור היתה רק חזרה כללית לקראת הארוחה החגיגית לתורמים שתיערך בד בבד עם פתיחת התערוכה בתחילת החודש הבא במוזיאון תל־אביב, כשהיא שואבת הוד והדר אמנותי משמונים יצירות הפיסול. ולנדבנים ינעם.

אריסטיד מאיול
הלילה
ברונזה, 1902־09

אנרי מאטיס
"מיאר"
ברונזה, 1930

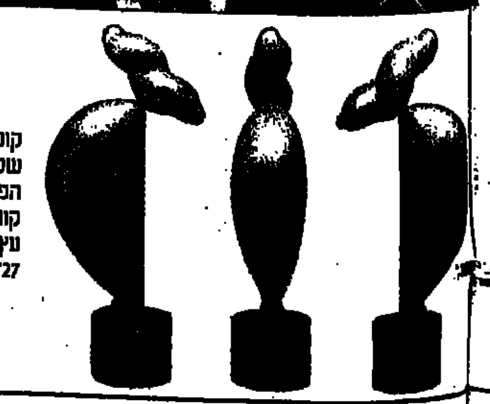

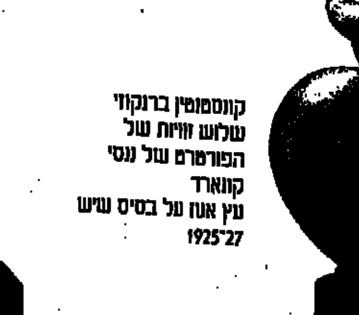

שעת הלחץ. ממתינים
לרכבת התחתית
ברונזה, 1924

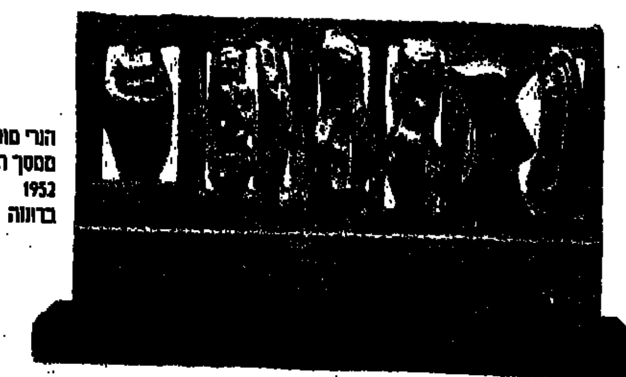
פאבלו פיקאסו
אשה הרה, מהדורה
שנייה
ברונזה, 1950

הכנות לסעודת
התורמים: שולחנות
מחופים בד בתכול, כחול
וסגול, מתקמר ומתעקל
כגלי ים, ומבצע
הסעודה מייקל שטרן
(צילומים: יוסי אלוני).

קונסטנטין ברנקוזי
שלוש זוויות של
הפורטרט של ננסי
קונארד
עץ אגוז על בסיס שיש
1925־27

הנרי מור
מסך החיים והמוות,
1952
ברונזה

מחביאים את הבושה במרתף בבולטימור

מאת עפרה ישועה־ליית', וושינגטון

זה התחיל בהודעה טלפונית שהשאירה דוברת רצ על המזכירה האלקטרונית שלי. מעשה בישראלית צעירה שהתקשרה בחוזה נישואין עם צעיר פלשתיני מעזה, והרתה לו. משפחתה, שגילתה את הפרשה, הרחיקה אותה בכוח מבחיר ליבה. אחרי שמלאו ימים אחדים להעלמותה, צלצל הטלפון בדירתו של הבחור. נערתו אמרה שהיא מתקשרת מארצות הברית, מהעיר בולטימור, לשם הוטסה בניגוד לרצונה על ידי "רבנים".

עתה היא מוחזקת בבית משפחה חרדית בעל־כורחה, טענה, והתחננה לפניו שיזעיק עזרה ויחלץ אותה. היא נמצאת בחודש השמיני להריונה. תינוקה אמור להמסר לאימוץ למשפחה חרדית, שבתמורה משלמת את כל ההוצאות הכרוכות במסע ובשהות בארצות הב־רית. נראה שאיזה שהוא אירגון המתמחה באימוצים כאלה עומד מאחורי הפרשה.

תמר לשם, ראש הלשכה לתלונות הצי־בור של רצ, ממנה קי־בלתי את הפרטים, הודתה שיש נקודות תמוהות מאוד בסיפור־הזה, וקודם כל, מה פי־רוש שהצעירה הובאה "בעל־כורחה" לארה"ב? אילו גילתה התנגדות פעילה כלשהי, איש לא היה יכול להעלותה על מטוס.

פרטים נוספים היו ליורם גיארדין, מתמחה צעיר במשרד עורכת הדין שערך את חוזה הנישואין של ראוד ונעמי (השמות האמיתיים שמורים במערכת, מפני שהשניים פוחדים מזעם משפחתה האדוקה של נעמי), אליו פנה ראוד בהעדרה של עורכת הדין, שיצאה לחופשה. המתמחה שוחח עם נעמי והתרשם מתחינותיה לעזרה. הוא ביקש ממנה לדבר עם בעל הבית בו היא שוהה, מר מנטשל, ושאל מדוע אין מניחים לצעירה לחזור לביתה, לפי בקשתה. נאמר לו שהדבר אינו מעניינו. מאז הקפידו המנטשלים למנוע מנעמי לקבל את שיחות הטלפון של ראוד. תחילה אמרו לו שהיא "כבר לא נמצאת כאן". אחר כך פשוט טרקו בפניו את הטלפון.

התקשרתי למשפחת מנטשל. הצגתי את עצמי והסברתי שאני מנסה לברר מה באמת מצבה של הנערה הישראלית שבביתם. בעבר השני נשמעה המולה רבה (אחר כך התברר שמנוהל שם פעוטון). האשה שענתה לטלפון לא היתה מוכנה לענות לשאלות, אך הכתיבה לי מספר טלפון אחר. "תתקשרי לשם", אמרה באיבה גלויה. "שם ידברו איתך".

במספר החדש ענתה אשה בעלת מבטא ישראלי, שמיד עברה לדבר איתי בעברית צברית צעירה, ובחביבות מרובה. היא הציגה עצמה בשם רחל, אך סירבה למסור שם משפחה. "אין מה לדאוג לנעמי", הבטיחה בשמחה. "היא בידיים יוצאות מן הכלל, אצל משפחה נפלאה. עושים עבורה הכל. יצאנו לקנות לה דברים, אפילו הזמנו מניו יורק את האוכל שהיא אוהבת. יש לה בעיה רצינית מאוד והיא רוצה לצאת מזה, אנחנו עושים הכל כדי לעזור לה.

"הבעיה היחידה שלה, שהיא מתגעגעת מאוד הביתה, רוצה את אמא שלה, וגם זה יסודר. אנחנו נביא את אמא שלה לכאן". לרחל היה פה מפיק מרגליות, ונשימה ארוכה. השיחה נמשכה ונמשכה. אני מצידי הסכמתי שהדברים עושים רושם מצויין, אבל ביקשתי לשמוע אותם גם מפי הנערה עצמה. או לפחות לדעת היכן היא. בשום אופן לא, היתה התשובה. וכי מי אני בכלל, ומה מניעיי רק לפרסם את הסיפור בעתון כדי להזיק לנעמי המסכנה. "אנחנו רוצים להגן עליה מאנשים כמוך".

ומה על הטענה שהבחורה מוחזקת בבית משפחת מנטשל נגד רצונה? רחל הזדעמה. "מי אומר את זה? הערבי הזה השקרן המגעיל הזה אחרי כל מה שעשה לה? או השמאלנים המגעילים האלה, שאוהבים ערבים ומנסים לסדר להם נערות יהודיות"?

לבסוף הפנתה אותי רחל לעורך דין בשם קרל גודמן, שלדבריה מייצג את הנוגעים בדבר. גם השיחה איתו הסתיימה במבוי סתום.

חיפשתי עצות משפטיות. ידיד קישר אותי עם פרופסור הרמן שוורץ מהאוניברסיטה האמריקנית בוושינגטון, מחברו של ספר חדש על זכויות הפרט. בפי כל עורכי הדין היתה תשובה אחת: הנושא נראה מחייב פניה למשטרה, לפחות לבדיקה.

> "לקחו אותי לעשות הפלה, אבל הרופאים לא הסכימו, כי זה כמו להרוג את התינוק, אמרנו מה יש, שיילך לאימוץ, אבל היו צריכים להסתיר אותי עד הלידה שלא יהיה הבושה למשפחה"

ביום ו' שעבר בבוקר דיברתי לראשונה גם עם ראוד. האיש הצעיר, דובר עברית טובה במבטא ערבי בר־לט, נשמע מחונך ומנו־מס מאוד, אך נרגש בצורה קיצונית. הוא סיפר שיומיים קודם דיבר עם נעמי, שסכ־תה כי מחזיקים אותה במחסן. הוא חושש לחייה, טען. הוא רוצה להתאבד. הוא מוכן לעשות הכל: במשטרה בישראל כבר היה. הוא ישכור עורך דין, יבוא בעצמו לאמריקה.

פרופסור שוורץ התנדב לעשות את הפניה הראשונה לשוטרים בעצמו. הוא בחר להתקשר לתחנת המשטרה של צפון־מערב בולטימור, איזור הידוע בריכוז הגבוה של יהודים חרדים. זו היתה קליעת בול: את נעמי מצאנו במרחק של קילומטר וחצי מאותה תחנה. שוורץ הודיע שהשוטר סטייסיק ממחלקת החקירות בתחנת רייסטרסטאון רוד מוכן לנסות לרדת לשורש הבעיה, אך זאת בתנאי שאתייצב בעצמי בתחנה שלו לספר מה ידוע לי ולמסור את כל הנתונים.

רייסטרסטאון רוד הוא אחד מאותם אזורים אורבאניים אמריקניים, שכיעורם אינו ניתן לתיאור במילים: קילומטרים של בתי עסק דמויי מחסנים ומגרשי מכוניות. איזור "גרוע ביותר" במה שנוגע לפשיעה אלימה, אמר השוטר סטייסיק, איש צעיר בבגדי ג'ינס כחולים מפוספסים, צולע מעט בעקבות פציעה מהמרדף האחרון אחרי סוחרי סמים.

סטייסיק הזמין אותנו לשיחה בחדר המפות של התחנה. מהר מאוד התברר שהוא אינו מתייחס לסיפור כאל חקירה רגילה. אט אט התמלא החדר הגדול בנציגי הזרועות השונות של שלטון החוק ובעשן הסיגריות שלהם. המבצע שעליו ניצח סטייסיק בסבלנות ובהומור היה יכול להיות שיעור לדוגמה בפעולה המסובכת של "השיטה האמריקנית".

מהסניף המקומי הצטרף סרג'נט מקולם, בלש ממחלקת החקירות. מהמטפדה הראשית הוזעק הקצין פלגריני, איש המחלקה לפשעים חמורים. בגלל האופי הבינלאומי של המקרה הוזמנו חוקרי אף.בי.איי, הבולשת הפדרלית. רב סרן הארפר, מפקד התחנה ענק המידות, נכנס מפעם לפעם להעיף עין משגיחה ולהציע הצעות נוספות. מחלקת ההגירה שיגרה חוקרים בכירים משום שמדובר היה באזרחית זרה שהסטאטוס של שהייתה בארה"ב טעון בדיקה. נציג מחלקת ההגירה לא אהב כלל את הרעיון שבחורות בעלות נתינות זרה מגיעות לארצו כדי ללדת תינוקות ההופכים מיד לאמריקנים. "זו אינה מטרה לגיטימית שעבורה מוציאים אשרת תייר".

כל אחד מהבאים קיבל תדרוך שכלל תיאור מפורט של הפרשה מפי סטייסיק. לאחר מכן התבקשתי גם אני לענות שוב על השאלות שאותן שאל השוטר הראשון, ולהציג את תעודותי. התהליך היה איטי, מתיש, ודי מעצבן. אבל כאשר יצאנו, סוף סוף, אל בית משפחת מנטשל, כל אחד מן הבאים ידע בדיוק מה הוא מחפש שם.

מאחר שהיו בידי רק מספרי טלפון, החלו השוטרים באיתור כתובות. כתובתה של רחל התגלתה בקלות: מספר הטלפון היה של הרב אברהם שלוסברג, מגלו דרייב מספר 3835. לא הרחק מהתחנה. לעומת זאת הסתבר כי הטלפון של משפחת מנטשל, שם סביר היה להניח שנעמי נמצאת, הוא חסוי וסודי. שלטונות ההגירה והאף.בי.איי. חדרו מבעד למעטה הסודיות ודקות ספורות אחרי שקיעת השמש, בארבע וחצי אחר הצהריים של יום שישי, התברר היכן אפשר למצוא את המנטשלים: קלארקס ליין מספר 3802, בלוקים ספורים מהמקום שבו נמצאנו.

לרווחתי, היו השוטרים ערים מאוד לבעיה העדינה שבצורך למנוע חילול שבת. הפרעה למשפחה אחרי כניסת היום הקדוש היתה גורמת למבוכה גדולה, ביחוד אם יתברר שנעמי אינה נמצאת שם כלל, או לחילופין, שהיא מרוצה. אל חבורת החוקרים באזרחי צורפו שוטרים במדים כדי להבהיר את הרושם הרשמי של הביקור.

צו חיפוש, למיטב ידיעתי, לא היה לאיש מהם. "ואם יסתירו אותה? תהיתי. "אם היא שם, אנחנו כבר נמצא אותה", אמר הקצין פלגריני.

הבית שאליו הגענו היה חשוך. אחר כך למדתי, שהגענו דקה לאחר שנותק החשמל לקראת המעבר להפעלת "שעון השבת". הדלת נפתחה בפני לובשי המדים, שנכנסו מיד פנימה ופינו את הדרך לחבורת לובשי האזרחי. לפני שיכלו בעלי הבית הנדהמים לפצות פה, החוקרים כבר הקיפו את שני החדרים והמטבח שבקומה הראשונה. מישהו הסביר לאליוט מנטשל, איש צנום ונוח למראה, שהאורחים רוצים לדעת אם אמנם יש כאן נערה מישראל.

חסיה מנטשל, אשה גדולת קומה בשביס ומשקפיים, דרשה לדעת מי הנוכחים, והאם כולם אמנם שוטרים בחבורה שמנתה כ־11 איש. אני הוצגתי כעתונאית שהתבקשה לשמש כמתורגמנית. מר מנטשל הודיע שלפני שיענה לשאלה כלשהי הוא רוצה להתייעץ עם עורך דינו בטלפון. זו זכותו, אמרו השוטרים. המכשיר הובא לשקע במטבח. מישהו חייג, מישהו דיבר. המנטשלים התלוננו שתוך דקות ספורות תיכנס השבת, ואין באפשרותם לנהל את כל השיחות הדרושות. תינוקות זחלו על השטיח בבית המוזנח. במטבח שררה מהפכה. זוג אורחים שנקלעו במקרה למקום הגבירו את הצפיפות. האווירה היתה מתוחה ומאוד בלתי נעימה. וחסיה מנטשל כיוונה כלפי מספר הערות בלתי מחמיאות.

ואז יצא הקצין פלגריני בנאום קצר ומשכנע. "ראו נא רבותי", אמר הקצין, "אנחנו נמצאים, אחרי הכל, באמריקה, בדמוקרטיה, שבה אין רוצים לפגוע בזכויותיו של איש, ותפקידנו אינו לרדוף אלא לעזור. איננו מעלים שום האשמות נגד שום אדם. האם לא יהיה זה אפשרי לפתור את הבעיה בצורה ידידותית, להרשות לנו לשוחח עם הגברת הצעירה, ואם נשתכנע שהיא נמצאת כאן מרצונה, ומבקשת להישאר, נבקש סליחה ונניח לכם מהר ככל האפשר".

מר מנטשל, איש שכל חזותו אומרת שלום ושבת שלום, לא היה זקוק לתמריץ נוסף. "בסדר גמור", אמר, לפני שאשתו יכלה לתת הוראה כלשהי. הוא ניגש לדלת המרתף המובילה מן המטבח, ירד לחשיכה ששררה שם ומיד חזר.

בעקבותיו היא הגיעה: קטנת קומה, שחומה, מתולתלת, בחולצת פלנל ורודה, וכרסה בין שיניה. היא טיפסה במדרגות התלולות תוך יבבות בכי. תמונה שכאילו יצאה מרומן של דיקנס. חבורת הגברים הקשוחים לטשה מבטים עם תערובת של כעס, השתתפות בצער, וסיפוק רב.

לפני שמישהו הספיק לדבר עם הבחורה, נתחבה בידיה שפופרת הטלפון והוצמדה לאוזנה. היא האזינה, ואחר כך התרחקה מהטלפון והסתכלה סביבה באובדן עצות מעורר רחמים.

"תשאלי אותה אם היא רוצה להישאר כאן או לבוא איתנו", ביקש ממני סטייסיק. "דאוד, אני רוצה לדבר עם דאוד", לחשה האשה הקטנה. "אי אפשר שהעתונאית תתרגם, היא משוחדת ברעתה", כעסה חסיה מנטשל. "הבחורה לא במצב לצאת מן הבית. היא בהריון ועומדת ללדת. יש לה כאבים. אפילו הבאנו במיוחד אחות", טענה, והצביעה על האשה השניה, בשביס וסינר. "כל כמה זמן באים הכאבים"? שאלה האשה בסינר את נעמי (שמעולם לא התלוננה על צירים, כפי שאמרה לי אחר כך).

פלגריני אחז בנערה והוביל לחדר הסמוך, שם התאפשר לי לדבר איתה ללא נוכחותם של בעלי הבית. היא היתה מבולבלת לחלוטין. "דאוד שלח אותכם"? חזרה ושאלה. קשה היה להבין אם היא סבורה שעליה להישאר בבית הזה, כמו שטענה הגברת מנטשל, או שהיא רוצה לצאת משם. "רק תתנו לי לדבר בטלפון עם דאוד, נשמע מה הוא אומר", חזרה ואמרה. חסיה מנטשל אמרה שאי אפשר, השבת כבר נכנסת. השוטרים אמרו שאפשר לצלצל מתחנת המשטרה. נעמי אמרה שאם כך, היא רוצה ללכת לתחנה. מר מנטשל הביא את המעיל שלה ואת דרכונה. שבת המלכה שנחתה על בולטימור הטילה בינתיים מעצר בית ודממה טלפונית על המנטשלים ושאר עוזריהם בעיר. אילו רצינו, לא יכולנו לתכנן רגע נוח יותר להוצאתה משם של הצעירה.

נאמנים להבטחתם לחסיה מנטשל, לא הרשו לי השוטרים להיות נוכחת בחקירה הארוכה של נעמי, באמצעות מתורגמן רשמי. עם סיומה, תחושת ההקלה בחדר המפות היתה גלויה. נעמי הודתה שהובאה לארה"ב תחת לחץ משפחתי – אך לא בכוח. את מארחיה היא הגדירה כ"אנשים טובים" שהתכוונו לטובה. הם גם אמרו לה ש"הדלת פתוחה" והיא יכולה לצאת וללכת בכל עת שתרצה. הם רק לא היו מוכנים לעזור לה להסתלק כדרך שהביאו אותה לביתם, או להניח לה לדבר בטלפון עם אנשים שלא היו לרוחם. זה שהיא לא ידעה היכן היא נמצאת, אינה דוברת אף מילה באנגלית, ולא היתה פרוטה בכיסה, היתה הבעיה שלה.

חזרנו לבית בקלארקס ליין על מנת לאסוף את חפציה של נעמי. חסיה ואליוט מנטשל לא נראו מאושרים לגלות את השוטר דוגלאס מתדפק בדלת. "בעקבות הבדיקה לא יועלו כל האשמות נגד שום אדם", אמר השוטר בתקיפות. "הגברת עם זאת אינה מעוניינת לחזור לכאן, ובאתי לקחת את בגדיה".

"בסדר גמור", מיהר מר מנטשל לומר בהפגנת אי־איכפתיות. לחסיה מנטשל, כרגיל, היתה המילה האחרונה. היא כוונה אלי.

"את הסתלקי מכאן, אינני חייבת לסבול אותך בביתי", אמרה בשנאה. הסתובבתי על עקבי ויצאתי מהבית. קללותיה של האשה הגדולה רדפו אותי בעברית אשכנזית ברורה: "... ואני אשמח מאוד לקבל טלפון מחר שהמטוס שלך התפוצץ"!

"איזה אנשים", נאנח דוגלאס, שהביא איתו את שני הצרורות הקטנים של נעמי. אני, למזלי, לא טסתי למחרת לשום מקום. ■

דאוד יגיד לנעמי מה לעשות. מונולוג.

"כששמעתי את הדפיקה בדלת וראיתי איך כולם נבהלים, ידעתי תיכף שבאו האנשים שדאוד שלח להוציא אותי. ידעתי כל הזמן שהוא יצליח, תמיד הוא הצליח לסדר ולהגיע אלי.

"אבל האשה, חסיה, אמרה לי לרדת מהר למרתף, כי באה משטרה. לא ידעתי מה לעשות, פחדתי שאולי השוטרים רק ייעצרו בדלת ולא יגיעו לראות אותי במטבח, ואז אחרי שהם היו הולכים היא היתה צועקת עלי. ירדתי למרתף והיה שם לגמרי חושך. פחדתי, עמדתי בפינה עד שהאיש מנטשל קרא לי לעלות. תיכף ידעתי שדאוד שלח אתכם. גם כשהמשפחה שלי שלחה אותי לחולון, לדודה, ושמרו עלי שאני לא אלך אליו, הוא לבד גילה איפה אני, עקב אחרי אבא שלי, וקרא לי, פתאום צץ הראש שלו דרך החלון. הייתי יורדת לדבר איתו והדודה תמיד באה איתי. אז היינו עומדים ומדברים, שעות, בכביש. הדודה לא נתנה לי להיות לבד איתו.

"הכרתי אותו במפעל. הוא היה מנהל עבודה, הכל הוא ידע. הוא עובד כמו שד. היינו מדברים, בדרך הביתה. אחר כך הוא היה כל בוקר עובר על יד הבית שלי, והייתי רואה אותו בדרך לעבודה, הוא היה מחכה לי בתחנת אוטובוס, והיינו נוסעים ביחד לעבודה. או שהיינו יושבים אחרי העבודה בספסל על יד הפרדס, איפה שאני גרה. ורק מדברים, שעות שעות אנחנו מדברים.

"הוא כזה בחור מצויין. הלוואי שהייתי פוגשת יהודי שהיה כמוהו, אבל תמיד הוא הי עם יהודים. בכלל הוא היה צריך להיוולד יהודי. כשהתחילו בבלגן והאבנים בעזה, דאוד הפסיק לנסוע לשם, זה לא עניין אותו. אפילו דוד שלי, שהתערב והוא מה שעשה את כל הבלגן הזה, אמר שזה נכון, הוא בכלל לא כמו ערבי, היה מדבר איתו. אח שלי הקטן הכיר אותו מהעבודה במפעל, והיה חבר שלו. היינו הולכים אצלו בערב ביחד. כשאח שלי התגייס, דאוד קנה לו מתנה נהדרת, ביותר ממאה שקל, כל הדברים של קוסמטיקה שגבר צריך. הוא בכלל בזבזן כזה.

"הוא חסך וחסך כסף בשביל העורכי־דין, לחוזה נישואין. מאיפה בן אדם כמוהו יודע את כל הדברים האלה, וללכת לשולמית אלוני? הכל הוא יודע. החוזה עלה שבע מאות דולר, או אולי אלפיים שקל. אני לא כל כך רציתי את החוזה. רציתי שהוא יתגייר, שיהיו נישואים כמו שצריך, עם חופה ועם רב. אני אוכלת רק כשר, ועד עכשיו אף פעם לא נסעתי בשבת. בבחירות הצבעתי ש"ס, אמרו לי שצריך.

"גרתי כל הזמן אצל ההורים, אבל הייתי הולכת אליו, או שהיינו נפגשים אצל חברים. כל החברים שלו יהודים. לא ידעתי שאני בהריון. אבל כשגילו את זה, בסוף, זה כבר היה מאוחר. אמא שלי ודודה שלי לקחו אותי לקריה לעשות הפלה, אבל הרופאים אמרו שזה כבר תינוק גדול ולא הסכימו, כי זה כמו להרוג אותו, אמרנו מה יש, שיילך לאימוץ, אבל היו צריכים להסתיר אותי עד הלידה, שלא יהיה הבושה למשפחה. והבטיחו לי, שאחרי זה דאוד יכול להתגייר, ויקראו לו דוד, והכל יהיה בסדר ונתחתן.

"אבל לא הסכימו שאני אפגוש אותו, ולקחו אותי לחולון. לקחו אותי גם לרב אחד, תימני, שעושה כישופים, בנתניה. כי חשבו שדאוד עשה עלי כישוף, אחרת הם לא הבינו למה תמיד אני כל הזמן בוכה ורוצה ללכת אליו. הרב הזה כתב מילים על נייר וסיבב על חוט, ואחרי שראה כמה שזה מסתובב ואמר: זהו, זה מהשמים, בין אלה אי אפשר להפריד. אפילו אם תקחו אותה לאמריקה לא תפרידו ביניהם, הם נולדו להיות ביחד. עובדה שהרב ההוא צדק, והנה דאוד גם באמריקה מצא אותי. והוא גם אמר שאין דבר שהוא ערבי, כי יש ערבים שהם יותר טובים מיהודים, אבל העיקר שהוא יתגייר.

"כשסיפרתי את זה לרב בבני ברק, שגם כן לקחו אותי אליו, הוא אמר שהוא לא מבין איך רב יכול להגיד כזה דבר. ההוא לא היה רב של כישופים ושום דבר, הוא רק רצה לעזור למשפחה שלי איתי. הם אמרו שאו שאני אלך למושב, ללדת, או לאמריקה. וסידרו לי פספורט. אני הלכתי למשרד הפנים בשביל הפספורט, אבל לא רציתי לנסוע. עד הרגע האחרון הייתי בוכה ואומרת שלא רוצה לנסוע, אבל אמרו לי שאין לי ברירה, אני מוכרחה. וגם הבטיחו שאחרי שייצא התינוק, הכל יהיה בסדר.

"הרבנים ברגע האחרון אמרו שאין אפשרות במושב, צריך באמריקה. אמרו שיקחו אותי לפנימיה בניו יורק, עם הרבה בנות ישראליות, שזה דבר רגיל שהולכות ללדת שם והתינוקות נשארים שם. אבל רק בנות דתיות לוקחים, רק ממשפחות דתיות. אמרו שאני יכולת שם לעבוד, ולהרוויח כסף, ולהשאר קצת זמן אחרי שהתינוק יוולד.

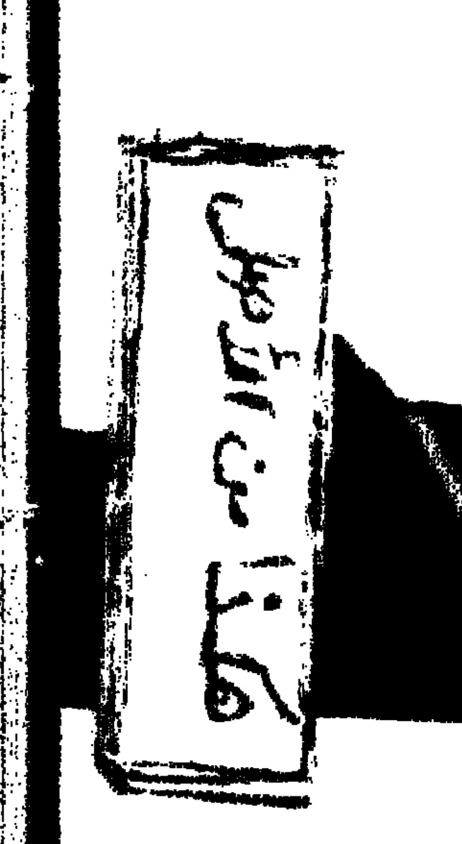
"בכל זאת בכיתי ולא רציתי, אפילו בשדה, בגלל זה לקחתי רק תיק קטן כזה עם מעט דברים. לא יכולתי אבל להתנגד, כי אמרו שאין לי ברירה. הרב שלקח אותי קראו לו ואלס. הוא רק נסע איתי עד ניו יורק, לא ישב איתי במטוס ולא דיבר איתי. כשהגענו לניו יורק בא האיש הזה כץ, שאמר שהוא לוקח אותי לבולטימור, למשפחה. ואלס נסע משם לארץ אחרת.

"אמרתי מה פתאום בולטימור, ומה עם הפנימיה. דיברתי עם ההורים שלי בטלפון ציבורי בניו יורק וגם הם לא הבינו מה פתאום, וכבר אז הבנתי שמשהו לא בסדר. אבל כץ אמר שזהו זה, ואני אתרגל והם אנשים טובים. וכשבאתי לשם תיכף לא מצא חן בעיני. היה יום ששי ושמו אותי בחדר של הילדים, ואמרו שאין מה לעשות, כי שבת, ועד שתצא שבת לא יוציאו אותי. וכבר במוצאי שבת הייתי בוכה ואומרת שאני רוצה הביתה. הם נתנו לי אחר כך את החדר למעלה, מתחת לגג, שקודם היה מחסן עם חבילות, והייתי פוחדת שם נורא, בחושך. בבית היה לה גנון ותמיד צעקות של תינוקות ולכלוך.

"כץ היה מצלצל כל פעם שעשיתי בעיות. הוא עשה לי שטיפת מוח. הוא גם היה בקשר עם הרב בבני ברק שהיה קשור למשפחה שלי. היו אומרים לי, מה שאת רוצה נביא לך, נקנה לך. אבל כשהייתי אומרת שאני רוצה הביתה, היה אומר לי כץ שאין לי ברירה. הוא אמר למי את רוצה שמו וכולם, גם רחל שלוסברג, שהיתה מדברת איתי היתה אומרת לי שאני צריכה את דאוד לשכוח. הצלחתי להתקשר לדאוד כי אמרתי להם שאני מתקשרת לאח שלי. דוד שלי אמר לי שהכל ישלמו, את הטלפונים והכל, כי הם בסוף מרוויחים עלי כסף, עם התינוק. רק כשדאוד צלצל ודיבר עם מנטשל הם הבינו, ומאז היו סוגרים לדאוד את הטלפון או שהיו בכלל מנתקים את הטלפון ושמים אותו על הפריג'ידר.

"אמרתי לכץ שאני אלך למשטרה והוא אמר: בבקשה, תלכי, הדלת פתוחה. אבל פחדתי לצאת לבד, לא ידעתי מה לעשות ואני לא מבינה בכלל אנגלית. ובלי כסף, ולא ידעתי איפה אני. היה קר וירד שלג יום אחד.

"וכששמעתי את השוטרים וידעתי שבאו האנשים שדאוד שלח, כי ידעתי שהוא ישלח אותכם, כבר לא ידעתי מה לעשות. שמעתי מדברים, במרתף, ואחר כך מנטשל בא וקרא לי לעלות, ותיכף שמו לי ביד את הטלפון, וכץ היה על הקו. הם אמרו לשוטרים שזה עורך דין, לוייר, אני הבנתי את זה, אבל זה היה כץ, והוא אמר לי, בטון כזה, שאני לא אתווכח: 'עכשיו תגידי להם שהכל בסדר. אנחנו לא משחקים יותר משחקים, את שומעת'? אבל אני חשבתי, אם אני אדבר עם דאוד אז הוא יגיד לי ללכת איתכם, בשביל זה אמרתי שאני רק רוצה לדבר עם דאוד בטלפון, כי ידעתי שהוא מחכה והוא יגיד לי מה לעשות".

משהו: *אם אתה לא מסוגל להחליט בין שתי אפשרויות, עשה עץ או פלי, ואז לא תהיה מבסוט ממה שיצא ותדע בדיוק מה אתה רוצה.*

שיחות עם אש"ף בסיציליה

הפלשתיני אמר מעל הבמה: "וכל מה שאנחנו רוצים זו מולדת וזכויות, כמו לכל עם אחר". והאולם סער במחיאות כפיים כמו אחרי קאמבק של כוורת. אני ישבתי ואמרתי לעצמי: מה הסיציליאנים האלה מבינים? כלום. הם לא יודעים שום דבר. הם חושבים שהפלשתינים הם עם ללא מולדת, ולכן צדק יעשה אם תינתן להם מולדת, ויבוא שלום. הרגשתי ממש כמו בקרב קהל ישראלי. וחיכיתי לתורי לדבר, ולומר את דברי, שאינם מתואמים עם תא מבקרי התיאטרון.

•

בכבישים הצרים של שפיץ סיציליה הנידח ביותר, רחוק מן הבית וקרוב למאפיה ולתוניס או לוב, לבחירתך, יש שני כפרים ששם האחד פוג'וריאלה ושם השני סאלאפארוטה, ולידם עיירה ששמה קאסטלווטרנו. אם אתם לא מצליחים להגות שמות אלה אין טעם להתאמץ. אפילו תושבי כפר אחד לא זוכרים את שם הכפר השני, וכך אכן אמרה סיציליאנית אחת מהכפר השכן: "זו פעם ראשונה שאני בסאלאפארוטה". מה עושה שם עבדכם? משתתף ביום השלום.

•

הם הזמינו אותי, ובאתי. למה? לא ברור לי. אולי חשבתי לראות את סיציליה, רעיון משונה, כיוון שאך ירדתי מן המטוס בפאלרמו, הוסעתי, בליווי משטרה, כיאה למי שגזר דין מוות על ראשו, והוכנסתי לאולם במרכז אחד הכפרים. זה היה היום הראשון, בו סיפרתי לסיציליאנים המומים מה זו ישראל, מה גורלה, ומה מקיף אותה, והבטחתי להם שהשלום קרוב לבוא. אין אנו רחוקים מן השלום אלא מהלך שתי דקות בלבד, שהוא הזמן הדרוש לנשיא סוריה לקחת עט ולחתום על חוזה השלום עם ישראל שמונח על שולחנו, וכו הצד של ישראל כבר חתום.

אולי הם הבינו אותי, אולי לא. בכל אופן, כל שני הכפרים והוריהם היו שם, מרימים אל על כרזות המכריזות באומץ שהשלום הוא דבר טוב, והסמים הם דבר רע. צריך גם לומר שתהלוכה הם קיימו בכפר לקראתי ובה נישאו דגלי כל האומות ודגל ישראל בראש, מראה שחימם את ליבי. הם היו בהחלט מאוד אריבים, כמיטב הקורטזיה הסיציליאנית. בשום אופן לא הצלחתי להיכנס בשום דלת אחרי מי מהם, אבל בהגיע תור השאלות שאלה ילדה אחת מן הכתב: "למה אתם לא יכולים לחיות בשלום עם הפלשתינים?" והאולם געש במחיאות כפיים, עד שחשבתי לי לרגע שאולי בכל זאת הם לא מבינים מה שאני אומר. כמו בארץ, כאמור.

אחר כך שתלתי עץ זית בטקס מצולם כדבעי. הייתי בהחלט אירוע בכפרים הסיציליאנים הרחוקים, אבל העיקר עוד צריך היה לבוא, מחר. יום הפגישה עם אש"ף.

•

מאז ומתמיד הייתי ואהיה בעד שיחות עם אש"ף, לכן לא הבנתי את האזהרה של הסיציליאנים אשר הזמינוני לאמור: יהיה שם גם יו"ר איגוד הסטודנטים הפלשתינים. האם תבוא?

למה לא לדבר אליו, אני לא מבין? למה לא לומר לו כי מוטב לחדול ללחום בנו, ולהפסיק להרוג ברימונים קהל במדרחוב בחיפה? למה לא לומר לו שהגיע הזמן, למען השלום, אחרי שאש"ף כבר הכיר בישראל, שאש"ף גם יכיר בפלשתינים, ויעזור להם להשתקם, ולחיות חיים טובים יפים ובריאים. מה רע יכול לצאת מזה שנדבר איתם? אולי. טוב. אולי ישתכנע, אולי יבוש. ואולי נוכל כך להתקדם לשלב השיחות הבא בינינו לבין הפלשתינים ומדינות ערב, דהיינו משא ומתן על גובה הפיצויים שהם צריכים לשלם לנו על ארבעים שנות רדיפות.

זה מה שהתכוונתי לומר לו, למען השלום, וחוץ מזה, החלטתי, אני גם אחבק ואנשק אותו.

בא לי. מדוע שהקהל, למרות סיציליאניותו הנידחת, לא יראה את האמת, דהיינו שאנחנו משתוקקים לחיות בשלום עם הפלשתינים? לא ידעתי עוד איך זה יהיה, אבל מהלכי החיבוק תוכננו במוחי. בקריאה נרגשת אזעק: "הבה נחתום עכשיו ומיד על הסכם שלום!", ואושיט אליו את זרועותי השריריות למחצה. או, אולי, אומר לו: "די להרוג בנו ואז לא נהרוג בכם, ולא נדע עוד דאבה ולא יהיו אמהות שכולות, ויחד נפריח את המידבר" – ואשקהו על שתי לחייו.

הוא אשר תיכננתי כה וכה, וכל מי שמקל ראש בתיכנוני מוטב לו שיישמר. אני עושה מה שאני מתכנן.

ובאמת עשיתי.

אלא שהוא הקדים וחיבק אותי קודם.

וכך זה היה: לפני תחילת אירועי השלום, בעודי לוחץ ידיים ואומר "עונג גדול לי", הופיע מישהו שמיד זיהיתי שאחי הוא: הפלשתיני. בטרם אגמגם הוא כבר הושיט לי את ידו.

הוא לומד ארכיטקטורה בפאלרמו מזה שבע שנים, וזמן מעט ארוך להיות סטודנט, אבל לא אם יש לך עיסוקים אחרים. פיטפטנו כטבעיות, והצלם העקש שנחזור על לחיצת היד, אז פיטפטנו עוד קצת לא כטבעיות.

אחר־כך התחילו אירועי יום השלום. זה היה טקס ארוך מאוד ובו שובצו אלפי קטעים שתלמידי התיכון הסיציליאנים הכינו, וגם נאומי כל המי ומי של האיזור.

תורו לדבר היה ראשון, ועל כך אני מודה למארחי. הוא עלה לבמה, בלי כאפיה, ועל כך אני מודה לו.

במלים חמות הוא אמר את דבריו שאין טעם לחזור עליהם באוזני קוראי במדור זה כי הם קוראים אותם בכל שאר המדורים.

אחרי שהוא ירד, ובשוך מחיאות הכפיים הוולקניות, הוא השחיל מבט שואל אלי. חייכתי לברכה והוא חייך חזרה.

בהפרש של כמה וכמה קטעי דיקלום ומסכתות־שלום עליתי אני. לא אחזור על מה שאמרתי, כי אין זה נאה שאצטט את עצמי, מה גם שאם אחזור על מה שאמרתי, אמצא את עצמי – במקום מגיע להסכמה עם פלשתינים – נכנס לוויכוח עם יהודים. גמרתי את דברי וירדתי.

כשהתיישבתי במקומי לא עמדתי בפיתוי להשחיל מבט אליו. עכשיו הוא חייך לי לעירוד.

לסוף האירועים שמרו את הנכבדה שבמוזמנים: שרת התרבות. היא עלתה, דיברה את אשר דיברה ואז הזמינה את הפלשתיני, בבקשה, (ופנתה אלי) ואת הישראלי (ופנתה אליו) לעלות לבמה.

קיפצנו שמה. היא אימצה אותנו משני צדיה, ומה היה יותר תיאטרלי עכשיו מאשר אושיט לו יד. כן עשיתי, והוא – שלא רצה להפסיד בקרב האצילות הזה – מיהר וחיבק אותי.

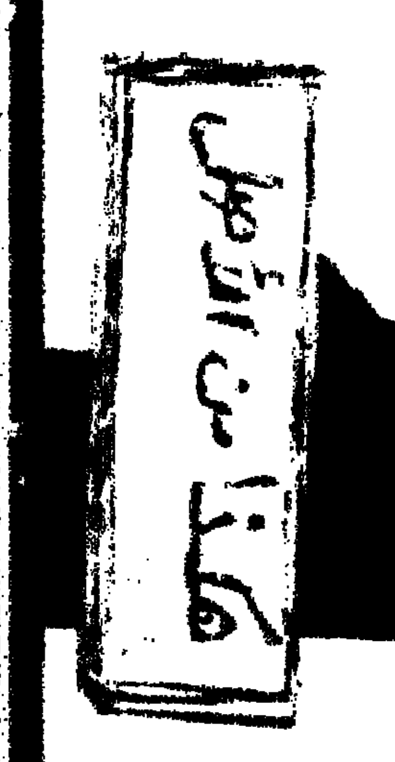
ניצבנו שם חבוקים, יד איש על כתף רעהו, והקהל האיטלקי מריע. הנה הצליחו ועשו שלום. יותר טוב מאופרה. חינוכי, אפילו נוצרי.

הם חזרו הביתה מלאי חוויות, ומבולבלים יותר מאשר היו.

מה שהיה צריך להוכיח.

מאיר עוזיאל

פסיכואנליזה

(המשך מעמוד 8)

השיחה הזו, אגב, על הצבא, נערכת במסעדה ירושלמית יפהפיה, באינטימיות של חצר מוצלת של בית אבן. אין אנו רוצים להבין את שפיק. אם תרצו, עור פן של הקונפליקט. בבית, בכפרו, מנתח ד"ר מסלחה את השפעות האינתיפאדה על החברה הערבית. הוא חושב שהעם הפלשתינאי קם וזה עתה מתהליך ממושך של אבל שהחל עם אובדן אדמותיו בשנת 1948. "אפילו ועידת אלג'יר הינה חלק מהתהליך הפסיכולוגי שעובר העם הפלשתינאי", הוא אומר, ומסביר: "בתהליך האבל שעבר העם הזה, ממש כמו אדם שאיבד נפש יקרה, השלב הראשון, עד סוף שנות ה־60, היה ההכחשה. הוא לא האמין שמה שקרה – אכן קרה. כמו שהפרט שאיבד מישהו מסרב לקלוט, מסרב להאמין, כך הפלשתינאים – לא קלטו, לא האמינו שזה אכן קרה להם. הם המשיכו לחיות כאילו כלום לא קרה. פליטים סיפרו שהם עדיין שומרים על מפתחות בתיהם ביפו. הם קיוו, אפילו האמינו, ששיבתם הביתה עומדת להתרחש בכל יום, בכל רגע.

"אחר־כך בא השלב השני – הכעס. בשלב זה המתאבל מקבל את המציאות, אבל כועס על מה שקרה. ואז הוא מתחיל להתארגן ככוח צבאי. הוא רואה בכך ביטוי של כעס. כן, נכון שהם גם מקווים לקבל את אדמותיהם בחזרה, אך הכוח הצבאי, בראש ובראשונה, הוא ביטוי של כעס עצום.

"השלב השלישי החל להתגבש בשנות השבעים המאוחרות. פתאום אנו שומעים קולות של אנשים, משני הצדדים, שמוכנים כבר להידבר. שומעים על נכונות להגיע להסדר. זהו השלב של קבלת המציאות ונסיון לחיות הכי טוב שניתן. כן, נכון, זה קורה גם למתאבל הפרטי".

ד"ר ירושלמי מקשיב בעניין לניתוח המקורי של עמיתו. "זהו תהליך בריא של אבל", ממשיך ד"ר מסלחה. "התהליך אינו בריא כאשר המתאבל 'נתקע' באחד השלבים. והעם הפלשתינאי עבר את כל שלבי האבל".

האם תהליך דומה עבר עליך, על משפחתך?

שפיק מהרהר בטרם ישיב. "לא חשבתי על זה", הוא אומר לבסוף בטון מהורהר. "לא. יש הבדל בינינו לבין הפלשתינאים. אבא לא איבד את כל אדמותיו. תהליך ההשלמה שלנו היה הרבה יותר מהיר".

אבל כבר אמרת שזה לא בריא!

"זו שאלה שעלתה לא מזמן בכינוס של פלשתינאים אינטלקטואלים. הם שאלו את עצמם אם יכלו להגיע להחלטות כאלה באלג'יר אילו התהליך היה מהיר יותר. אני עניתי להם שאם ההחלטות התקבלו כפי שהתקבלו ולא גרמו לקרע, הרי זה בגלל שהיום – העם בשל לעשיית פשרות. צריך לחכות הרבה זמן עד שילד מתחיל ללכת".

ד"ר שפיק מסלחה מודאג מאוד, כמו ידידו ד"ר ירושלמי, ובכל זאת אופטימיות זהירה נרמזת בדבריו. הוא משוחח עם הילדים החולמים במתנות, ולא ילדים הוא רואה לנגד עיניו. את מנהיגי העתיד (מה ואיפה עתיד? בעוד עשר שנים) הוא רואה. "אנו נוטים לשכוח שאלה יהיו המנהיגים בקרוב", הוא מסכים. "אנו נוטים לומר שאלה משחקי ילדים, שהצבא נלחם בילדים. זה לא נכון. זה פשוט לא נכון. הם לא רואים עצמם כילדים. הם חשים כמי שעומד מול חיילים חמושים ונלחם. אני לא אומר שאפס כל סיכוי. אני רק אומר שלילדים כאלה, עם מטען כזה, עם התנסות כזו, יהיה קשה מאוד לבנות גשר של הבנה. אלה לא סתם ילדים שחוטפים מכות. אלה מנהיגי העתיד המוכים שם".

וזהו חלומה של ילדה בת 11 ממחנה הפליטים דהיישה: "חלמתי שהצבא מגיע לבית, מתחיל לשבור אותו, החיילים לקחו את האבא שלי, קשרו אותו, היכו אותו, ואני עמדתי שם בצד וצרחתי: אלוהים, אלוהים, איך נהרסים חיינו!"

בדרך הביתה, את המשפט האחרון הזה אפילו לבלוע הפרחים שאחרי גשם ראשון, אפילו שלוותו הצלולה של יום שמש חורפי בכפר ערה – לא מצליחים למחוק.

עמוס לבב

רן פקר

(המשך מעמוד 13)

אפרט, בנסיבות של כשלון אישי. לעיני אנשים. אני לא יכול לדבר על זה".

"הייתי רוצה שיהיו לי חברים כמוני", אומר רן פקר. "אני חושב שבשביל חבר אעשה הכל". וחברים יש לו הרבה. "עשרות פעמים הוא התקשר איתי", אומר תת־אלוף (מיל) צורי שגיא, חברו הטוב, "ביקש שאעזור לחברים שלו בכל מיני תחומים". "אין הרבה ששונאים אותו", אומר לי קצין בכיר מחיל האוויר. "ואני חושב שקשה למצוא אנשים שנמצאים כל־כך הרבה בכותרות ושיש להם, יחסית, כל כך מעט שונאים".

"אני מעריץ אותו", אומר יאלו שביט. "את אומץ הלב שלו, אותו כלוחם, כבעל מקצוע, כאיש חרוץ. אין פרוייקט שלקח על עצמו ולא עשה אותו הכי טוב בעולם. נשק, תרגיל או מבצע. הוא אבא נהדר. איש משפחה. ומה עוד אפשר להגיד על בקראדס?

אפשר עוד להגיד עליו שהוא שתלטן, דומיננטי, כופה עצמו על הסביבה בכל סוגי הכוח הזמינים. "אם הוא רוצה לגרור אותך למעגל של ריקודים ואתה מסרב, הוא לא יהסס לתת לך זפטה איומה". אפשר גם להגיד עליו שהוא שוביניסט. גברי, כמובן.

"אני? שוביניסט? אני חושב שהקומפלימנט הגדול ביותר שגבר יכול לתת לאשה, זה להגיד לה שהיא אשה. אני נפגש עם הרבה נשים בעולם הפרסום. זה שהיא אשה שנראית טוב והיא עדינה, נותן לה יתרון. אשה צריכה, כמובן, להיראות יפה, חכמה, מטופחת, מאופרת. ונקייה".

נקייה.

אומרים שהוא איש קצוות. שהוא בור בכל מה שקשור לידע כללי, אבל אשף בלוהות רעיונות טובים במהירות שיא ובלבצע אותם יותר טוב אפילו מהוגה הרעיון עצמו. אומרים גם שיש לו יצר פרסום עצמי חזק מאוד. "הוא אוהב כבוד, כמו כולנו. השאלה היא עד כמה אנחנו אוהבים להתפשט בשביל הכבוד הזה. רובנו מתפשטים קצת. הוא מוכן להיות עירום. וזה החלק המצער של העניין".

פקר עצמו לא אוהב אנשים שאומרים עליהם שהם "בסדר". "כשאומרים כך על מישהו, זה סימן שהאיש בינוני. אני אוהב אנשי קצוות. מישהו שחמישים אחוזים יגידו לי עליו שהוא מצויין, וחמישים אחוזים יגידו שהוא לא טוב. זה סימן שהוא בסדר, שהוא מנהיג".

ומה אתה חושב שאומרים עליך?

"לא יודע. אני מניח שחמישים אחוזים אומרים דברים טובים ורוצים בקרבתי. חמישים אחוזים לא היו רוצים. חוששים ממני".

ליד התמונה הגדולה של הטייסת ודגמי המטוסים המאובקים, מספר פקר־על מאות הקצינים הבכירים שמשתחררים. הרבה מהם עוברים דרכו, בדרך החוצה. "והם אומרים לי: כשאנחנו היינו... ואז אני אומר להם: מי זוכר שאנחנו היינו? יש כאלה שהם גנרלים רק בזכות העוצים שיש להם על הכתף. ויש כאלה שהם גנרלים גם בפיז'מה. וזה תלוי בך. אם אתה מרגיש שתרמת, שנתת דוגמה בשדה הקרב, שהשארת תורות לחימה, אז אתה שלם עם עצמך. ואני גאה במה שעשיתי בחיל האוויר. אבל שמתי פס על העבר. זה נגמר. איננו".

לא, הוא אומר. הוא לא מריר. אכזבות? "כן. יש לי אכזבות. שבגיל 52 אני עדיין נאבק כלכלית על חיי ועל כושר הסיוע שלי למשפחתי. לאף אחד מילדי אין דירה. גם לא קדילק, או אפילו ב.מ.וו. ובגיל 52 אני עדיין לא יודע את עתידי הכלכלי".

כשהשתחרר, הוא אומר, לבו שתת דם. והוא חשב שיעברו שבוע, שבועיים, והפצע יגליד. אחר כך הוא הבין שהפצע הזה לא יגליד לעולם. אתמול, הוא אומר, היה אצלו מוטי הוד. היום יו"ר מועצת המנהלים של התעשיה האווירית. "זאת תושבת שהוא לא היה חוזר מחר להיות מפקד חיל האוויר אם היו מציעים לו?"

ואתה, היית חוזר מחר?

"מחר? הרגע. השניה הזאת. אבל אף אחד לא יקרא לי".

סימה קדמון

ורטהיימר, הבן

(המשך מעמוד 27)

המיפעל ועשה דברים שסטף אולי כבר לא היה עושה. "עכשיו איתן כבר לא עומד למבחן", אומר קירשנבאום. "ברור לכולם שהוא הבחירה הטובה ביותר להמשיך את סטף במפעל. יש לו כבר רקורד משלו".

איתן: "היה לי מול שסטף עשה בהעברה עבודה לא רגילה. קשה להעביר אחריות. נורא מהר למרנו לעבוד ביחד. אני די סוחב אותו היום שיעזור לי בדברים שאני לא בטוח אם אני הולך לעשות בהם את הצעד הנכון. יש לו המון ידע, נסיון וחוכמה".

אתם משפחה מרשימה בכוח שלה. איך יש מקום לכל־כך הרבה אנשים חזקים ביחד?

"אני יודע שאני לא כל־כך חזק. יש לי טכניקה של שמירה על הכוח. אנחנו לא מפלאסטיק. כשהמצוקה קשה, וזה קורה, אני הולך בשקט הצידה, פותר את זה, וחוזר".

איך אתה פותר את זה?

"אני מדבר עם עצמי. אני כותב לעצמי. יש לי גם עם מי לדבר. עם אחותי. או שאני מבין שאני צריך לישון לילה אחד טוב, כדי לראות את הדברים אחרת. או שאני לוקח את הג'יפ ונוסע לגבעות. או שאני מחליט להסתכל לדבר עמוק בעיניים. או שאני מחליט שאני לא יודע".

מה אתה יודע על הבדידות? יהיה נכון לצייר אותך לבד בלילה הגלילי, יושב בבית הגדול על ראש ההר ושומע סמנינג?

"לא, זה בכלל לא יהיה נכון. הבית שלי פתוח וחם. יש אנשים שאני חי איתם ביחד. משפחה, הרבה חברים וחברות. יש לי קטעים שאני בודד בהם. זה קורה כשאני בראש של תיפקוד עצמאי, שבהכרח זה מוביל לבדידות".

כשהיה צעיר, הוא אומר, הלך פעמיים לחתונה ולא הגיע לשם. אחר־כך היה לו קשר ממושך עם מישהי בחו"ל, ולכן לא התחתן עם אף אחת בארץ. "בזמן האחרון, דרך המשפחה, למדתי לאהוב. מדברים שראיתי אני מבין שלפעמים הגוף הרבה פחות חשוב מהאהבה, שהיא ערך שנשמר. למדתי שזה עולם נהדר. גם הביחד, גם הלא־ביחד. אני מבסוט מהחיים שזה קרה לי. פגשתי את הבחורות הנכונות. אני לא הייתי מוכן. מה שבא, זה טבעי. אני לא רב עם עצמי. אני לא עסוק בכמה אני מבסוט מזה שאני עצוב, או כמה אני עצוב מזה שאני מבסוט. אני אוהב ואני נהנה וסובל וכואב בדיוק כמו כל אחד אחר. עכשיו אני מתחיל קצת לרצות משפחה וילדים". בינתיים הוא קולט בזרועותיו את האחייניות הצוהלות על הדשא שלו.

כשהשמש השוקעת מבריקה על כמה בריכות נעלמות בין ההרים והחושך בולע את המכונית לאורך חוף הים התיכון, חוזר איתן ורטהיימר אל ההיקף הגדול: "המטרה היא שהמדינה תהיה בסדר, שלא נאבד את הגאווה".

מה אתה מרגיש כלפי המדינה?

"בעצם אין לי מספר הטלפון של המדינה. אני לא יודע אם יש מדינה. אולי מדינה בדרך. אני אוהב את הארץ שלי. אני אוהב את הגבעות שלה ואת המרחבים, ואת האנשים שבה, ולהיות חלק מלגדול בה ולא להיות חלק מהמערכת, הפוליטיקה. יש כאן תופעות שמפחידות אותי, ואני לא יודע מאיפה זה בא. אש"ף אני יודע, זה אויב, צריך לירות. גם השוק בחו"ל זה האויב, ואני יודע מה צריך לעשות כדי להתחרות בו. אבל זה, הפוליטיקה היום, אני לא יודע. זה החלק שהוא לא הארץ שלי. זה כמו סרט לא נחמד שאני מחכה שהוא יעבור. בתוך כל זה אני במיִשן. זו הזרהות שבאה מהקישקעס".

אתה מדבר על משימה לאומית?

"לא, זה גדול מדי. אני מנסה להראות שישקר זה הצלחה לטווח ארוך. אני מנסה ליצור תנאי אינקובציה להצלחה".

ואז הציץ מחלון המכונית: "תראי איזה ירח".

אתה רומנטיקן גדול, מה?

"רומנטיקן חסר תקנה. ואני כבר לא מתבייש בזה". הוא הגביר את הווליום של צלילי החמישית רג השמך, ובידיו ניצח על שוברט מעל להגה.

תלמה אדמון

חיים ואוהבים

הייתי שם / בקשר לשארית החלה

זאת מסוג הדברים המעניקים לי את ההרגשה, הלא מדויקת, שאין אני בזבזנית. בבית לימדו אותי שלחם זה דבר קדוש, ולא זורקים. אמא שלי היתה גם מספרת לי שברוסיה היו נוהגים לנשק את הלחם שנפל על הרצפה. נו, טוב. זה לא. אבל המתכון הזה – שבכל פעם מעורר בי התפעלות מחדש – כן. לא יודעת מי המציא אותו. אני, מכל מקום, מעתיקה אותו ממטבחה של חמותי:

משרים בחלב 4 פרוסות חלה. סוחטים. מוסיפים לזה: 4 חלמונים, 4 חלבונים מוקצפים, 1 קופסת פטריות חתוכות (ללא הנוזלים), פטרוזיליה קצוצה, 1 כוס שמנת, מלח ופלפל לבן. מערבבים היטב. אפשר להיעזר במג'ימיקס, אבל אני מעדיפה את המזלג. אופים בחום בינוני. מי שבורח מכולסטרול ויותר מרעין בישין – שיאכל, במקום, חתיכת דיקט מיובשת שיש לה כל מיני שמות מסחריים. פתרון של פשרה: לאכול כל השבוע את הדיקט ופעם אחת את הפשטידה הנ"ל.

זוכר אותה מהמכולת / כאילו סיפור

נגן הקונטרה־באס גר בבית מולי בקומת הקרקע ברחוב הצפוני ההוא שהיום נשקל שם כל מטר רבוע ב־4000 דולר. אז היה זה איזור צנוע למדי בפאתי העיר. במכולת האפלולית הייתי פוגשת בו לפעמים, בשעות הצהרים, עיניים טרוטות, קול באס של מי שאין לו עם מי להחליף מלה בקומו משנתו. מבקש חצי לחם ושלוש ביצים שבועיות שהגיעו לו לפי ה"נקודות" של תקופת הצנע. פעם, בהיעדר ביצים טריות, הוצעה לו אבקת ביצים וכששאל מה יעשה בזה – התנדבתי להדריך אותו. סתם. בתור שכנה.

וכך כשבאתי עם בנזוגי אל "קוקטייל בר" שהיה מאוד אופנתי באמצע שנות ה־50 ברחוב הירקון נתחוקה במפתיע כאשר המתופף של התזמורת, עולה מפולניה, התאהב בחברה טובה שלנו ("איך היא הגיעה אליו בכלל" – ספקנו כפיים). ועוד בטרם הספקנו לעכל את הזיווג המוזר החלו השניים לדבר על חתונה. ואז כבר היתה לנגן הקונטרה־באס סיבה לגיטימית להתעכב ליד שולחננו. בנזוגי אף הזמין אותו לשבת כחבר של חבר של חברה. הוא סירב בנימוס, אך זר הוא ככר לא היה.

וכך אירע שבאחת ההצטלבויות שלנו, במכולת או בבר, אמרתי לו מעשה חברות: אתה הרי גר כל כך קרוב, אז למה שלא תקפוץ אלינו. הכתור, חרש בארץ ובעל מיבטא דרום־אמריקני חריף, פקח עלי זוג

עיניים. הוא לא היה רגיל בכך ולא ידע שאני מפורסמת הזמנות חברותיות כאלו על ימין ועל שמאל, מה שהפך את ביתנו למועדון.

טוב, אז מתי לבוא?

תמיד בבוקר אני בבית אחרי עשר. התינוק ישן ואני צריכה להכין צהרים, אז תבוא.

לאחר הרבה שנים שיחזרתי: הוא ידע שבעלי לא בבית. אני גם יידעתי אותו כי התינוק ישן. נו, או קרימה. הה, הסיפור הנפלא של מופאסאן על האשה המשועממת המביטה מחלונה ומחייכת לרחוב, והחיוך מסתיים בתדהמה כאשר הגבר אליו חייכה עולה אל דירתה ולבסוף עוד מותיר לה אתנן. אבל כל זה אינו אלא אסוציאציה פרועה מאוחרת.

נגן הקונטרה־באס הגיע, מבוייש כזה. הייתי עסוקה ליד הכיור, תחילה בסחיטת מיץ ענבים ומיץ גזר להכנת מנת הפירות המקודשת של התינוק, ואחרי־כן בקילוף תפוחי־אדמה. הזמנתי אותו אל המטבח הזעיר – זה מה שבנו או כדירת רווחה של שני חדרים והול – ואפילו לא הצעתי לו כוס קפה מפני שאז לא הציעו קפה למי שבא בבוקר. הוא עמד ועמד, הסכים לשבת, ואני המשכתי לקלף ולדבר עימו. כאשר נשמע בכיו הצפוי של התינוק (הוא תמיד התעורר בחצות היום בדיוק) מיהרתי אל חדרו והלה נותר במטבח ואפילו לא בא להציץ בפלא הבריאה. פתאום

והתזמורת ניגנה סלו או רומבה, פתאום ראיתי אותו, ליד הקונטרה־באס שלו, ואמרתי לו שלום רחב. מנין בא לך להכיר אותו, שאל אותי האיש שאיתי. עניתי. סיפרתי שהוא עולה חדש, מסכן כזה, לבד. את, עם כל המציאות שלך, סיכם בנזוגי.

בהפסקה כשחלף ליד שולחננו שאלתי אותו: ומה עם הביצים, אתה כבר מסתדר?

הוא נדהם, בלע חיוך ולא השיב. אז זה נחשב כשל־לשון איום ונורא. אפילו לא העזנו לצחוק. אבל בנזוגי היה במשך שנים משחזר את האירוע. תשמעו את אשתי החכמה, היה אומר. אתם לא תאמינו... ואני כבר ידעתי לדקלם את הטקסט של ומה־עם־הביצים.

במכולת הצפופה והמלוכלכת שלנו המשכתי לראותו אבל אף פעם לא הארכתי את שהותי שם מעבר למה שהייתי חייבת מפני שהעגלה עם התינוק שלי ציפתה ליד הפתח, ללא שמירה. הפעוט שנולד רק לפני מספר חודשים היה זוקף ראשו באלם כאילו רוחק כי שאסיים ואצא אליו.

"קוקטייל בר", נוהו עדן, היה בשבילנו כמו פאב "השופטים" בשביל כל מבקריו הקבועים. היה לנו שם מקום ישיבה קבוע, והיתה קבלת פנים חמה של יואל, בעל הבית, והיכרות עם פרצופי המבקרים האחרים שהסתכמה בנענוע־ראש וחצי חיוך. האחיזה שלנו במקום, שהיה אתר מיפגש של נוער הזהב התל־אביבי,

הבנתי שהוא לא שייך לבית הזה. לא על משקל חבר או שכן. אחר שבא רק אלי...

כיום איני זוכרת אלא את מבטו כאשר עמד ליד הדלת ונפרד ממני לשלום. זה היה משהו שבין אכזבה לתדהמה. הנה למד משהו על מנהגי הילידים. אשה מזמינה גבר זר אל ביתה בהיעדר בעלה ו... שום דבר. סתם. היא אפילו לא חשבה על סיפור אחר. והוא, לאור האווירה המטבחית, האנטי־ארוטית כל כך, אפילו לא ניסה להתחיל.

המתופף הפולני נשא את חברתי לאשה, וכצפוי – הנישואים הללו ארכו כשלושה חודשים ואחרי־כן הוא ירד מן הארץ. נגן הקונטרה־באס עקר מרחובנו והוא ממשיך לפרוט על מיתריו בכל מיני הרכבים. פה ושם, בצוותא ובפארק הירקון, אני צופה בו מרחוק. הקשר שניסיתי ליצור עמו – ועד כמה שהדבר נשמע כיום לא אמין זה בהחלט היה על רקע של קליטת עליה – התרופף ונעלם. והרי אני לא יכולה לגשת אליו, כך פתאום, ולומר: תשמע, אתה זוכר אותי מן המכולת? למה לגחך את עצמי. עניין הקליטה שלו ככר חלף מזמן. המבט העצוב בעיניו נותר וזה כנראה לא עניין של הלך הרוח של עולה חדש אלא משהו קבוע. או למה התרגשתי בכלל.

אני מניחה שכיום, כאשר מזמינה אשה צעירה נשואה ופורחת איזה מוסיקאי של להקה, בן בלי בית, אל ביתה בשעות הבוקר, זה לא נגמר בקילוף תפוחי־אדמה.

מתאים לנו

הנה קטע של ארמה בומבק, ההומוריסטית החביבה עלי מעתוני נשים שונים. היא פרסמה אותו לכבוד חג ההודיה של ארה"ב – אבל זהו קטע המתאים לכל אם יהודיה בכל חג יהודי.

אומרת בומבק כי אין שום חג הגורם ליותר רגשות אשמה מאשר חג ההודיה. ראשית, ישנם כאלה שאינם יכולים לחזור הביתה ולהיות עם המשפחה – והם תמיד אשמים בעיני עצמם ובעיני הוריהם.

קבוצת נאשמים אחרת היא זו שחבריה מתקשים להחליט אצל מי יעשו את החג – אצל ההורים שלו או אצל ההורים שלה. אם הנותרת בחג ללא אחד מבניה – שמעריך, או נאלץ, לעשות את החג בבית הורי אשתו – תעטוף את הכסא הריק בווילון שחור ותציג אותו בפני בנה כל עת שיבוא לבקרה.

אך מי שהכי סובלת מרגשות אשמה היא האשה שלא בילתה לפני החג שמונה במטבח, בבישול ובמאפה, אלא הגישה לשולחן אוכל מוכן או כל דבר שהוכן בשיטת הבן־רגע.

וכאשר מסתיימת הארוחה, כולם מפוצצים מרוב אוכל, מתחילים כמעט כולם להיאנח ולסבול מרגשות אשמה – על שאכלו כל כך הרבה!

עצתה: המשיכו להרגיש עצמכם אשמים, אך לא יותר מאשר 15 דקות. לאחר מכן התחילו לחייך וליהנות מהחג.

תמר אדידר

אסטרולוגיה

ילידי מזל קשת כבני ובנות זוג

לא ניתן לקבוע נוסחה אחידה לאופן התנהגותו של הקשת ולתפקודו כבן זוג, משום שקיימים שלושה טיפוסים שונים של קשתים. סמל המזל הזה הוא הקנטאור – דמות מיתולוגית, חצייה סוס וחצייה אדם, המחזיקה בידה חץ וקשת. הדמות משקפת כפילות: היא ניצבת על ארבע רגלי סוס מוצקות על קרקע יציבה, סמל לארציות, מעשיות ותיפקוד יום־יומי יעיל; אך הראש ראש אדם, נישא אל־על, חושב, מחפש וקולט משמעויות. הידיים מושכות בקשת ושולחות חץ למרחקים – סמל למעוף, לחופש ולהרפתקנות.

הדמות, אם כן, מכילה בתוכה כפילות: הטיפוס המעשי, האחראי והיציב המקדיש עצמו לחובות של פרנסה, משפחה וכרומה; והטיפוס ההרפתקן, החי למען חידושים, ריגושים ורעיונות מעניינים.

בכבל מקרה של כפילות אישיותית, עלול האדם לדכא חלק אחד של אופיו ולחיות רק לפי אמות המידה של האחר. לכן נמצא קשתים המגלמים את דמות ה"סוס" במלואה: מעשיים, אחראיים וחרוצים. החלק המודחק של אישיותם אמנם מנסה להתקומם ולהסיטם לדבר "עבירה": להתנער ממגבלות, להשתחרר מחובות, לצאת לחפשי! אך הקשת ה"סוס" מתגונן בפני הפיתוי ע"י בניית חומה בצורה של חוקים וכללי התנהגות נוקשים, הגובלים לפרקים בפנאטיות. לגביו, החוקים הנוקשים משמשים כסכר העוצר "נהר" תת־הכרתי אדיר המאיים לפרוץ ולסחוף אותו לפריצת עול. בסכר כזה אסור שיבקע אפילו בקע אחד, שכן הוא עלול להתרחב במהירות וכל הסכר יתמוטט. מכאן המערכת הפנאטית של חוקים מלאכותיים, מוסריים או התנהגותיים, אותם יכפה הקשת על עצמו ועל סביבתו. תהליך זה מלווה לרוב בתחושת עליונות מוסרית ובצדקנות מרגיזה.

הטיפוס השני של הקשת מדכא בתוכו את החלק ה"סוסי" של אישיותו וקורא דרור לצורך שלו בחופש וליצר ההרפתקנות שלו. הוא פורק מעליו כל עול: הוא הפלייבוי המעופף, הפיטר־פן הנצחי. הוא נהפך להרפתקן חסר תקנה, החי את הרגע ומאמין שהמחר יסתדר מעצמו.

וישנו, כמובן, הטיפוס השלישי של הקשת, זה המאחד ומאזן בתוכו את שני חלקי אישיותו: הוא מבצע חובות במידת הצורך – אך יודע גם להתפרק ולהנות מהחיים; יש לו מערכת חוקים משלו – אך היא גמישה ואנושית יותר מהדרישות והאיסורים החברתיים ה"אופנתיים" והקטנוניים. יש בו חוש צדק והגינות טבעי, המנתב אותו לדרך חיים מוסרית וחיובית. הוא נוטל לעצמו מידה סבירה של חופש ולכן הוא מוכן "לפרגן" את החופש גם לזולתו. האינטואיציה וההומור שהם נחלתם הטבעית של רוב הקשתים, באים לידי ביטויים החזק ביותר אצל טיפוס זה. הוא טיפוס מצליח, מוצלח וממוזל, שכן הצירוף של מעוף ומעשיות, אינטואיציה ונכונות לנצל הזדמנויות, חוש עיתוי טוב וחוצפה – הוא מרשם ברוק להצלחה.

מי שבוחר בקשת כבן/בת זוג, יברוק לאיזה משלושת הטיפוסים הוא או היא משתייכים. אם הם הטיפוס ה"סוסי", מאנשי "עבודה היא כל חיינו" – חשוב שתהיה התאמה מירבית בהשקפות העולם של בני הזוג ובהתייחסותם לחיים. אם אתה אדם חפשי ו"זורם" הלוקח את החיים בקלות – חשוב פעמיים לפני שאתה נכנס לשותפות חיים כזו העלולה להיהפך בשבילך לכלא שסורגיו עשויים מהרכה דרישות וביקורות ומצופים בהרבה אהבה ונאמנות. החיים, לצד טיפוס זה של הקשת, יהיו מובנים, צפויים ובטוחים, סדר היום יהיה קבוע ואם תתאים את עצמך למסגרת – השותפות תתנהל על מי מנוחות.

לא כך יהיו פני הדברים אם תבחר בקשת האחר: הוא יהיה טיפוס חופשי, קשה לביות. הוא מחפש משמעות בחיים – בעיסוקיו, בחברה, באהבה (או, אם הוא מופנם יותר – בתוך נשמתו). הוא מלא כרימון באידאלים ובפנטזיות רומנטיות. הוא חייב להאמין במשהו, אחרת הוא קמל. אז מה אם חלומותיו ואמונותיו גדולים עליו, לא סבירים, לא מעשיים? הוא ניזון מעצם החלום ושואב חיים מעצם האמונה. אל לך "לפנצ'ר" את בלון חלומותיו רק משום שזה מפריע לו במילוי חובות אלמנטריים. הוא יעדיף לעזוב אותך מאשר את חלומו.

מצד שני, אל תהפכי להיות לטיפוס הקשת הזה לאם הלוקחת אחריות על חייו במקומו. הוא יראה בכך התערבות שלא יסבול. השלימי עם העובדה שאינך מושא התענינותו העיקרי. הוא חושב על דברים אחרים – ובגדול! על אהבה, על צדק חברתי, על המולדת, על הקוסמוס. ומכיוון שהוא עסוק ב"גדולות" ומתעלם מ"קטנות" – הוא מסוגל להתנהג בחוסר טקט מסמר שיער. מהם רגשותייך לעומת הקוסמוס והנצח? אל תקחי ללב. בסה"כ יש לו לב זהב ונאמנות עקרונית למסגרת המשפחתית, וגם זה שווה הרבה.

הקשתית השייכת לטיפוס זה של מזלה, אינה שונה מהגבר. גם היא זקוקה לחופש ולחוויות מרתקות. תהיה לה קריירה משלה; ואם לא – היא תהיה אשת חברה, מארחת בקנה מידה גדול. תמיד קיים איזשהו פרוייקט מעניין באופק. היא תשתדל לפגוש אנשים מעניינים; יש לה דיעות מוגדרות על כל נושא והיא זקוקה לקהל שיאזין לה.

נותר הטיפוס השלישי של הקשת, זה המאזן בקרבו מעשיות ומעוף. ומה כבר אפשר לומר עליו? היא/הוא יכולים להיות בני זוג אידיאלים: אחראים, מוכשרים, מעניינים וטובי לב, בעלי חוש הומור קטלני ואנשי חברה מבוקשים. אך גם איתם יש לדעת להתנהג: אין ללחוץ עליהם, לשעמם אותם, לשקר להם או להגביל אותם. גם הם זקוקים לחופש. צריך לאהוב אותם, להזדהות עם מה שגורם להם להתלהב, לכבד את חלומותיהם... ולהשאיר להם מרחב מחיה גדול. מי שאינו יכול לעשות זאת – מוטב שלא יסתבך עם קשת.

דות אלי

תחזית לשבוע שבין 16 ל־22 בדצמבר

גדי
(22 בדצמבר עד 19 בינואר)
אתם עלולים להיות שקועים זמן מה בעצמכם, ותוך כדי כך להתעלם בחוסר רגישות מצרכיו של בן הזוג, שעשוי לכעוס עליכם על כך, ובצדק. אך בסופו של דבר צפויית התפייסות שרק תחזק את הקשר ביניכם.

דלי
(20 בינואר עד 18 בפברואר)
בעבודה תהיו יעילים ומחושבים, אך מדי פעם אתם עשויים לשקוע במחשבות דכאוניות. התנערו מזה, אל תאחזו בעבר, חיו את הרגע והשתדלו ליהנות ואז תראו שגם הסביבה מתחילה לחייך אליכם.

דגים
(19 בפברואר עד 20 במארס)
אתם מרגישים זנוחים מעט אך בסופו של דבר יקרה משהו שיגרום לכם אושר, לכן מוטב שמראש לא תשקעו בדיכאון שאינו במקומו. השתדלו לא לבזבז כספים מעבר ליכולתכם משום שזה עלול לעורר בעיות מיותרות.

טלה
(21 במארס עד 19 באפריל)
משהו מתחום העבודה מטריד אתכם משך זמן מה, אך בסופו של דבר ייפתר על הצד הטוב ביותר. השתדלו לנהוג בסבלנות רבה כלפי בן משפחה שעשוי להיות רגיש במיוחד. צפויים כמה אירועים חברתיים יוצאי דופן.

שור
(20 באפריל עד 20 במאי)
לא כולם יסכימו איתכם, אך אולי זה מפני שאתם מחפשים אישור דווקא אצל האנשים הלא־נכונים. בכל מקרה, בן הזוג הוא החבר הטוב ביותר. חדשות טובות צפויות בקרוב ואלה עשויות לשנות את התמונה לחלוטין.

תאומים
(21 במאי עד 20 ביוני)
תראו פירות בעמלכם, למרות שתצטרכו לעבוד קשה לשם כך. סיכסוכים עלולים לפרוץ עם בני הזוג על רקע כספי. בכלל שימו לב לרגישות היתר של הסובבים אתכם בימים אלה והשתדלו להמנע ממריבות.

סרטן
21 ביוני עד 22 ביולי)
השתדלו להתפשר עם האנשים הקרובים אליכם ולא ללקחת כל דבר ללב. אתם נוטים לחיות רגישים מדי. מוטב שתרפו מעט את המתח, תשקיעו פחות אנרגיה בעבודה ותקדישו יותר זמן לבילויים ותנאות קטנות.

אריה
(23 ביולי עד 22 באוגוסט)
אתם מתוחים למדי ועשויים להתפרץ בקלות. מוטב שתקחו לעצמכם פסק זמן עד כמה שניתן. זה חשוב משום שהעייפות והשחיקה עשויות לגרום לכם לטעויות שיעלו ביוקר. השקיעו בשיפור היחסים עם הקרובים אליכם.

בתולה
(23 באוגוסט עד 22 בספטמבר)
יחס קריר ולא־אכפתי מצד מישהו עשוי להותיר אתכם נבוכים ומבולבלים, אך הדבר לא ימשך לאורך זמן ובינתיים מוטב שתתרכזו ביחסים לא־בעייתיים. השתדלו במיוחד שלא לבזבז יותר כסף מן הנחוץ.

מאזניים
(23 בספטמבר עד 22 באוקטובר)
בתחום הקריירה או העסקים צפויות התפתחויות חיוביות. מצד שני יעיבו על כך מריבות או מתחים בבית. השתדלו להתייחס לכך בצורה בונה וחיובית והכל יסתדר. במה שנוגע לקניות צפויה לכם עיסקה מצויינת.

עקרב
(23 באוקטובר עד 21 בנובמבר)
משך זמן מה תהיו שקועים בבעיה מטרידה אך בסופו של דבר תמצאו בעצמכם פיתרון מצויין. השתדלו להמנע מויכוחים בעבודה. בילוי בצוותא עם בן הזוג יגרום לכם אושר ויפצה על התיסכול בתחומים אחרים.

קשת
(22 בנובמבר עד 21 בדצמבר)
המצב הכלכלי יחייב להדק מעט את החגורה אך אם תעשו כן תצליחו לצאת מן המבוך. יחד עם זאת, אין זו סיבה לריב עם בן הזוג. בילוי מחוץ לבית יעשה לכם טוב אך השתדלו להצטמצם למשהו לא ראוותני.

23 בדצמבר 1988 ט"ו בטבת תשמ"ט גליון 366

עריכה בת דורה בר עריכה גראפית חוה עילם

הַטֶּבַע בָּא לַבַּנְק

סְקָרִים עַל קִנּוּן עוֹפוֹת דּוֹרְסִים וְסִקְרֵי נְדִידָה, שֶׁעָרְכוּ אַנְשֵׁי הַחֶבְרָה לְהַגָּנַת הַטֶּבַע, גִּלּוּ כִּי מֵאוֹת אַלְפֵי דּוֹרְסִים חוֹלְפִים בָּאָבִיב וּבַסְּתָו בִּשְׁמֵי יִשְׂרָאֵל. מְקוֹמָהּ שֶׁל יִשְׂרָאֵל, בִּנְקֻדַּת מִפְגָּשׁ שֶׁל 3 יַבָּשׁוֹת, הֵבִיא לְכָךְ שֶׁנִּתָּן לִרְאוֹת בָּהּ 45 מִינִים שֶׁל דּוֹרְסִים. לְצַעֲרֵנוּ, הַיּוֹם מְצוּיִים מִינִים רַבִּים שֶׁל עוֹפוֹת בְּסַכָּנַת הַשְׁמָדָה בִּגְלַל שִׁמּוּשׁ בְּרְעָלִים בַּחַקְלָאוּת שֶׁלָּנוּ.

בַּשָּׁנִים הָאַחֲרוֹנוֹת גּוֹבֶרֶת הַהִתְעַנְיְנוּת בַּנּוֹשֵׂא בָּאָרֶץ וּבִמְיֻחָד בְּקֶרֶב אַלְפֵי צַפָּרִים מִן הָעוֹלָם, הַבָּאִים לִצְפּוֹת בְּתוֹפָעָה מֻפְלָאָה זוֹ.

בַּנְק דִּיסְקוֹנְט בְּשִׁתּוּף הַחֶבְרָה לְהַגָּנַת הַטֶּבַע – מֶרְכַּז מֵידָע לְעוֹפוֹת דּוֹרְסִים, מַצִּיג בְּסְנִיפָיו תַּעֲרוּכָה נוֹדֶדֶת "בְּעִקְבוֹת הָעוֹפוֹת הַדּוֹרְסִים". בְּמֶשֶׁךְ שָׁנָה תֻּצַּג הַתַּעֲרוּכָה בִּסְנִיפֵי הַבַּנְק, לַהֲנָאַת צִבּוּר הַלָּקוֹחוֹת.

מַטְּרַת הַתַּעֲרוּכָה לְהַרְאוֹת אֶת יָפְיָם וְאֶצִילוּתָם שֶׁל עוֹפוֹת אֵלּוּ, וּלְהָבִיא לְתוֹדַעַת הַצִּבּוּר הָרָחָב אֶת חֲשִׁיבוּת הַהֲגָנָה עֲלֵיהֶם.

פְּתִיחָה חֲגִיגִית נֶעֶרְכָה בַּחֲנֻכָּה בִּסְנִיף נ.ג'"אֲבִיבִים שֶׁבְּתֵל־אָבִיב. הַתַּעֲרוּכָה תִּהְיֶה מִמַּעַט בְּכָל סְנִיפֵי הַבַּנְק, שָׁבוּעַיִם בְּכָל סְנִיף, וּבְאוֹתָהּ עֵת גַּם יֵעָרְכוּ בַּסְּנִיף הַרְצָאוֹת מִטַּעַם הַחֶבְרָה לְהַגָּנַת הַטֶּבַע וְיֻקְרְנוּ סִרְטוֹנֵי וִידֵאוֹ. רִאשׁוֹנִים בַּתּוֹר יִהְיוּ סְנִיפִים בְּרָמַת־גַּן וִירוּשָׁלַיִם.

בִּירוּשָׁלַיִם יֻזְמְנוּ תַּלְמִידֵי בָּתֵּי הַסֵּפֶר לְהַרְצָאוֹת, כָּל סְנִיף שֶׁתִּתְקַיֵּם בּוֹ תַּעֲרוּכָה יַזְמִין אֶת יַלְדֵי הַשְּׁכוּנָה.

רָחֵל שַׁי

מעניין מאוד

טלפון לחג

לטלפון הזה, הגדול ביותר בעולם, נועדו חיים קצרים ביותר: הוא החל לעבוד רק החודש, וישאר בתפקיד עד מחר – ה־24 בדצמבר – יום חג המולד (= "כריסטמס", אותו חוגגים הנוצרים לכבוד יום הולדתו של ישו).

מה תפקידו של הטלפון הגוליברי הזה? לאפשר לילדי העיר יר והסביבה (בחוף התכלת שבצרפת) ליצור קשר ישיר עם סנטה קלאוס – אותו סבא טוב־לב, עם הזקן הלבן והבגדים האדומים, שדואג להביא לילדים נוצרים טובים מתנות לכבוד חג המולד. אז באמצעות הטלפון הזה יוכלו לבקש ממנו כל מה שהם מקווים לקבל בחג.

אראלה אשד

גם אני הייתי ילד

יובל נאמן

יוּבַל נְאֶמָן, יוֹשֵׁב־רֹאשׁ סִיעַת הַתְּחִיָּה וְיו"ר הַסּוֹכְנוּת הַיִּשְׂרְאֵלִית לְנִצּוּל הֶחָלָל, נוֹלַד בְּתֵל־אָבִיב.

"מִשְׁפַּחְתִּי הָיְתָה בֵּין מְיַסְּדֵי הָעִיר", מְסַפֵּר יוּבַל. "אַךְ בְּ–1916 גֵּרְשׁוּ הַתּוּרְכִּים אֶת תּוֹשָׁבֶיהָ הַיְּהוּדִים וְכָךְ, כָּל מִשְׁפַּחְתִּי נָדְדָה לְדַמֶּשֶׂק. בְּ–1919 הִרְשׁוּ לָשׁוּב. הַבְּרִיטִים שָׁלְטוּ אָז בַּמְּדִינָה.

מָצָאנוּ אֶת תֵּל־אָבִיב הַקְּטַנָּה הֲרוּסָה, הַמַּצָּב הַכַּלְכָּלִי הָיָה קָשֶׁה. הַמִּשְׁכַּנּוּ נְדוֹד עַד מִצְרַיְמָה אֶל דּוֹדוֹ שֶׁל אָבִי, שֶׁגָּר בְּפּוֹרְט־סָעִיד. אוֹתִי שָׁלְחוּ לִלְמֹד בְּבֵית־הַסֵּפֶר הַצָּרְפָתִי, שֶׁהוּקַם בִּמְיֻחָד לְיַלְדֵי סֶגֶל עוֹבְדֵי הַחֶבְרָה הַצָּרְפָתִית לִבְנִיַּת תְּעָלַת סוּאֶץ. הִתְגַּלֵּיתִי כְּתַלְמִיד נָבוֹן וְחָרוּץ בִּמְיֻחָד וְעַד מְהֵרָה קָפַצְתִּי כִּתּוֹת. בַּחַגִּים פֶּסַח וְרֹאשׁ הַשָּׁנָה שָׁלְחוּ אוֹתִי הוֹרַי לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, שֶׁנִּקְרְאָה אָז פָּלֶשְׂתִּינָה, אֶל סָבִי, שֶׁגָּר בְּתֵל־אָבִיב בִּרְחוֹב לִילְיֶנְבְּלוּם 19. הוּא, אַגַּב, הֵקִים אֶת מִפְעַל הַמַּשְׁאֵבוֹת הָרִאשׁוֹן בָּאָרֶץ בְּשֵׁם: "אַבָּא נְאֶמָן מַשְׁאֵבוֹת", אוֹתוֹ נִהֵל גַּם אָבִי, אָנֹכִי וּמְאֻחָר יוֹתֵר גַּם בְּנִי".

"הַנְּסִיעָה בְּרַכֶּבֶת לְפָלֶשְׂתִּינָה הָיְתָה חֲוָיָה מְיֻחֶדֶת בְּמִינָהּ. מִפּוֹרְט־סָעִיד נָסַעְנוּ בְּרַכֶּבֶת לְאֹרֶךְ תְּעָלַת סוּאֶץ עַד לְקַנְטָרָה שֶׁעַל גְּדוֹת הַתְּעָלָה. בִּשְׁעוֹת הָעֶרֶב חָצִינוּ אוֹתָהּ בְּמַעְבֹּרֶת לַגָּדָה הַשְּׁנִיָּה, לְסִינַי. שָׁם חִכִּינוּ לְבוֹאָהּ שֶׁל הָרַכֶּבֶת מִפָּלֶסְטִינָה. יָשַׁבְנוּ עַד שָׁעָה 3.00 לִפְנוֹת בֹּקֶר, מְצַפִּים בְּקֹצֶר־רוּחַ לְשָׁאוֹן הָרַכֶּבֶת הַמִּתְקָרֶבֶת וּבָאָה. וּבֵינְתַיִם הִתְבּוֹנַנּוּ בְּיִרְאָה בְּג'וּקִים מְעוֹפְפִים שֶׁשָּׁרְצוּ בַּתַּחֲנָה בַּהֲמוֹנֵיהֶם. עָיֵף מִטִּלְטוּלֵי הַמַּסָּע הָיִיתִי נִרְדָּם מִיָּד עִם עֲלִיָּתִי לִקְרוֹן הָרַכֶּבֶת. עִם הַזְּרִיחָה הָיִיתִי נֵעוֹר בְּתַחֲנַת אֶל־עָרִישׁ. כְּלִי מִקְסָם מִן הַמִּדְבָּר וּמֵעֲצֵי הַדֶּקֶל הַתְּמִירִים. הָרַכֶּבֶת הִתְנַהֲלָה בְּעַצְלְתַיִם וּבִשְׁעַת הַצָּהֳרַיִם הִגִּיעָה לְלוֹד. שָׁם הִמְתִּינוּ לְבוֹאֵי קְרוֹבַי, עִמָּם הִמְשַׁכְתִּי בְּרַכֶּבֶת אַחֶרֶת לְיָפוֹ.

בְּתֵל אָבִיב הַקְּטַנָּה נָהַגְתִּי לְשַׂחֵק עִם בֶּן־דּוֹדִי בְּכִכַּר דִּיזֶנְגוֹף שֶׁל הַיּוֹם שֶׁכֻּנְּתָה אָז 'סִילִיקֵט' עַל־שֵׁם בֵּית חֲרֹשֶׁת לִלְבֵנִים וּבְלוֹקִים שֶׁפָּעַל קָרוֹב לַכִּכָּר. שָׁם אִלְתַּרְנוּ מְגְלֵשָׁה עַל עֲרֵמַת חוֹל לְבִנְיַן בָּתֵּי הָעִיר הָרִאשׁוֹנִים.

רֹב הַתַּחְבִּיבִים שֶׁלִּי הָיוּ מַחְשַׁבְתִּיִּים וְהִתְבַּסְּסוּ עַל קְרִיאָה. אָהַבְתִּי לַחְקֹר אֵרוּעִים הִיסְטוֹרִיִּים, אֲתָרִים בָּעוֹלָם וּבִמְקוֹם מִשְׂחָק בְּחַיָּלֵי עוֹפֶרֶת שִׂרְטַטְתִּי מַפָּה, אוֹתָהּ עִדְכַּנְתִּי בִּקְבִיעוּת מִמָּה שֶׁקָּרָאתִי בָּעִתּוֹנִים עַל מַהֲלָךְ מִלְחָמוֹת שׁוֹנוֹת בָּעוֹלָם, כְּמוֹ מִלְחֶמֶת הָאֶזְרָחִים בִּסְפָרַד, כִּבּוּשׁ חַבַּשׁ עַל יְדֵי הָאִיטַלְקִים וְעוֹד. לֹא הָיִיתִי סְפּוֹרְטַאִי, וְשֶׁטַח זֶה הָיָה רָחוֹק מִמֶּנִּי עֵקֶב הַסִּבָּה שֶׁקָּפַצְתִּי כִּתּוֹת וּכְשֶׁהָיִיתִי בַּר־מִצְוָה הִסְפַּקְתִּי לְהַגִּיעַ לְכִתָּה י"א וְכַמּוּבָן שֶׁכִּשְׁרֵי הַגּוּפָנִי נָפַל מִשֶּׁל בְּנֵי הַ–17...

אַךְ כַּאֲשֶׁר הַיְּלָדִים הַמִּצְרִיִּים הָיוּ זוֹרְקִים לְעָבְרִי הֶעָרָה מַעֲלִיבָה בִּגְלַל שֶׁהָיִיתִי יְהוּדִי, הָיִיתִי נִמְלָא חֵמָה, וְקוֹפֵץ כְּנָחוּשׁ נָחוּשׁ לְהָגֵן עַל כְּבוֹדִי. כְּמוֹ שֶׁקָּפַצְתִּי בִּכְנֶסֶת לְעֶזְרָתָהּ שֶׁל חה"כ גְּאוּלָה כֹּהֵן לַהֲדֹף אֶת ח"כ תַּוְפִיק טוּבִּי אֲשֶׁר נִסָּה לְהָסִיר מִיָּדֶיהָ בְּכֹחַ שֶׁלֶט בִּגְנוּת אֵרוּעַ כָּלְשֶׁהוּ".

"תָּמִיד הִטְרִידָה אוֹתִי הַשְּׁאֵלָה אִם אוּכַל לְשַׁלֵּב אֶת הַהִתְעַנְיְנוּת הָעֲמֻקָּה שֶׁלִּי בְּמַדָּעִים בְּיַחַד עִם הָרָצוֹן לְשָׁרֵת אֶת הַלְּאוֹם.

גִּבּוֹר יַלְדוּתִי הָיָה פִיזִיקַאי צָרְפָתִי בְּשֵׁם לָזָר קַרְנוֹ, אֲשֶׁר שִׁמֵּשׁ בְּתַפְקִיד שַׂר־הַבִּטָּחוֹן שֶׁל הַמַּהְפֵּכָה הַצָּרְפָתִית וּבְאוֹתוֹ הַזְּמַן עָסַק בְּמַדְּעֵי הַפִיסִיקָה.

סֵפֶר יָשָׁן, שֶׁעָסַק בְּאַסְטְרוֹנוֹמְיָה, הָיָה אָהוּב עָלַי בְּיוֹתֵר. לָמַדְתִּי אוֹתוֹ בְּעַל־פֶּה וְעַד עֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה אֲנִי שׁוֹמֵר עָלָיו. סִפְרֵי מַדָּע וּמַדָּע בִּדְיוֹנִי אֲנִי אוֹהֵב לִקְרֹא עַד הַיּוֹם, דֻּגְמַת אָסִימוֹב (שֶׁמַּזְכִּיר אוֹתִי רַבּוֹת בִּסְפָרָיו). מְאֻחָר יוֹתֵר הִמְשַׁכְתִּי אֶת דַּרְכִּי בְּמַדָּע בְּרוּחַ אוֹתָם סְפָרִים אֲהוּבִים שֶׁל ז'ול וֶרְן.

כַּאֲשֶׁר שַׁבְתִּי לָגוּר בְּתֵל־אָבִיב הִתְקַבַּלְתִּי לַגִּימְנַסְיָה הֶרְצְלִיָּה לְכִתָּה י' בְּעוֹדִי בֶּן 13. בְּשִׁעוּרֵי הַחֶשְׁבּוֹן שֶׁל ד"ר בָּרוּךְ שָׁרְרָה בַּכִּתָּה מְהוּמָה תְּמִידִית. אַךְ אֲנִי יָשַׁבְתִּי בַּסַּפְסָל הָרִאשׁוֹן, מַאֲזִין בְּקֶשֶׁב־רַב לְדִבְרֵי הַמּוֹרֶה, שֶׁהִתְקַשָּׁה לְהַשְׁלִיט סֵדֶר בַּכִּתָּה. בְּאַחַד הַשִּׁעוּרִים הִסְבִּיר עַל מִסְפָּרִים מֻדְקָמִים. בְּהֶרְגֵּלִי חָקַרְתִּי בַּדָּבָר וְהִגַּעְתִּי בַּבַּיִת לְמַסְקָנָה מְסֻיֶּמֶת. לְמָחֳרָת סִפַּרְתִּי זֹאת לַמּוֹרֶה וְהוּא עָנָה לְתַדְהֵמָתִי כִּי פָּתַרְתִּי בְּעַצְמִי מִשְׁפָּט אֲשֶׁר גִּלָּה מָתֵמָטִיקַאי יָדוּעַ בְּשֵׁם מוּאָבֵר בַּמֵּאָה ה־17. הַדָּבָר הֶחֱמִיא לִי מְאֹד וְנִמְלֵאתִי בִּטָּחוֹן רַב יוֹתֵר כִּי כְּשֶׁאֶגְדַּל אֶהְיֶה לְמַדְעָן".

וְכָךְ אָמְנָם הָיָה – לְיוּבַל נְאֶמָן יֵשׁ חֵלֶק רַב בְּתִכְנוּן וְשִׁגּוּר הַלַּוְיָן "אֹפֶק 1", בְּנוֹסָף עַל הֶשֵּׂגָיו הָרַבִּים בְּמֶחְקַר הֶחָלָל.

דניאל סטוקלין

הציורים המאירים את הספר הישן מסעי גוליבר בהוצאה פריזאית משנת 1865 אותו קיבל יובל נאמן מדודתו בשוויץ כשהיה בן 6. כבר שם, במסעו השלישי של גוליבר ללפוטה מוכבך לוין תקשורת, כאשר הוא מבחין במעין תחות חלל קבועה המרחפת בשחקים. אנשים למעלה מעלים אר חו בעזרת חבלים והוא וד־ הם לגלות כי החחנה מאוי־ שת במדעים חולמניים.

יובל נאמן

יובל נאמן ואחותו

המתרגמן האוטומטי

עתידנות

אִי שָׁם בֶּעָתִיד אַתָּה עוֹרֵךְ בִּקּוּר בְּפָּרִיס. מָה תַּעֲשֶׂה אִם תִּהְיֶה מְעֻנְיָן לִפְתֹּחַ בְּשִׂיחָה עִם אֶחָד מִתּוֹשָׁבֵי הַמָּקוֹם? בֵּין אִם תִּהְיֶה זוֹ שִׂיחָה פְּשׁוּטָה שֶׁנּוֹשְׂאָהּ בֵּרוּר כְּתֹבֶת מְלוֹנְךָ וּבֵין אִם יִהְיֶה בִּרְצוֹנְךָ לְנַהֵל שִׂיחָה מֻרְכֶּבֶת יוֹתֵר, הֲרֵי שֶׁאִם אֵינְךָ יוֹדֵעַ צָרְפָתִית, תִּתָּקֵל בִּבְעָיָה קָשָׁה. יִהְיֶה עָלֶיךָ לִמְצֹא מִישֶׁהוּ שֶׁיּוֹדֵעַ וְגַם מַסְכִּים לְדַבֵּר בְּשָׂפָה שׁוֹנָה מִצָּרְפָתִית. בִּבְעָיָה דּוֹמָה תִּתָּקֵל אִם תִּרְצֶה לְשׂוֹחֵחַ עִם תּוֹשָׁב מִצְרִים בִּהְיוֹתְךָ בְּמִצְרַיִם, אִם אֵינְךָ יוֹדֵעַ עֲרָבִית. לְמַעֲשֶׂה, תִּתָּקֵל בִּבְעָיָה זוֹ בְּכָל מָקוֹם בּוֹ אֵינְךָ יוֹדֵעַ אֶת שְׂפַת הַמָּקוֹם.

אָז מָה עוֹשִׂים אִם לֹא רוֹצִים לִלְמֹד עֲשָׂרוֹת שָׂפוֹת – יִתָּכֵן מְאֹד שֶׁתּוֹךְ עֶשְׂרִים הַשָּׁנִים הַבָּאוֹת יָבוֹא הַפִּתְרוֹן לַבְּעָיָה בְּצוּרַת מַכְשִׁיר זָעִיר שֶׁכָּל גָּדְלוֹ לֹא יַעֲלֶה עַל גָּדְלוֹ שֶׁל מַחְשְׁבוֹן דַּקִּיק בֶּן יָמֵינוּ, מֵאוֹתָם הַמַּחְשְׁבוֹנִים הַנִּכְנָסִים בְּקַלֵּי קַלּוֹת לְכִיס חֻלְצָה בְּלִי שֶׁיַּכְבִּידוּ. מַכְשִׁיר זֶה לֹא יִהְיֶה אֶלָּא... מַכְשִׁיר הַמְתַרְגֵּם דִּבּוּר מִשָּׂפָה לְשָׂפָה. הַמַּכְשִׁיר יִהְיֶה מְסֻגָּל לִשְׁמֹעַ דִּבּוּר בְּשָׂפָה כָּלְשֶׁהִי וּלְתַרְגֵּם אוֹתוֹ אֶל שָׂפָה הָרְצוּיָה לְמַחֲזִיק בְּמַכְשִׁיר.

הַתַּרְגּוּם הַמֻּפְלָא הַזֶּה יִתְאַפְשֵׁר בְּעֶזְרַת מַעֲרֶכֶת מְתֻחְכֶּמֶת שֶׁל קְלִיטַת דִּבּוּר וְזִהוּיוֹ, רַמְקוֹל זָעִיר וְדַקִּיק וּמַחְשֵׁב מֶרְכָּזִי מָהִיר מְאֹד וּבַעַל זִכָּרוֹן אַדִּיר. כָּל אֵלֶּה יִמָּצְאוּ בְּקִרְבּוֹ שֶׁל הַמַּכְשִׁיר שֶׁנִּקְרָא לוֹ לְצֹרֶךְ הָעִנְיָן בְּשֵׁם "מְתֻרְגְּמָן אוֹטוֹמָטִי".

הַ"מְתֻרְגְּמָן הָאוֹטוֹמָטִי" הַזֶּה יִקְלֹט אֶת דִּבּוּרוֹ שֶׁל הָאָדָם שֶׁאֶת דְּבָרָיו יֵשׁ לְתַרְגֵּם לְשָׂפָה אַחֶרֶת וִיזַהֶה כָּל מִלָּה וּמִלָּה. כָּל זֹאת בְּאֶמְצָעוּת הַמַּעֲרֶכֶת שֶׁל קְלִיטַת הַדִּבּוּר וְזִהוּיוֹ. הַמֵּידָע הַמִּלּוּלִי שֶׁנִּקְלַט יַעֲבֹר אֶל הַמַּחְשֵׁב הַמֶּרְכָּזִי. זֶה יְתַרְגֵּם אֶת הַדְּבָרִים שֶׁנִּקְלְטוּ לַשָּׂפָה הָרְצוּיָה וְכָל זֹאת בִּמְהִירוּת גְּדוֹלָה מִזּוֹ שֶׁל מְתֻרְגְּמָן אֱנוֹשִׁי.

יְתֵרָה מִזּוֹ – הַמַּחֲזִיק בִּמְתֻרְגְּמָן הָאוֹטוֹמָטִי יוּכַל לִדְרֹשׁ וּלְקַבֵּל אֶת תַּרְגּוּם הַדְּבָרִים בִּשְׁתֵּי צוּרוֹת שׁוֹנוֹת, לְפִי בְּחִירָתוֹ – בְּקוֹל, שֶׁיִּבָּקַע מִן הַמַּכְשִׁיר, אוֹ בְּטֶקְסְט מֻדְפָּס שֶׁיּוֹפִיעַ עַל פְּנֵי צָג מְיֻחָד בּוֹ יִהְיֶה מְצֻיָּד הַמְתֻרְגְּמָן הָאוֹטוֹמָטִי. נִתָּן יִהְיֶה גַּם לְאַכְסֵן אֶת הַדְּבָרִים הַמְתֻרְגָּמִים בְּזִכְרוֹנוֹ שֶׁל הַמַּחְשֵׁב כְּדֵי, לְמָשָׁל, לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם מְאֻחָר יוֹתֵר.

נוּכַל לְהַעֲנִיק לַמְתֻרְגְּמָן הָאוֹטוֹמָטִי "יֶדַע" בְּכַמָּה וְכַמָּה שָׂפוֹת, וְזֹאת ע"י טְעִינָתוֹ בְּתָכְנוֹת מַתְאִימוֹת שֶׁתַּעֲנֵקְנָה לוֹ אֶת הַ"יֶּדַע" הַזֶּה. אִם נֵצֵא, לְמָשָׁל, לְסִיּוּר בְּאַרְבַּע מְדִינוֹת שֶׁבָּהֶן מְדַבְּרִים אַרְבַּע שָׂפוֹת שׁוֹנוֹת, זָרוֹת לָנוּ, יִהְיֶה בְּאֶפְשָׁרוּתֵנוּ לִטְעֹן אֶת הַמַּכְשִׁיר בְּאוֹתָן אַרְבַּע שָׂפוֹת, שֶׁיִּהְיוּ שִׁמּוּשִׁיּוֹת עֲבוּרֵנוּ בְּאוֹתוֹ סִיּוּר.

אָז סְעוּ לְשָׁלוֹם בְּרַחֲבֵי הָעוֹלָם וּבִלּוּ בִּנְעִימִים בְּחֶבְרַת הַמְתֻרְגְּמָן הָאוֹטוֹמָטִי שֶׁלָּכֶם.

יורם אורעד

קוראים

"אַלּוּף הַקְּפִיצוֹת וְסוֹפֵר הַמְּכוֹנִיּוֹת".

כָּתַב: עָמוֹס בַּר.
צִיְּרָה: שָׁרוֹן שָׁקֵד
סִפְרִיַּת "מַעֲרִיב". 80 עַמּוּדִים.

תָּאֲרוּ לָכֶם שְׁנֵי חֲבֵרִים טוֹבִים שֶׁגָּרִים בַּמִּדְבָּר. הָאֶחָד יוֹצֵא אֶת בֵּיתוֹ רַק בַּלַּיְלָה וְהַשֵּׁנִי רַק בַּיּוֹם, אֲבָל בִּשְׁעוֹת הַדִּמְדּוּמִים בֵּין עַרְבַּיִם הֵם נִפְגָּשִׁים יַחַד לְסַפֵּר זֶה לָזֶה אֶת חֲוָיוֹתֵיהֶם מֵהַיּוֹם הָאָרֹךְ שֶׁחָלַף. אָז תֵּדְעוּ לָכֶם, שֶׁיֵּשׁ שְׁנֵי חֲבֵרִים כָּאֵלּוּ וּלְכָל אֶחָד מֵהֶם תַּחְבִּיב שׁוֹנֶה לְגַמְרֵי. הָאֶחָד, מִתְגּוֹרֵר קָרוֹב לִשְׂפַת הַכְּבִישׁ, מִתַּחַת שִׂיחַ מָלוּחַ, אוֹהֵב לִסְפֹּר מְכוֹנִיּוֹת הַחוֹלְפוֹת בַּכְּבִישׁ וּלְמַיֵּן לְפִי דְּגָמִים, וְאִלּוּ הַשֵּׁנִי, הַמִּתְגּוֹרֵר בִּמְחִלָּה מִתַּחַת לָאֲדָמָה, אוֹהֵב לִקְפֹּץ לַגֹּבַהּ וְלִשְׁבֹּר שִׂיאִים.

עָמוֹס בַּר, שֶׁהָיָה מוֹרֶה לְטֶבַע וְחַי שָׁנִים רַבּוֹת בַּמִּדְבָּר, מַפְגִּישׁ אֶת הַיַּרְבּוּעַ וְהַפַּסְמוֹן, שְׁתֵּי חַיּוֹת מִדְבָּר קְטַנְטַנּוֹת, הַמְגַלּוֹת לָנוּ בְּסִפְרוֹ הֶחָדָשׁ מְעַט מִסּוֹדוֹת הַמִּדְבָּר. הַיְּדַעְתֶּם, לְמָשָׁל, שֶׁבַּמִּדְבָּר יֵשׁ חֲמוֹר עִם שְׁנֵי רָאשִׁים, מַמָּשׁ כְּמוֹ בְּ"דּוֹקְטוֹר דּוּלִיטְל", אֲבָל עַל בֶּאֱמֶת, אוֹ שֶׁהַלְּטָאָה מְשַׁנָּה אֶת מַצְבֵּי רוּחָהּ וְאֶת הִתְנַהֲגוּתָהּ לְפִי מַצַּב הַשֶּׁמֶשׁ? אִם לֹא, אָז כְּדַאי שֶׁתִּקְרְאוּ אֶת הַסֵּפֶר, שֶׁיַּעֲשִׁיר אֶתְכֶם בְּשָׂפָה קְלִילָה וְסִפּוּרִית עַל הַחַיִּים שֶׁמֵּאֲחוֹרֵי הַשְּׁמָמָה.

הַסֵּפֶר הַמְנֻקָּד, הַמְשַׁלֵּב מֵידָע מַדָּעִי וּמַעֲשִׂיּוֹת מִדְבָּר, שֶׁלִּקֵּט עָמוֹס בְּמֶשֶׁךְ הַשָּׁנִים, מַתְאִים בִּמְיֻחָד לְגִיל הָרַךְ. צִיּוּרֶיהָ שֶׁל שָׁרוֹן שָׁקֵד הַמִּסְתַּמְּכִים עַל הַמְּצִיאוּת מוֹסִיפִים הַרְבֵּה צֶבַע וְחַיִּים לְחַיּוֹת הַמִּדְבָּר הַפְּשׁוּטוֹת צוּרָה עַל הַדַּפִּים.

בַּפֶּרֶק הַמְסַכֵּם, הָעוֹסֵק בְּפַטֶנְטִים שֶׁעוֹזְרִים לְחַיּוֹת בַּמִּדְבָּר, מַסְבִּיר עָמוֹס כֵּיצַד מִסְתַּדְּרִים בַּעֲלֵי חַיִּים וּצְמָחִים בְּאַקְלִים מִדְבָּרִי בְּלִי מַיִם וּבְלִי לְהִתְיַבֵּשׁ בְּשָׂפָה עִנְיָנִית וּפַשְׁטָנִית הַמְנֻתֶּקֶת מִסִּפּוּר הָעֲלִילָה.

"בְּכָל מָקוֹם שֶׁבּוֹ יֵשׁ חַיּוֹת – שָׁם יֵשׁ סִפּוּרִים. מְעַט מִן הַסִּפּוּרִים הֵבֵאתִי לָכֶם בַּסֵּפֶר הַזֶּה וְעוֹד סִפּוּרִים יוֹפִיעוּ בִּסְפָרִים אֲחֵרִים", מַבְטִיחַ עָמוֹס בְּמִשְׁפָּט הַחוֹתֵם אֶת הַסֵּפֶר. וְלָנוּ נִשְׁאָר רַק לְחַכּוֹת לַסְּפָרִים הַבָּאִים בַּסִּדְרָה.

עֹפֶר פֶּטֶרְסְבּוּרְג

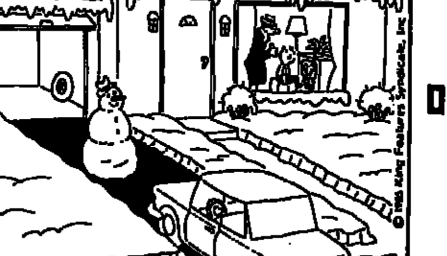
עמוס בר
אַלּוּף הַקְּפִיצוֹת וְסוֹפֵר הַמְּכוֹנִיּוֹת

מָה הַמְשֻׁתָּף?

לִפְנֵיכֶם הַגְדָּרוֹת לְמִלִּים.
לְאַחַר שֶׁתִּמְצְאוּן נַסּוּ לִמְצֹא מָה הַמְשֻׁתָּף לָהֶן.
רֶמֶז: מַשֶּׁהוּ בַּתַּ"כְ.

1. פְּרִי טְרוֹפִּי. 2. לְבוּשׁ לְרַגְלַיִם. 3. בַּת מֶלֶךְ. 4. בֵּית הַנִּבְחָרִים שֶׁל הַמְּדִינָה. 5. כִּנּוּי לְמֶלֶךְ הַיְּוָנִים.
6. מַעֲבָר בִּמְכוֹנִיּוֹת מִמָּקוֹם לְמָקוֹם.
7. מַכְשִׁיר מֵפִיץ אוֹר. 8. מַחְבָּא.

מצא 6 הבדלים

בין הפותרים יוגרל ספר מספריית "מעריב"

פתרונות נא לשלוח ל"מעריב לילדים" ת.ד 20044 ת"א

הרפתקאות מלפפון פרק 20 כתב וצייר אורי פינק

